

Lokalna Grupa Działania „Partnerstwo w rozwoju”

Lokalna Strategia Rozwoju na lata 2014-2020

Europejski Fundusz Rolny na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich
Operacja realizowana przez Lokalną Grupę Działania „Partnerstwo w rozwoju” współfinansowana ze środków Unii Europejskiej i środków krajowych w ramach
Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014-2020 w ramach Poddziałania 19.1. Wsparcie przygotowawcze osi IV LEADER
Instytucja zarządzająca Programem Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014-2020
– Minister Rolnictwa i Rozwoju Wsi

Wolin, marzec 2018 roku

Spis treści

Rozdział I. Charakterystyka Lokalnej Grupy Działania	3
Forma prawna i nazwa stowarzyszenia	3
Obszar Lokalnej Grupy Działania.....	3
Potencjał LGD	4
Grupy defaworyzowane ze względu na dostęp do rynku pracy	5
Doświadczenia LGD	6
Reprezentatywność LGD	7
Zasady funkcjonowania LGD i potencjał ludzki LGD.....	7
Rozdział II. Partycypacyjny charakter LSR	9
Rozdział III. Diagnoza obszaru i opis ludności	14
Uwarunkowania przestrzenne	14
Uwarunkowania gospodarcze i przedsiębiorczość.....	16
Zasoby pracy	17
Problemy społeczne i dostęp do infrastruktury publicznej	20
Działalność sektora społecznego	21
Warunki przyrodnicze i zasoby naturalne.....	22
Uwarunkowania turystyczne	22
Uwarunkowania historyczno-kulturalne.....	24
Rozdział IV. Analiza SWOT oraz konsultacje i badania związane.....	25
Rozdział V. Cele i wskaźniki.....	28
Rozdział VI. Sposób wyboru i oceny operacji oraz sposób ustanawiania kryteriów wyboru	47
Rozdział VII. Plan działania	47
Rozdział VIII. Budżet LSR.....	48
Rozdział IX. Plan komunikacji.....	48
Rozdział X. Zintegrowanie.....	49
Rozdział XI. Monitoring i ewaluacja.....	51
Rozdział XII. Strategiczna ocena oddziaływania na środowisko	52
Wykaz wykorzystanej literatury	53
Załączniki	54
Załącznik 1 - Procedura aktualizacji LSR.....	54
Załącznik 2 - Procedury dokonywania ewaluacji i monitoringu	55
Załącznik 3 - Plan działania wskazujący harmonogram osiągania wskaźników produktu.....	63
Załącznik 4 - Budżet LSR w podziale na poszczególne fundusze EFSI i zakresy wsparcia	69
Załącznik 5 - Plan komunikacji LSR.....	70

Lokalna Strategia Rozwoju na lata 2014-2020 dla Lokalnej Grupy Działania “Partnerstwo w rozwoju” powstała przy współpracy członków Zespołu koordynacyjnego ds. opracowania Lokalnej Strategii Rozwoju, reprezentujących sektor publiczny, społeczny i gospodarczy w osobach: Jan Kurowski, Magdalena Dunder, Krzysztof Zacharewicz, Jan Magda, Jadwiga Bober, Łukasz Dzioch, Zbigniew Urbański, Emilia Szczeblewska, Anna Michałowska, pod przewodnictwem Ilony Szkudlarek – Kierownika Biura LGD.

Rozdział I. Charakterystyka Lokalnej Grupy Działania

Forma prawna i nazwa stowarzyszenia

Zgodnie z unijnym rozporządzeniem (WE) 1303/2013, w latach 2014-2020 rozwój lokalny kierowany przez społeczność (RLKS) jest wspierany ze środków Europejskiego Funduszu na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich (EFRROW), określane nazwą LEADER kierowany jest przez lokalne grupy działania (LGD), w których skład wchodzi przedstawiciele władz publicznych, lokalnych partnerów społecznych i gospodarczych oraz mieszkańców, przy czym na poziomie podejmowania decyzji ani władze publiczne – określone zgodnie z przepisami krajowymi – ani żadna z grup interesu nie posiada więcej niż 49% praw głosu. RLKS może być wspierany również ze środków Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego (EFRR), Europejskiego Funduszu Społecznego (EFS) lub Europejskiego Funduszu Morskiego i Rybackiego (EFMR). Podstawowe reguły RLKS przewidziane są w Umowie Partnerstwa, przyjętej przez Komisję Europejską w dniu 23 maja 2014 r. i będącej dokumentem określającym strategię interwencji funduszy europejskich w ramach trzech polityk unijnych: polityki spójności, wspólnej polityki rolnej (WPR) i wspólnej polityki rybołówstwa (WPRyb) w Polsce w latach 2014-2020. Kształt i sposób realizacji RLKS realizowanego ze środków EFRROW determinują zapisy PROW 2014-2020 opracowanego przez Ministerstwo Rolnictwa i Rozwoju Wsi, zatwierdzonego decyzją KE z dnia 12 grudnia 2014 r. Unijny pakiet legislacyjny, w którym określono ramy prawne i strategiczne wydatkowania środków wsparcia unijnego obejmuje w szczególności rozporządzenie podstawowe wydawane przez Parlament Europejski i Radę (UE) oraz rozporządzenia wykonawcze i delegowane wydawane przez KE (UE). Pośród rozporządzeń podstawowych należy wskazać rozporządzenie ogólne (UE) nr 1303/2013 oraz rozporządzenie (WE) nr 1305/2013 z dnia 17 grudnia 2013 r. w sprawie wsparcia rozwoju obszarów wiejskich przez Europejski Fundusz Rolny na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich (EFRROW) i uchylające rozporządzenie Rady (WE) nr 1698/2005. Na poziomie krajowym ramy określające warunki realizacji RLKS stanowią przede wszystkim ustawa z dnia 11 lipca 2014 r. o zasadach realizacji programów operacyjnych polityki spójności finansowanych w perspektywie finansowej 2014-2020, ustawa z dnia 20 lutego 2015 r. o rozwoju lokalnym z udziałem lokalnej społeczności oraz ustawa z dnia 20 lutego 2015 r. o wspieraniu rozwoju obszarów wiejskich z udziałem środków Europejskiego Funduszu Rolnego na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich w ramach Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014–2020. **Lokalna Strategia Rozwoju (LSR) opracowana i wdrażana przez Lokalną Grupę Działania „Partnerstwo w rozwoju” (LGD) jest strategią jednofunduszową, czyli współfinansowaną z jednego funduszu, tj. Europejskiego Funduszu Rolnego na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich (EFRROW), realizującą cele Umowy Partnerstwa.** Skład stowarzyszenia wypełnia warunki określone art. 34 ust. 3 rozporządzenia (WE) 1303/2013. LGD składa się z przedstawicieli władz publicznych, lokalnych partnerów społecznych, gospodarczych oraz mieszkańców – zgodnie z art. 34 ust. 2 rozporządzenia (UE) nr 1303/2013. Władzami LGD są Walne Zebranie Członków, Rada, Zarząd, Komisja Rewizyjna. LGD zarejestrowane zostało w KRS w dniu 23 kwietnia 2008 r. pod numerem KRS 0000304269. Stowarzyszenie nie prowadzi działalności gospodarczej. Nadzór nad stowarzyszeniem zgodnie z przepisami ustawy z dnia 20 lutego 2015 r. o rozwoju lokalnym z udziałem lokalnej społeczności sprawuje Marszałek Województwa Zachodniopomorskiego.

Obszar Lokalnej Grupy Działania

Obszar LSR położony jest w północno-zachodniej części województwa zachodniopomorskiego. Tworzy go sześć sąsiadujących ze sobą gmin powiatu kamieńskiego: Wolin, Golczewo, Świerzno, Międzyzdroje, Dziwnów i Kamień Pomorski. LGD sąsiaduje z innymi lokalnymi grupami działania. Od południa ze Stowarzyszeniem Szanse Bezdroży Gmin Powiatu Goleniowskiego, z siedzibą w Goleniowie, a od wschodu z Lokalną Grupą Działania Gryflandia, z siedzibą w Gryficach.

Powierzchnia LSR stanowi 100 344 ha, obszar liczy 146 miejscowości i 89 sołectw, łączna liczba ludności zamieszkującej obszar LSR wynosi blisko 48 tys. osób (47 947 osób). Najliczniej zaludnionymi gminami są Wolin (12 447) oraz Kamień Pomorski (14 504). Najmniej licznie zamieszkałe są gminy Świerzno (4 315) oraz Dziwnów (4 024). Świadczy to o znacznym zróżnicowaniu wielkości gmin mierzonej potencjałem ludności. Znaczny wzrost ludności sezonowej charakterystyczny jest dla gmin Dziwnów i Międzyzdroje, co związane jest z turystycznym charakterem tych gmin. Gęstość zaludnienia na obszarze LGD wynosi 48 os./km² podczas gdy gęstość zaludnienia w województwie zachodniopomorskim wynosi 75 os./km². Świadczy to o stosunkowo niskiej liczbie ludności obszaru. Liczba ludności w przeciągu ostatnich 3 lat spadła, co jest wynikiem utrzymującego się przez lata niskiego przyrostu naturalnego¹. Problem ten został wskazany również w *Strategii Powiatu Kamieńskiego na lata 2014-2020*.

¹ Por. Strategia Rozwoju Powiatu Kamieńskiego na lata 2014-2020, Kamień Pomorski, październik 2013 r.

MAPA 1 MAPA OBSZARU RLKS LGD „PARTNERSTWO W ROZWOJU” NA LATA 2014-2020

Źródło: Opracowanie własne na podstawie mapy dostępnej http://pl.wikipedia.org/wiki/Podzial_administracyjny_województwa_zachodniopomorskiego

Powierzchnia gmin członkowskich obszaru LSR jest zróżnicowana, od ok. 4 tys. ha w gminie Dziwnów do prawie 33 tys. ha w gminie Wolin. Poniżej przedstawiono tabelaryczne zestawienie gmin członkowskich LGD:

TABELA 1 PODZIAŁ TERYTORIALNY OBSZARU LSR

Nazwa gminy	Powierzchnia gminy (ha)	Liczba miejscowości	Sołectwa	Liczba ludności
Golczewo	17 531	28	13	6 061
Świerzno	14 013	23	9	4 315
Wolin	32 746	49	30	12 447
Dziwnów	3 762	4	6	4 024
Międzyzdroje	11 438	5	3	6 596
Kamień Pomorski	20 854	38	28	14 504
Razem	100 344	146	89	47 947

Źródło danych: GUS BDL [dostęp 27.07.2014]

Wyniki badania ankietowego z mieszkańcami obszaru LSR pokazują, że obszar działania LSR może być postrzegany, jako spójny region i powinien być tak postrzegany, jak również jako region współpracy władz samorządowych z organizacjami pozarządowymi jakimi są stowarzyszenia i fundacje; 80% mieszkańców uczestniczących w badaniu CAWI było takiego zdania, jedynie 10% mieszkańców było odmiennego zdania². Pośród najważniejszych elementów stanowiących o spójności regionu najważniejsza jest spójność geograficzna, czyli położenie w północno-zachodniej części województwa zachodniopomorskiego. Obszar LGD zamieszkały jest w większości przez ludność napływową z terenu kresów wschodnich. Tradycje ludności napływowej łączą się ze zwyczajami ludności osiadłej na tym terenie przed II wojną światową.

Potencjał LGD

Lokalna Grupa Działania „Partnerstwo w rozwoju” jest stowarzyszeniem powstałym z inicjatywy lokalnych samorządów gmin Wolin, Golczewo i Świerzno w marcu 2008 roku. Siedzibą stowarzyszenia jest Wolin, w powiecie kamieńskim. Celem powstania LGD w 2008 roku była realizacja działań na rzecz społeczności lokalnej przy wykorzystaniu środków Leader dostępnych dla wiejskich organizacji pozarządowych. Ustalone wówczas cele działania LGD, obejmujące działanie na rzecz zrównoważonego rozwoju obszarów wiejskich, aktywizowanie ludności wiejskiej, realizacja lokalnej strategii rozwoju opracowanej przez LGD oraz upowszechnianie i wymiana informacji o inicjatywach związanych z aktywizacją ludności na obszarach wiejskich, pozostają aktualne w okresie programowania 2014-2020. Na obszarze dwóch gmin członkowskich LGD (gm. Wolin i gm. Międzyzdroje) działa Rybacka Lokalna Grupa Działania „Zalew Szczeciński” z siedzibą w Świnoujściu, dysponująca środkami wsparcia w ramach PO RYBY 2007-2013 i ubiegająca się o wsparcie w perspektywie finansowej 2014-2020. W kolejnym okresie programowania na

² Zobacz. Wyniki badania CAWI z mieszkańcami obszaru LSR, okres realizacji wrzesień 2014-czerwiec 2015, N=40,

obszarze gm. Golczewo funkcjonować będzie również Rybacka Lokalna Grupa Działania - Pomorza Zachodniego. Działanie na jednym obszarze dwóch podmiotów dysponujących środkami funduszy rolnych i rybackich będzie korzystnie wpływać na zrównoważony rozwój społeczności lokalnej. Możliwie będzie bowiem komplementarne uzyskanie wsparcia dla mieszkańców i JST, zarówno z jednego, jak i drugiego funduszu unijnego (EFRROW w PROW 2014-2020 i EFMiR w PO RYBY 2014-2020).

Grupy defaworyzowane ze względu na dostęp do rynku pracy

Obecny, ale także przyszły, rozwój obszaru LSR jest silnie determinowany przez sytuację społeczno-gospodarczą regionu. Działania realizowane w LSR przez LGD powinny oddziaływać na poprawę sytuacji grup osób defaworyzowanych ze względu na dostęp do rynku pracy. Działania te bowiem wpłyną na integrację społeczną. Analiza danych statystycznych i badania obszaru zlecone przez LGD³ pozwoliły na identyfikację grup defaworyzowanych mających utrudniony dostęp do lokalnego rynku pracy na obszarze LSR. Cechą charakterystyczną obszaru LSR jest wysokie bezrobocie, wyższe o ponad 30% niż średnia wojewódzka. Stopa bezrobocia dla całego województwa na koniec 2013 roku wynosiła 18,0%, tymczasem dla powiatu kamieńskiego było to 25,2%. W ostatnich latach widać trend spadkowy bezrobocia na obszarze LSR (na koniec III kwartału 2015 r. odnotowano 16,8% bezrobocia przy średniej wojewódzkiej na poziomie 13,1%), jednak wciąż widoczna jest gorsza niż średnia wojewódzka sytuacja na obszarze LSR. Z uwagi na wysoki poziom bezrobocia, **zidentyfikowaną grupą defaworyzowaną na obszarze LSR są przede wszystkim osoby młode do 30 roku życia** mające trudności w wejściu na rynek pracy. Bezrobotni poniżej 30 roku życia, to obok bezrobotnych w wieku powyżej 50 roku życia, długotrwale bezrobotnych czy niepełnosprawnych, osoby w szczególnej sytuacji na rynku pracy. Zgodnie z danymi za 3 kwartał 2015 r. zbieranymi przez PUP w Kamieniu Pomorskim bezrobotnych do 30 roku życia było 670, w tym do 25 roku życia 336. Liczba długotrwale bezrobotnych wniosła 1389, osób powyżej 50 r. ż. 821. Bezrobotnych niepełnosprawnych osób odnotowano 84. Najliczniejszą grupę osób bezrobotnych stanowiły te z wykształceniem gimnazjalnym lub niższym (831 osób), Najmniej osób bezrobotnych, bo 145 było wśród osób z wyższym wykształceniem. Najliczniejszą grupę osób stanowią długotrwale bezrobotni (powyżej 24 lat), których liczbę odnotowano na poziomie 558⁴. Z danych PUP w Kamieniu Pomorskim wynika, że pomimo posiadanego wykształcenia i kwalifikacji, ta grupa osób napotyka na szczególne trudności podczas procesu wejścia na rynek pracy i uzyskania zatrudnienia. Umiejętności młodych uzyskane w procesie edukacji mają istotny wpływ na ich pozycję na rynku pracy. Jak wynika z danych liczbowych wielu młodych, pozostających bez zatrudnienia nie posiada kwalifikacji zawodowych (wśród osób poniżej 30 r. ż. Najliczniejszą grupą bezrobotnych są osoby z wykształceniem gimnazjalnym lub niższym – 221osób⁵), wymaganych na rynku pracy. Osoby do 30-go roku życia, przede wszystkim z racji wieku, nie mogą wykazać się posiadaniem bogatego doświadczenia zawodowego. Pośród osób młodych obserwuje się również największą migrację w celach zarobkowych do większych miast regionu. **Kolejną grupą defaworyzowaną zidentyfikowaną na obszarze LSR są kobiety.** Na koniec 2013 r. na obszarze LGD mieszkało 3 931 osoby bezrobotne, w tym 2144 kobiety. Wśród osób bezrobotnych zdecydowanie przeważają kobiety, stanowiące 54% grupy osób bezrobotnych. Udział zarejestrowanych bezrobotnych kobiet w liczbie kobiet w wieku produkcyjnym w 2013 r. wniósł 14,8%, średnio na gminę wskaźnik ten wynosi 12,3%. Jest to więcej niż średnia dla województwa dla tego samego okresu (52%). Okres pozostawania bez pracy jest dla osób z tej grupy istotną luką w życiu zawodowym i edukacyjnym. Badając potrzeby tej grupy LGD przeprowadziło krótkie wywiady indywidualne i wywiad grupowy. Biorąc pod uwagę wcześniejsze uprawnienia emerytalne kobiet niż mężczyzn, przewaga ta jest znacząca i świadczy o zdecydowanie niższej aktywności zawodowej młodych kobiet. W płaszczyźnie aktywności społecznej kobiety charakteryzują się również wyraźnie niższym poziomem uczestnictwa w strukturach władzy JST. Stanowią one około jednej czwartej członków rad gminnych, przy czym w gminach wiejskich obecność kobiet – radnych jest nieznacznie niższa, niż w przypadku gmin miejskich⁶. Opierając się na Raporcie MPiPS z 2007 roku (badania przeprowadzone na reprezentatywnej grupie 978 kobiet) „Wieloaspektowa sytuacja kobiet na miejscu pracy” w grupie tej zdiagnozowano takie problemy jak: niechęć do podjęcia pracy w związku z wychowaniem dziecka, powstanie luki w życiorysie zawodowym powodującej brak ciągłości doświadczenia, wzrostu kwalifikacji, uczestnictwa w kształceniu ustawicznym, tzw. Stygmatyzacje, czyli brak chęci zatrudnienia „młodych mam” przez pracodawców. Konsultacje społeczne z mieszkańcami pokazały, że osoby młode i kobiety na terenach wiejskich nie mają wymaganych kwalifikacji na rynku pracy (kwalifikacje zawodowe, pracownicy budowlani, gastronomia), podczas gdy właśnie na te kwalifikacje powstaje zapotrzebowanie w sezonie letnim. Po sezonie rośnie natomiast zapotrzebowanie na usługi remontowe i wykończeniowe związane z przygotowaniem się do kolejnego sezonu, tymczasem również w tej branży

³ Analiza aktualnych uwarunkowań i potrzeb rozwojowych obszaru działania LGD „Partnerstwo w rozwoju” w kontekście prac przygotowawczych do opracowania Lokalnej Strategii Rozwoju na lata 2015-2022, STREFAPLUS, Warszawa 2015

⁴ ZAŁĄCZNIK nr 1 do sprawozdania MPiPS – 01 Bezrobotni oraz poszukujący pracy według czasu pozostawania bez pracy, wieku, poziomu wykształcenia i stażu pracy, Stan w końcu 3 kwartału 2015 roku

⁵ ZAŁĄCZNIK nr 1 do sprawozdania MPiPS – 01 Bezrobotni oraz poszukujący pracy według czasu pozostawania bez pracy, wieku, poziomu wykształcenia i stażu pracy, Stan w końcu 3 kwartału 2015 roku

⁶ Por. Durka W. Sytuacja kobiet w rolnictwie i na obszarach wiejskich. Specyfika, standardy, parytety i oczekiwania. Raport z badania, Warszawa 2014

odczuwalne jest zapotrzebowanie na wykwalifikowanych pracowników. Raport „Sytuacja kobiet na rynku pracy w województwie zachodniopomorskim” wykazała na występowanie w województwie zachodniopomorskim zjawiska dyskryminacji kobiet w sferze zawodowej. Część kobiet próbuje pogodzić obie role – rodzinną i zawodową, jednak bez odpowiedniego wsparcia państwa jest to zadanie trudne. Konieczna jest odpowiednia liczba miejsc w placówkach opiekuńczych oraz ułatwienia ze strony pracodawców w postaci elastycznych godzin pracy, możliwości pracy w domu, itp.⁷. Analizowane grupy defaworyzowane stanowią wysoki odsetek osób bez zatrudnienia, wobec których LGD może skierować działania aktywizujące, pozwalające uzyskać doświadczenie oraz uzyskać lub uzupełnić posiadane kwalifikacje bądź zapewnić środki wsparcia na utworzenie miejsca pracy. LGD zamierza w okresie programowania 2014-2020 oddziaływać na te grupy poprzez poprawę dostępu do zatrudnienia dla osób bezrobotnych, poszukujących pracy i nieaktywnych zawodowo, w tym szczególnie osób w trudnej sytuacji na rynku pracy. Działania LGD będą realizować Priorytet 3 Strategii Europa 2020 *Rozwój sprzyjający włączeniu społecznemu – wspieranie gospodarki charakteryzującej się wysokim poziomem zatrudnienia i zapewniającej spójność gospodarczą, społeczną i terytorialną*. W Planie komunikacji LGD zaplanowane zostały metody komunikacji z grupami defaworyzowanymi oraz określone zostały rodzaje operacji, które będą im dedykowane wraz ze wskazaniem udziału finansowego takich operacji w budżecie LSR.

Doświadczenia LGD

W okresie 2009-2015 Lokalna Grupa Działania „Partnerstwo w rozwoju” wdrażała LSR na obszarze trzech gmin powiatu kamieńskiego: Wolin, Golczewo i Świerżno, zamieszkiwanym przez 22 852 mieszkańców. W marcu 2015 roku LGD rozszerzyło swój skład przyjmując, jako członków kolejne gminy powiatu kamieńskiego, Międzyzdroje, Dziwnów i Kamień Pomorski. Gminy te nie uczestniczyły w realizacji Leader 2007-2013 pomimo, że spełniały kryteria obszaru LSR tj. były to gminy wiejskie i miejsko-wiejskie. Diagnoza obszaru LGD „Partnerstwo w rozwoju” oraz analiza SWOT pozwoliły na określenie wizji obszaru oraz wskazanie czterech celów ogólnych LSR 2007-2013: Rozwój kapitału ludzkiego i zasobów społecznych (1), Zachowanie zasobów kulturowych i przyrodniczych (2), Rozwój turystyki w oparciu o lokalny potencjał (3) oraz Rozwój przedsiębiorczości i aktywności gospodarczej mieszkańców (4). Celom ogólnym przypisano jedenaście celów szczegółowych oraz szesnaście przedsięwzięć. Cele te spójne były spójne z kierunkami wsparcia wskazanymi w *Regionalnym Programie Operacyjnym Województwa Zachodniopomorskiego 2007-2013* oraz *Strategii Rozwoju Województwa Zachodniopomorskiego do 2020 roku*. LGD dysponowała budżetem w ramach LSR w kwocie 2,6 mln zł na realizację działania 413. PROW Wdrożenie lokalnej strategii rozwoju, 68 tys. zł na realizację działania 421. PROW Wdrożenie projektów współpracy oraz 662 tys. zł na operacje w ramach działania 431. PROW Funkcjonowanie lokalnej grupy działania. Łączna kwota do refundacji w LSR 2007-2013 wyniosła 3,3 mln zł. Ze złożonych do LGD wniosków o dofinansowywanie zostało wybranych przez Radę LGD do dofinansowania projekty na łączną kwotę blisko 3,8 mln zł. Na podstawie danych sprawozdawczych na konta beneficjentów aplikujących o środki za pośrednictwem LGD wypłacono ponad 2,4 mln zł, co stanowi 91% środków ogółem na wdrażania LSR. **LGD realizowała pięć projektów współpracy z innymi lokalnymi grupami działania**, w tym I LIZ (11 partnerów), II LIZ (8 partnerów), LZR (3 partnerów), TAS (5 partnerów), ZSRR (5 partnerów) Projekty te bezpośrednio oddziaływały na realizację celów LSR. Jeden ze zrealizowanych projektów współpracy (ZSRR), w którym LGD „Partnerstwo w rozwoju”, było LGD koordynującym projekt, miał charakter inwestycyjny. W ramach projektu powstały plenerowe siłownie w ramach tworzonych zintegrowanych stref rekreacji ruchowej na Pomorzu Zachodnim. Sukcesem LGD było pozyskanie dodatkowych środków zewnętrznych poza PROW 2007-2013. **LGD pozyskała dodatkowo ponad 500 tys. zł w ramach Programu Aktywności Społecznej Osób Starszych na lata 2014-2020 (w edycji 2014 oraz 2015), Funduszu Inicjatyw Obywatelskich na lata 2014-2020 oraz programu grantowego PZU z Kulturą**. Podstawowym miernikiem oceny, czy interwencja spełniła oczekiwania mieszkańców obszaru jest opinia środowiska lokalnego na temat działalności stowarzyszenia. Wyniki badania ex-post z mieszkańcami pokazują, że ponad 42% mieszkańców dostrzega widoczne rezultaty funkcjonowania Stowarzyszenia; tymczasem 16% mieszkańców było odmiennego zdania. Ocena efektów wdrożenia LSR wśród członków LGD wypadła również bardzo dobrze, ponieważ wszyscy biorący udział w badaniu członkowie LGD ocenili, że aktualna lokalna strategia była zgodna z oczekiwaniami i potrzebami mieszkańców. Członkowie LGD uczestniczący w badaniu pozytywnie ocenili działalność organów stowarzyszenia, w szczególności biura LGD⁸. Mieszkańcy pozytywnie ocenili zmiany jakie zaszły od 2009 roku w obszarze przedsiębiorczości mieszkańców w swojej okolicy. Żaden z ankietowanych nie wskazał na negatywną ocenę, a 34% badanych oceniło pozytywnie zmiany w obszarze przedsiębiorczości mieszkańców, natomiast 24% nie miało zdania na ten temat⁹. Badanie ex-post wdrożenia LSR wskazało na wysoki stopień trwałości, użyteczności i celowości udzielonej pomocy przez LGD w okresie programowania 2007-2013. Potencjał współpracy pomiędzy mieszkańcami, wiejskimi

⁷ Czubara T., Kowalewski M., Thurow R. Sytuacja kobiet na rynku pracy w województwie zachodniopomorskim, Szczecin 2012

⁸ Badanie ewaluacyjne opinii środowiska lokalnego na temat działalności, funkcjonowania oraz rozpoznawalności LGD z ewaluacją wdrożenia lokalnej strategii rozwoju stowarzyszenia Lokalna Grupa Działania „Partnerstwo w Rozwoju”, STREFAPLUS, Warszawa 2015, str. 7

⁹ Zobacz. Wyniki badania CAWI z mieszkańcami obszaru LSR, okres realizacji wrzesień 2014-czerwiec 2015, N=40,

NGO’s-ami, przedsiębiorcami i JST zbudowany dotychczas zostanie wykorzystany w nowej perspektywie na lata 2014-2020. Przewiduje się kontynuację działań LGD zmierzających do budowania kapitału społecznego na terenach wiejskich. Rozszerzony skład LGD o trzy nowe gminy z powiatu kamieńskiego (gm. Międzyzdroje, gm. Dziwnów i gm. Kamień Pomorski) pozwoli na realizację działań LGD na dwukrotnie większym obszarze LSR niż to było w okresie 2007-2013.

Reprezentatywność LGD

Na IV kwartał 2015 r. LGD liczyła 82 członków, z czego 61 stanowiły podmioty sektora społecznego, 11 podmioty sektora gospodarczego oraz 10 podmioty sektora publicznego. Wśród członków z sektora publicznego przeważają zdecydowanie jednostki samorządu terytorialnego (gminy, gminne domy kultury i muzea). Bardzo aktywnym członkiem LGD jest Ośrodek Kultury Miasta i Gminy Wolin i Muzeum Regionalne im. A. Kaubego w Wolinie. Sektor społeczny stanowią głównie OSP, reprezentujące interesy mieszkańców dotyczące programów lokalnych. Aktywnym członkiem LGD jest Stowarzyszenie Słowian i Wikingów z Wolina. Pośród przedsiębiorców są to głównie MSP z obszaru gmin członkowskich LGD zajmujący się usługami dla ludności i działalnością okołoturystyczną. W Radzie LGD liczącej 12 członków, 4 członków reprezentuje sektor publiczny, 6 sektor społeczny oraz 2 przedsiębiorców, z czego jedna osoba jest poniżej 35 roku życia. W Radzie zasiadają dwie kobiety. Członkowie Rady posiadają wiedzę i znajomość problemów społeczno-gospodarczych obszaru LSR, wykształcenie co najmniej średnie

Zasady funkcjonowania LGD i potencjał ludzki LGD

Do dokumentów regulujących funkcjonowanie LGD należy zaliczyć Statut Stowarzyszenia – który reguluje cele działania stowarzyszenia, sposoby ich osiągnięcia, prawa i obowiązki członków, strukturę władz i zakres ich kompetencji oraz majątek i sposób rozwiązania LGD; regulaminy: Zarządu, Rady, Walnego Zebrania Członków, Komisji Rewizyjnej oraz Regulamin organizacyjny Biura LGD. Poniżej zaprezentowano syntetyczną informację o sposobie uchwalania i aktualizacji wewnętrznych dokumentów LGD:

Lp	Rodzaj dokumentu	Regulowane kwestie	Sposób uchwalania i aktualizacji
1.	Statut LGD	Zakres uregulowań zgodnie z Ustawą z dn. 7 kwietnia 1989 r. Prawo o stowarzyszeniach (Dz.U. 2015 poz.1393 z późn. zm). Statut reguluje m.in. następujące kwestie: wskazanie Marszałka Województwa jako organ nadzoru, uwarunkowania organu decyzyjnego – Rady odpowiedzialnej za wybór operacji oraz szczegółowe kwestie jej kompetencji i zasad reprezentatywności, określenie organu LGD kompetentnego w zakresie uchwalenia LSR i jej aktualizacji oraz kryteriów wyboru operacji, zasady nabywania i utraty członkostwa w LGD oraz jej organach.	Dokument wymaga przyjęcia uchwałą WZC
2.	Regulamin WZC LGD	Dokument reguluje w szczególności, zasady zwoływania i organizacji posiedzeń WZC (sposób informowania członków o posiedzeniach, zasady dostarczania dokumentów dotyczących spraw podejmowanych na posiedzeniach, itp.), szczegółowe zasady podejmowania decyzji w sprawie powołania organów LGD (sposób zgłaszania kandydatów, oddawania głosów, ograniczenia dotyczące możliwości łączenia różnych funkcji w LGD, wybory uzupełniające, itp.), zasady protokołowania posiedzeń WZC.	Zatwierdzenie regulaminu działania WZC wymaga przyjęcia uchwałą WZC.
3.	Regulamin Rady LGD	Dokument reguluje w szczególności, zasady zwoływania i organizacji posiedzeń organu decyzyjnego (sposób informowania członków organu o posiedzeniach, zasady dostarczania dokumentów dotyczących spraw podejmowanych na posiedzeniach; zasady powoływania i odwoływania członków; zasady dotyczące zachowania bezstronności i unikania konfliktu interesu wraz z obowiązkiem publikowania protokołów z posiedzeń organu decyzyjnego zawierających informacje o wyłączeniach z procesu decyzyjnego, ze wskazaniem których wniosków wyłączenie dotyczy; zasady w zakresie określania kworum i systemu głosowania; regulacje zapewniające zachowanie parytetu w poszczególnych głosowaniach organu decyzyjnego, gwarantującego, że co najmniej 50% głosów podczas dokonywania wyboru wniosków do dofinansowania, pochodzi od członków, którzy nie są przedstawicielami sektora publicznego; zasady podejmowania decyzji w sprawie wyboru (ocena wniosków, sposób podziału wniosków do	Zatwierdzenie regulaminu działania Rady wymaga przyjęcia uchwałą WZC.

		oceny pomiędzy członków organu, zasady preselekcji operacji, jeśli dotyczy, zasady dokumentowania oceny); zasady protokołowania posiedzeń organu decyzyjnego; zasady wynagradzania członków organu decyzyjnego; opis sposobu udostępniania procedur do wiadomości publicznej, podział zadań i zakres odpowiedzialności poszczególnych organów LGD w procesie oceny z uwzględnieniem przepisów prawa; opis organizacji naborów wniosków przy uwzględnieniu minimalnych wymogów określonych przepisami prawa (np. czas trwania naboru, tryb ogłaszania, termin rozpoczęcia naboru, miejsce składania wniosków); opis sposobu oceny zgodności operacji z LSR i wyboru operacji do finansowania, w tym postępowania w przypadku, gdy kilka operacji otrzymało jednakową liczbę punktów, a limit dostępnych środków nie pozwala na finansowanie wszystkich operacji; regulacje zapewniające stosowanie tych samych kryteriów w całym procesie wyboru w ramach danego naboru; zasady ustalania kwoty wsparcia dla danej operacji z uwzględnieniem przepisów prawa dla poszczególnych programów, z których planowane jest finansowanie LSR; opis sposobu informowania o wynikach oceny i możliwości wniesienia protestu (w tym warunki i sposób wniesienia protestu, termin na jego wniesienie zgodnie z art. 22 ustawy o rozwoju lokalnych kierowanym przez społeczność; zasady rozpatrywania protestu; wzory dokumentów np. karta oceny zgodności z Programem, karta oceny operacji pod względem spełniania kryteriów wyboru. Regulamin Rady określa również zasady bezpieczeństwa informacji i przetwarzania danych osobowych.	
4.	Regulamin Zarządu LGD	Dokument reguluje w szczególności podział zadań pomiędzy członków Zarządu, tryb zwoływania i prowadzenia posiedzeń, sposób głosowania i podejmowania uchwał, zasady protokołowania posiedzeń.	Zatwierdzenie regulaminu działania Zarządu wymaga przyjęcia uchwałą WZC.
5.	Regulamin Komisji Rewizyjnej	Dokument reguluje w szczególności kompetencje członków Komisji Rewizyjnej, tryb zwoływania i prowadzenia posiedzeń, sposób głosowania i podejmowania uchwał, zasady protokołowania posiedzeń.	Zatwierdzenie regulaminu działania Zarządu wymaga przyjęcia uchwałą WZC
6.	Regulamin Organizacyjny Biura LGD	Dokument reguluje w szczególności, zasady zatrudniania i wynagradzania pracowników, podział zadań pracowników biura, zasady udostępniania informacji będących w dyspozycji LGD uwzględniające zasady bezpieczeństwa informacji i przetwarzania danych osobowych, Wyznaczono zadania w zakresie animacji lokalnej i współpracy, a także przewidziano metody ich pomiaru. W Regulaminie Biura szczegółowo opisano metodę oceny efektywności świadczonego doradztwa i animacji realizowanej przez LGD Wyznaczono zadania w zakresie animacji lokalnej i współpracy i przewidziano metody ich pomiaru.	Zatwierdzenie regulaminu działania Biura wymaga przyjęcia uchwałą Zarządu.

W biurze LGD zatrudnione są trzy osoby kierownik biura, koordynator ds. LSR i księgowa. Większość zatrudnionych pracowników (2) posiada doświadczenie i niezbędną wiedzę do wdrażania i aktualizacji dokumentów strategicznych o zasięgu lokalnym. Planuje się docelowo rozbudowę struktur biura o jeszcze jeden etat specjalisty ds. promocji i animacji. Pracownik biura musi legitymować się, wykształceniem wyższym na poziomie co najmniej licencjatu (za wyjątkiem księgowej, która może posiadać wykształcenie średnie) znajomością tematyki Leader i PROW 2014-2020 oraz aktualnych uwarunkowań społeczno-gospodarczych obszaru LSR. Szczegółowe wymagania są adekwatne do przewidzianych obowiązków każdego z pracowników biura LGD.

Wszystkie osoby zatrudnione w biurze LGD są zobowiązane do udzielania doradztwa wnioskodawcom i beneficjentom wsparcia w ramach LSR. Pomiar jakości doradztwa będzie weryfikowany na podstawie ankiety natomiast efektywność na podstawie wniosków, które były konsultowane z pracownikami biura przed złożeniem, a po złożeniu zostały

ocenione jako zgodne z LSR. Pracownicy mają przewidzianą w obowiązkach animację lokalnej społeczności oraz współpracę z nią.

Mając na uwadze konieczność zapewnienia wysokiego poziomu merytorycznego działań LGD przyjęty został **Plan szkoleń dla pracowników biura LGD i członków organu decyzyjnego**. Celem szkoleń jest stałe podnoszenie poziomu wiedzy i kwalifikacji członków organu decyzyjnego i pracowników biura LGD, które prowadzić będzie do coraz lepszej obsługi interesantów i doskonaleniu umiejętności koniecznych do wykonywania powierzonych zadań.

Rozdział II. Partycypacyjny charakter LSR

Na wstępie zaznaczyć trzeba, iż konsultacje dotyczące potrzeb grup docelowych LSR rozpoczęły się już 2014 roku, czyli jeszcze przed opublikowaniem projektu legislacji krajowej odnośnie PROW na lata 2014-2020. Prace z mieszkańcami nad kształtem LSR trwały natomiast do grudnia 2015 r. tj. terminu złożenia wniosku o wybór LSR na nowy okres programowania 2014-2020. Podstawą pracy LGD nad nową lokalną strategią była analiza wyników badań ewaluacyjnych wdrożenia LSR 2007-2013, badań własnych zleconych przez LGD i dostępnej literatury w przedmiocie działania LGD (Szczegółowy wykaz literatury znajduje się w *Rozdziale LSR. Wykaz wykorzystanej literatury*). Liczne uczestnictwo członków społeczności jest priorytetem we wzmacnianiu trafności, adekwatności, odpowiedzialności i efektywności wdrażania LGD, LSR i oczekiwanych wyników. Konsultacje miały charakter proaktywny. W ramach pracy nad LSR wykorzystano wiele narzędzi partycypacyjnych oraz metod gromadzenia i analizy danych od mieszkańców i grup docelowych LSR. Zastosowano innowacyjne i skuteczne metod partycypacji społecznej. **Ze względu na specyfikę pracy nad LSR wykorzystano głównie metody jakościowe tj. indywidualne wywiady pogłębione, zogniskowane wywiady grupowe, telefoniczne wywiady pogłębione, wywiady przeprowadzone za pośrednictwem internetu, spotkania i warsztaty z grupami docelowymi LSR i przedstawicielami zidentyfikowanych na obszarze LSR grup defaworyzowanych, analizy korespondencji i wniosków kierowanych pisemnie do biura LGD, spotkania indywidualne z potencjalnymi wnioskodawcami w biurze LGD oraz pracę Zespołu ds. LSR.** Każda grupa społeczna miała szansę wziąć udział w pracy nad LSR. Zapewniono udział przedstawicieli biznesu i rolników indywidualnych w opracowywaniu strategii gospodarczych na wszystkich etapach jej powstawania. Podkreślenia wymaga, że w badaniach telefonicznych CATI (*ang. Computer Assisted Telephone Interviewing*) z mieszkańcami obszaru udział wzięło 3% osób bezrobotnych. **Kluczowym czynnikiem decydującym o skuteczności wybranych metod była otwartość LGD na współpracę z mieszkańcami i grupami docelowymi LSR, czyli zasada partycypacji. Kolejnym był sposób realizacji partycypacji w procesie tworzenia LSR o kryterium użyteczności.** Kryterium użyteczności dostarczyły zestawu założeń wyjściowych, natomiast partycypacyjny model pracy określił sposób realizacji pracy nad LSR na poziomie operacyjnym. Ze względu na charakter pracy nad LSR rozpoczęto pracę nad opracowaniem strategii od analizy wniosków i rekomendacji o charakterze ex-post z wdrożenia LSR 2007-2013. Podstawą partycypacyjnych metod pracy były zidentyfikowane najbardziej istotne oceny efektów i rezultatów osiągniętych w ramach realizacji interwencji publicznej w okresie programowania 2007-2013. **Innowacyjnością w działaniu LGD było zastosowanie triangulacji różnych narzędzi partycypacji społecznej oraz nowatorskie podejście do zasady partycypacji.** Triangulacja danych zastosowana w pracy nad LSR polegała na pozyskaniu i wykorzystaniu danych z różnych źródeł w tym samym celu jakie jest opracowanie LSR. Dzięki temu w sposób świadomy zminimalizowano ryzyko wpływu określonego kontekstu związanego z występowaniem użytych przez siebie danych. Ponadto wykorzystanie danych z różnych źródeł, daje możliwość większej obiektywizacji procesu badawczego, a także ustalenia relacji pomiędzy analizowanymi zjawiskami i ich uwarunkowaniami. **W tak rozumianej pracy nad LSR w postępowaniu LGD obowiązywała generalna zasada dialogu:** jednym z naczelnych jej zadań było doprowadzenie do tego, aby każda grupa, wyróżniona ze względu na swe roszczenia (wymagania), troski (oczekiwania), dążenia lub zasoby, mogła je wyrazić oraz skonfrontować z tym, jak swoje problemy postrzegają inne grupy. Realizacji takiego podejścia służyły zastosowanie odpowiedniego zestawu narzędzi, zawierającego metody i techniki pozwalające na konfrontację różnych opinii/stanowisk oraz na wypracowywanie konsensusu wokół konkluzji i kształtu LSR jeszcze przed ostatecznym sformułowaniem dokumentu strategii. Głównym narzędziem partycypacji była praca Zespołu ds. LSR złożonego z przedstawicieli trzech sektorów (publiczny, gospodarczy, społeczny) oraz mieszkańców. Zespół odbył cztery spotkania zespołu. W trakcie 3-4 godzinnych spotkań dyskutowane były poszczególne, istotne fragmenty projektu LSR. Na podstawie zgłaszanych uwag (specjalny formularz zgłoszeniowy uwag) dokonywane były korekty i modyfikacje, a materiał zatwierdzany był na kolejnym posiedzeniu Zespołu. Partycypacyjne metody konsultacji wykorzystywane były na każdym etapie tworzenia LSR. **Poniżej zaprezentowano wykaz zrealizowanych działań wykorzystujących narzędzia partycypacyjne na każdym z etapów pracy nad LSR:**

Lp	Etap pracy nad LSR	Partycypacyjne metody konsultacji wraz z najważniejszymi wnioskami
----	--------------------	--

1.	Etap definiowania potrzeb i problemów (tzw. partycypacyjna diagnoza)	<p>Podstawą formułowania potrzeb i problemów obszaru LSR była analiza wyników badania ewaluacyjnego ex-post wdrożenia LSR zrealizowanego w czerwcu 2015 r.¹⁰. W ramach badania dokonano oceny opinii środowiska lokalnego na temat działalności, funkcjonowania oraz rozpoznawalności LGD. Ze względów praktycznych, podstawową metodą badania z mieszkańcami była technika CATI, czyli wspomagany komputerowo wywiad telefoniczny (<i>ang. Computer Assisted Telephone Interviewing</i>). Badanie zrealizowano na próbie 100 respondentów, mieszkańców obszaru LSR, gmin Wolin, Golczewo i Świerzno. Próba tej wielkości pozwoliła na ekstrapolację wyników badania na populację mieszkańców całego obszaru LSR. Wyniki badania ankietowego z mieszkańcami wskazały na niski poziom zatrudnienia na terenach wiejskich jako jeden z najważniejszych i najtrudniejszych zagrożeń do pokonania w kolejnych latach. Kolejny problem o dużym nasileniu, to ograniczona więź z historią i tradycją obszaru. Wyniki badań z mieszkańcami były spójne w tym zakresie z wynikami licznych opracowań odnoszących się do uwarunkowań społeczno-gospodarczych na wsi pomorza zachodniego¹¹. Badania ankietowe z mieszkańcami potwierdziły wyniki badania zamówionego przez LGD gdzie wskazano, że panujący ogólnie zastój, a nawet regres wsi popegeerowskich w efekcie doprowadził do alienacji i wykluczenia zamieszkujących je lokalnych społeczności. Wykluczenie to, oprócz wymiaru społecznego, przejawia się w aspekcie ekonomicznym (bariera finansowa w dostępie do dóbr i usług), a także przestrzennym (fizyczne oddalenie od dużych ośrodków miejskich oraz brak bądź bardzo ograniczona komunikacja środkami transportu publicznego¹². Na potrzeby badania obszaru zrealizowano cztery Indywidualne wywiady pogłębione (<i>z jęz. ang. In Depth Interview</i>) z członkami zarządu LGD (samorządowcami). Podczas wywiadów z przedstawicielami JST zebrano główne problemy obszaru odnoszące się do działania podmiotów sektora publicznego. Przedstawiciele JST wskazywali na konieczność wykorzystania potencjału turystycznego do rozwoju przedsiębiorczości na obszarze LSR. Identyfikacja i klasyfikacja problemów występujących na obszarze LSR, istotnych z punktu widzenia LGD, została opracowana z uwzględnieniem wniosków ze zrealizowanych na zlecenie stowarzyszenia badań i analiz własnych w kontekście prac nad LSR do nowego okresu programowania na lata 2014-2020. Jako obszary które powinny zostać promowane ze środków PROW wskazano na marinę w Wolinie, Kamieniu i Wapnicy sfinansowanych jako część zintegrowanego projektu turystycznego <i>Zachodniopomorski Szlak Żeglarski - sieć portów turystycznych Pomorza Zachodniego</i> w ramach działania 6.4. PO IG 2007-2013. Na potrzeby badania ewaluacyjnego ex-post zebrano kwestionariusze ankiet CAWI z mieszkańcami i kwestionariusze ankiet internetowych CAWI z członkami LGD. W ankietach wypełnianych przez mieszkańców w okresie kwietnia 2014 r. pojawiał się problem niewłaściwego standardu usługi dla turystów. Kolejnym problemem wskazywanym przez mieszkańców była kultura osobista między ludźmi obszarach wiejskich i małych miast oraz duże plotkarstwo utrudniające rozwój przedsiębiorczości. Członkowie LGD wskazywali tymczasem, że problemem jest zbyt mała aktywność lokalnych społeczności. Również sama LGD powinna więcej „wychodzić do mieszkańców” i bardziej wyjść do ludzi z możliwościami LGD np. na zebraniach wiejskich. Problem ten pokrywa się z wnioskami mieszkańców z badania telefonicznego CATI. W badaniu członków LGD wskazywano na problem komunikacji efektów wdrożenia LSR. Nowe zadania skierowane szczególnie do grup defaworyzowanych zostały określone w Planie Komunikacji LSR. Jako narzędzie partycypacji wykorzystano uczestnictwo w charakterze obserwatorów w posiedzeniach organów kolejalnych administracji samorządowej. Podczas posiedzeń rad gmin i miast podejmowano dyskusję nad aktualnymi problemami obszaru LSR i gmin członkowskich LGD. Samorządowcy podnosili problem braku środków na rozpoczęcie działalności gospodarczej w obszarze turystyki. Główną potrzebą nowych gmin członkowskich wskazywano infrastrukturę publiczną (drogi lokalne). Kolejnym problemem było niedostateczne wykorzystanie istniejącej infrastruktury kulturalno-społecznej. Problem ujęto w analizie SWOT. celu poznania aktualnych problemów obszaru wykorzystano cykl konferencji podsumowujących wdrożenie LSR 2007-2013 w gminach Świerzno, Golczewo, Wolin w dniach 17-19 czerwca 2015 r. Łącznie udział wzięło w spotkaniach 88 osób, mieszkańcy, samorządowcy i beneficjenci LGD. Uczestnicy wskazywali na</p>
----	--	---

¹⁰ Zobacz. Badanie ewaluacyjne opinii środowiska lokalnego na temat działalności, funkcjonowania oraz rozpoznawalności LGD z ewaluacją wdrożenia lokalnej strategii rozwoju stowarzyszenia Lokalna Grupa Działania „Partnerstwo w Rozwoju”, STREFAPLUS, Warszawa 2015

¹¹ Por. B. Kryk (red.), Praktyczne aspekty programu leader w województwie zachodniopomorskim, Uniwersytet Szczeciński, Szczecin 2011, str. 23

¹² Zobacz. *Analiza aktualnych uwarunkowań i potrzeb rozwojowych obszaru działania LGD „Partnerstwo w rozwoju” w kontekście prac przygotowawczych do opracowania Lokalnej Strategii Rozwoju na lata 2015-2022*, STREFAPLUS, Warszawa 2015

		<p>skomplikowane procedury rozliczania wniosków oraz sezonowość ruchu turystycznego. Organizacje społeczne wskazywały na problem wsparcia bieżącej działalności i ponoszenie kompetencji. Wnioski zostały uwzględnione poprzez poddanie analizę zespołu ds. LSR i przyjęciu jednego z celów szczegółowych odnoszących się do problemów NGO's. Podsumowaniem pracy na etapie formułowania diagnozy problemów było I posiedzenie zespołu ds. LSR, które odbyło się 13 sierpnia 2015 r. Dotyczyło ono diagnozy obszaru LSR i krytycznej oceny wniosków zebranych z analiz i badań zleconych przez LGD oraz wniosków członków zespołu. Analiza wniosków skłoniła do uzupełnienia analizy SWOT. Finalny kształt diagnozy i analizy SWOT był poddany konsultacjom ze społecznością obszaru LSR.</p>
2.	<p>Etap określania celów i ustalania ich hierarchii</p>	<p>Podstawą do wskazania celów LSR były wnioski analiz i badań zleconych przez LGD. Na potrzeby badania obszaru LSR przeprowadzono badania ankietowe CAWI z mieszkańcami. Badanie trwało od września 2014 roku. Mieszkańcy wskazywali na obszary niewykorzystane dotychczas, na które powinno się przeznaczyć środki wsparcia tj. Zalew Kamiński, wędkarstwo, pas plaży w Wolinie. W badaniu CAWI zebrano kwestionariusze wskazujące rekomendowane kierunki działania LGD. W raporcie <i>Analiza aktualnych uwarunkowań i potrzeb rozwojowych obszaru działania LGD „Partnerstwo w rozwoju” w kontekście prac przygotowawczych do opracowania Lokalnej Strategii Rozwoju na lata 2015-2022</i> wskazano trzy kierunki działania LSR: Wzmocnienie kapitału społecznego w kształtowaniu rozwoju społeczno-gospodarczego obszaru, Wsparcie włączenia społecznego, ograniczenia ubóstwa i rozwoju gospodarczego oraz Wzmocnienie atrakcyjności turystycznej oraz zamieszkania obszaru LGD. Najwięcej punktów w ankiecie CAWI uzyskały obszary: Wykorzystanie walorów narodowych i kulturalnych dla rozwoju turystyki i rekreacji oraz Inwestycje w poprawę infrastruktury publicznej i kulturalnej. W wyniku pracy własnej ustalono za zasadne dostosowanie celów do uwarunkowań nowego okresu programowania i ograniczenie ich do przedsiębiorczości oraz rozwoju infrastruktury obszaru LSR. Kolejnym etapem były badania ankietowe CATI z mieszkańcami LSR na potrzeby oceny wdrożenia ex-post LSR. W badaniu udział wzięło 3% osób bezrobotnych. Badanie zrealizowano na reprezentatywnej próbie mieszkańców obszaru. Na pytanie <i>Czy w Pana/Pani ocenie należy wspierać (np. z tzw. środków unijnych) rozwój turystyki (w tym agroturystyki, turystyki wiejskiej), na terenie na którym Pan/Pani mieszka?</i> blisko 80% badanych wskazało odpowiedź twierdzącą. Dla LGD wyniki badania oznaczają zasadność realizacji działań mających na celu wsparcie projektów turystycznych. Podczas spotkań konsultacyjnych z mieszkańcami w każdej z gmin członkowskich LGD w dniach 24-26 sierpnia 2015 r. i 2-4 września 2015 r. poddano dyskusji kierunki działania LGD. Przedstawiciele instytucji gminnych zwrócili uwagę na konieczność zapewnienia spójności opisów diagnostycznych ze strategicznymi dokumentami na poziomie gmin członkowskich. W ramach pracy nad LSR uwzględniono wniosek dokonując ponownej analizy zapisów diagnozy (Więcej na temat zintegrowania LSR określono w Rozdziale X. LSR Zintegrowanie). W kolejnej ankiecie internetowej CAWI z mieszkańcami dokonano wskazanie wag i priorytetów działania LGD w kolejnym okresie programowania. Mieszkańcy uczestniczący w badaniu ankietowym przyznawali punkty w skali od 1 do 5, przy czym 1 oznaczało bardzo niski, a 5 bardzo wysoki poziom oceny danego obszaru w analizie SWOT. W okresie sierpień - listopad wzięło udział 44 osoby. Wagi poszczególnych obszarów analizy SWOT zostały wskazane w Rozdziale IV LSR. Analiza SWOT. Podsumowaniem pracy nad sformułowaniem celów i ustalania ich hierarchii było II posiedzenia zespołu ds. LSR w dniu 10 września 2015 roku. W wyniku dyskusji wskazano cel ogólny LSR rozwój przedsiębiorczości (preferowanie rozwiązań turystycznych) podkreślając jednak ograniczoną innowacyjność przedsiębiorców, która wynika z uwarunkowań społeczno-gospodarczych obszaru LSR. Analizie poddane zostały słabe i mocne strony obszaru oraz szanse i zagrożenia, a także wypracowano cele do LSR. Wskazywano na rozwój turystyki, aktywizację środowisk wiejskich oraz rozwój przedsiębiorczości.</p>
3.	<p>Etap poszukiwania rozwiązań, stanowiących sposoby realizacji strategii</p>	<p>Podczas spotkań konsultacyjnych z mieszkańcami w każdej z gmin członkowskich LGD w dniach 24-26 sierpnia 2015 r. i 2-4 września 2015 r. określono listę problemów i propozycje ich rozwiązań. Przedsięwzięciem wartym kontynuowania jest inwestowanie w infrastrukturę turystyczną, które powinno polegać w pierwszej kolejności na budowie ścieżek rowerowych. Postulowano także realizację operacji z zakresu zachowania dziedzictwa. Postulaty uwzględniono formułując dedykowane temu zakresowi przedsięwzięcie w LSR. Wskazano również na zasadność promowania komplementarnych projektów z innymi projektami finansowanymi z programów unijnych. Wyniki badania z mieszkańcami i ankiet zbieranych podczas konsultacji społecznych zostały uwzględnione przy formułowaniu celów i przedsięwzięć LGD. Inicjatywy pokazały</p>

		<p>konieczność rozbudowy infrastruktury społecznej tzw. świetlice wiejskie. Postulaty uwzględniono formułując dedykowane temu zakresowi przedsięwzięcie w LSR. W całym okresie programowania LSR funkcjonowało biuro LGD gdzie potencjalni wnioskodawcy zgłaszali swoje propozycje i zapytania odnośnie operacji planowanych do realizacji w ramach LSR. Odbływały się również spotkania indywidualne w biurze LGD. Kolejnym narzędziem pracy były spotkania konsultacyjne z mieszkańcami w każdej z gmin członkowskich LGD w dniach 24-26 sierpnia 2015 r. i 2-4 września 2015 r. Podczas spotkań z JST i innymi partnerami społecznymi wypracowano procedury aktualizacji kryteriów oceny i aktualizacji LSR. Efektywna procedura powinna obejmować możliwość wypowiedzenia się mieszkańców odnośnie planowanych zmian w kierunkach LGD. Procedura aktualizacji LSR stanowi załącznik do strategii. Strona internetowa LGD wykorzystywana była do zamieszczania komunikatów nt. aktualności pracy nad LSR. Na stronie internetowej zawieszane były ankiety internetowe CAWI. Na stronie internetowej zamieszczono specjalny komunikat o prowadzonych konsultacjach społecznych w każdej z miejscowości oraz inne bieżące informacje o PROW 2014-2020. Na podstawie tych informacji organizowane były spotkania wnioskodawców z pracownikami biur LGD. W ramach realizacji Planu włączenia społeczności lokalnej organizowano pracę biura w taki sposób aby możliwe było spotkanie wnioskodawcy z pracownikiem i rzeczowa dyskusja o planowanych projektach. W Wolinie wskazano podczas takich spotkań na potrzebę dofinansowania operacji z zakresu promocji regionu podczas Festiwalu Wikingów, który corocznie odbywa się w Wolinie i przyciąga tysiące turystów z całej Europy. Oddzielnym narzędziem konsultacji były spotkania Zachodniopomorskiej Sieci LGD z udziałem pracowników biura LGD. Podczas spotkania w Goleniowie w dniu 29 października 2015 r. ustalono zasady realizacji projektów grantowych jako narzędzie aktywizacji mieszkańców obszaru LSR, wskazując wstępnie że projekty te powinny przede wszystkim dotyczyć wzmocnienia kapitału społecznego, w tym przez podnoszenie wiedzy społeczności lokalnej w zakresie ochrony środowiska i zmian klimatycznych, także z wykorzystaniem rozwiązań innowacyjnych oraz zachowania dziedzictwa lokalnego (stanowiące cele działania 19.2 PROW). Podczas spotkania w dniu 16 listopada 2015 r. wypracowano podejście do innowacyjności. Innowacyjność została uwzględniona w kryteriach wyboru operacji wraz z przedstawieniem zasad jej oceny. Ciężar udowodnienia, że operacja jest innowacyjna przerzucony będzie na wnioskodawcę i nie będzie bazować na wynikach głosowania członków organu decyzyjnego. Na tym etapie odbyły się spotkania z pracownikami GOPS z obszaru LSR. W ramach spotkania wskazano na grupę defaworyzowaną na rynku pracy, młodzież szczególnie ta, dla której wejście na rynek pracy związane było z trudnościami, często nie do pokonania, co w efekcie kończyło się bezrobociem, przekształcającym się nawet w bezrobocie długookresowe. Podsumowaniem prac na etapie poszukiwania rozwiązań, stanowiących sposoby realizacji strategii było III posiedzenie Zespołu ds. LSR 30 września 2015 (w sprawie celów LSR, kryteriów ocen) określono zakres przedsięwzięć odnoszących się do infrastruktury turystycznej rozszerzając planowany zakres działań możliwych do finansowania. Kryteria wyboru powinny promować projekty generujące miejsca pracy i odnoszące się do wskaźników LSR.</p>
4.	<p>Etap formułowania wskaźników w realizacji LSR</p>	<p>Wyniki badania ewaluacyjnego ex-post wdrożenia LSR w czerwcu 2015 r. dotyczyły również obszaru wskaźników LSR 2007-2013. Na podstawie analizy danych pozyskanych z wywiadów bezpośrednich z beneficjentami środków LSR (NGO's, JST) wskazano rekomendacje dotyczące większej operacjonalizacji wskaźników celów LSR. W raporcie wskazano, że do pomiaru celów LSR na poziomie rezultatu strategicznego wybranych zostało 8 wskaźników oddziaływania, 14 wskaźników rezultatu oraz 23 wskaźników produktu. System wskaźników LSR jest prosty i nie jest nadmiernie rozbudowany. Wskaźniki nie budzą wątpliwości w zakresie ich adekwatności, realności, spójności, klarowności i mierzalności. Wnioski z badań terenowych pokazały, że konieczne jest wsparcie ze środków na funkcjonowanie i aktywizację działań w przedmiocie sprawozdawczości i monitoringu rzeczowego beneficjentów, ponieważ od beneficjentów pozyskiwanych jest najwięcej danych do pomiaru wartości wskaźników. Analiza wniosków z ankiet internetowych z członkami LGD CAWI podczas badania ex-post wdrożenia LSR pozwoliła na sformułowanie wniosku odnośnie wskaźników LSR, które powinny w większym zakresie pozwolić na monitorowanie postępu działań aktywizacyjnych i funkcjonowania LGD, a nie jedynie wdrożenia LSR. W wyniku analizy wniosków z konsultacji społecznych na tym etapie sformułowano zapisy Planu Komunikacji w zakresie doradztwa uwzględniającego pokazywanie dobrych przykładów działań finansowanych ze środków LSR. Rekomendacje odnośnie optymalnych wskaźników pomiaru efektywności wdrożenia LSR były przedmiotem cyklu</p>

		<p>konferencji podsumowujących wdrożenie LSR 2007-2013 w gminach Świerżno, Golczewo, Wolin w dniach 17-19 czerwca 2015 r. Podczas dyskusji wskazano, że na osiągnięcie zakładanych celów i wskaźników mogą mieć wpływ czynniki niezależnie od LGD tj. krajowe programy wsparcia na rzecz poprawy sytuacji na rynku pracy. Wnioski te zostały poddane dalszej analizie podczas konsultacji z Urzędem Marszałkowskim. W dniu 27 sierpnia 2015 r. i 5 października 2015 r. odbyły się konsultacje z Urzędem Marszałkowskim odnośnie kształtu LSR, wskazując na zapewnienie w LSR obowiązkowego wskaźnika utworzonych miejsc pracy. Wniosek został uwzględniony w LSR, tabela wskaźników. Na podstawie konsultacji wypracowano rozwiązanie w LSR (Rozdział XI. Monitoring i Ewaluacja) wskazujące, że wskaźniki rezultatu informować powinny o zmianach jakie nastąpiły w wyniku wdrożenia przedsięwzięcia. Uwzględniając powyższe zapewnić należy aby po rozliczeniu wniosku o płatność kwestia osiągnięcia 100% wartości zakładanych wskaźników podlegała ścisłemu monitorowaniu w okresie trwałości projektu. Problematyka wskaźników projektów była poruszana podczas indywidualnych konsultacji z mieszkańcami prowadzonych przez pracowników LGD. Postulowano aby ocena rezultatów przedsięwzięć odnosiła się bezpośrednio do produktów (wskaźniki rezultatu bezpośredniego). Przykładem takiego wskaźnika powinno być np. spotkania integracyjne mieszkańców, odbywające się w nowo wybudowanych świetlicach w przypadku przyjęcia za produkt operacji polegających na budowie lub modernizacji świetlic wiejskich. Mierniki (wskaźniki) powinny być mierzalne i nie powodujące dodatkowych nakładów po stronie beneficjentów. Podsumowaniem pracy w etapie formułowania wskaźników realizacji LSR było IV posiedzenie Zespołu ds. LSR w dniu 7 listopada 2015 r. Przedstawiciele JST podnosili konieczność precyzyjnego określenia wartości wskaźników wynikających z projektów beneficjentów należących do sektora finansów publicznych gdzie wymagany krajowy wkład środków publicznych pochodzi ze środków własnych beneficjenta co skutkowało wyższą wartością wskaźników generowanych przez te projekty. Wnioski zostały uwzględnione w tabelach wskaźników LSR.</p>
5.	<p>Etap identyfikacji i grup docelowych strategii</p>	<p>Ostatni etap tworzenia LSR to przede wszystkim podsumowanie procesu partycypacji i tworzenia dokumentu. W celu identyfikacji grup docelowych LSR dokonano analizy ankiet internetowych CAWI z mieszkańcami realizowanych na potrzeby badania ex-post wdrożenia LSR w czerwcu 2015 r. W badaniu internetowym mieszkańcy wskazywali na zasadność wprowadzenia do lokalnej strategii LGD programów skoncentrowanych na osobach młodych i kobietach. Grupy defaworyzowane zostały określone w Rozdziale 1. LSR Charakterystyka LGD. Kolejnym krokiem na etapie identyfikacji grup docelowych były warsztaty strategiczne w Wiselce w gminie Wolin w dniach 12-13 maja 2015 r. Podczas warsztatów zaproponowano grupy docelowe operacji LGD tj. MSP, JTS i instytucje gminne, NGO's. Wypracowane rozwiązania skutecznej aktywizacji lokalnej społeczności w procesie wdrożenia LSR posłużyły do określenia przedsięwzięć LSR. Podczas spotkania zwrócono m.in. uwagę na problem grup defaworyzowanych, migracji młodzieży, wskazując że ta właśnie grupa osób powinna być traktowana priorytetowo w strategii. Ponadto określono, że grupami defaworyzowanymi powinny być: kobiety oraz osoby młode. Podczas spotkań konsultacyjnych z mieszkańcami obszaru w dniach 24-26 sierpnia 2015 r. i 2-4 września 2015 r. dyskutowano w jakim zakresie powinno zostać określone wsparcie poszczególnych grup docelowych. Spotkania miały charakter otwartych spotkań informacyjnych. Kolejnym narzędziem na tym etapie pracy nad LSR były informacje zamieszczane na stronach internetowych gmin członkowskich LGD. Spotkania organizowane były w miejscach publicznych, aby wszyscy zainteresowani mogli brać w nich udział. W trakcie spotkań informacyjnych z mieszkańcami wskazywano na problem małego zainteresowania przedsiębiorców wsparciem w okresie 2007-2013. Było to spowodowane koniecznością utworzenia i utrzymania miejsca pracy. W nowej perspektywie finansowej dostępne będzie działania Premia na rozpoczęcie działalności gospodarczej. Ustalono, że beneficjentem tego działania powinny być przede wszystkim osoby rozpoczynające działalność gospodarczą w branżach szczególnie ważnych dla obszaru LSR. Kryteria wyboru operacji winny uwzględniać preferowanie projektów turystycznych i okołoturystycznych. W dniu 28 stycznia 2015r. LGD złożyła wizytę na obszarze LGD Niemcy- Lokale Aktionsgruppe der LAEDER Ostvorpommern. Spotkanie zaowocowało opracowaniem założeń do międzynarodowego projektu współpracy. Na potrzeby konsultacji z mieszkańcami przygotowano broszury informacyjne pokazujące efekty projektów z okresu 2007-2013 i zachęcające do realizacji projektów w kolejnym okresie programowania. Broszury informacyjne udostępnione zostały</p>

	<p>również na stronie internetowej LGD. Na tym etapie pracy nad LSR wykorzystano metodę grup przedstawicielskich. Metoda ta polegała na zaproszeniu do konsultacji organizacji branżowych i przedstawicieli reprezentujących poszczególne środowiska. Ich wiedza i doświadczenie, często o charakterze eksperckim, sprawiła, że przedstawiane przez nich opinie były bardzo wartościowe. Podczas licznych spotkań z samorządowcami wskazywano działania skierowane do JST. Podczas Konwentu Wójtów i Burmistrzów Powiatu Kamieńskiego ustalono zasadność odstąpienia od finansowania projektów drogowych z LSR wskazując na dostępne środki bezpośrednio z PROW 2014-2020 w ramach konkursów ogłaszanych przez Urząd Marszałkowski. Podobne wnioski wynikały z posiedzenia Związku Gmin Wyspy Wolin, gdzie wskazywano na potrzebę wsparcia projektów inwestycyjnych gmin na rzecz użyteczności publicznej. Przez cały okres programowania LSR zapewniono dostępność „online” pracownika LGD. Pracownik biura LGD odbierał telefony od potencjalnych wnioskodawców wyjaśniając zasady i możliwości planowanego wsparcia w ramach LSR.</p>
--	---

Jak przedstawiono powyżej LGD wykorzystywało szeroki dobór partycypacyjnych metod konsultacji z grupami docelowymi LSR, w szczególności mieszkańcami obszaru LSR na każdym etapie programowania LSR. Współpracę z mieszkańcami przewidziano również na etapie wdrożenia LSR. Zmiana kryteriów wyboru operacji będzie poddawana konsultacjom społecznym. LGD planuje także partycypacyjny udział mieszkańców w ewaluacji wdrożenia LSR, co szczegółowo zostało opisane w *Procedurze ustalania lub zmiany kryteriów oceny operacji*.

Rozdział III. Diagnoza obszaru i opis ludności

Analizę stanu istniejącego obszaru LSR opracowano na podstawie danych dostępnych w bazach GUS, Regionalnego BIP, dokumentów strategicznych Pomorza Zachodniego, powiatu kamieńskiego oraz strategii rozwoju lokalnego gmin członkowskich LGD. Ponadto analizie poddano informacje dostępne na stronach internetowych gmin członkowskich LGD oraz stron pokrewnych. Dane dostępne w bazach GUS przeanalizowano w przedziale czasowym 2007-2013. Identyfikacja i klasyfikacja problemów występujących na obszarze LSR istotnych z punktu widzenia LGD została opracowana z uwzględnieniem wniosków ze zrealizowanych na zlecenie LGD badań i analiz¹³. Obecny, ale także przyszły, rozwój obszaru LSR jest silnie determinowany warunkami przestrzennymi, przyrodniczymi, historycznymi oraz kulturowymi. Potencjały środowiska naturalnego budują przewagę konkurencyjne obszaru LSR w zakresie rozwoju wiodącej funkcji gospodarczych jaką jest turystyka. Na tempo i kierunki rozwoju wpływ wywierają także wewnętrzne uwarunkowania społeczne, szczególnie długofalowe trendy demograficzne. **W poniższym opisie dokonano identyfikacji grup docelowych o obszarów działalności LSR w okresie programowania na lata 2014-2020.**

Uwarunkowania przestrzenne

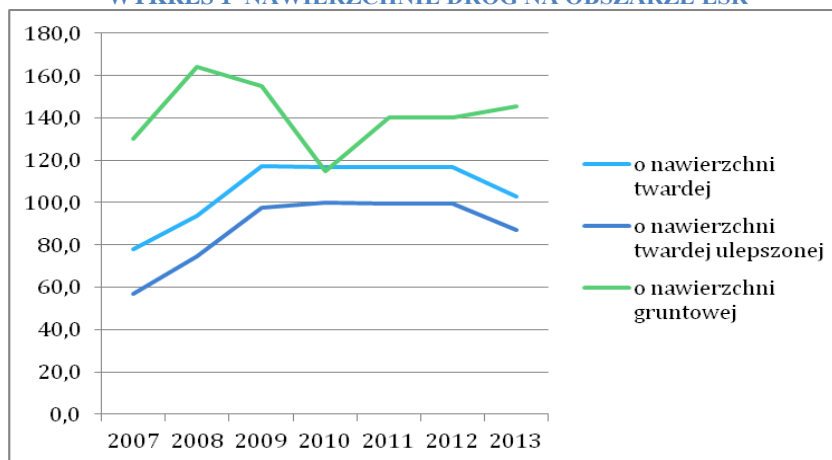
Obszar LGD obejmuje w całości powiat kamieński położony w północno-zachodniej części województwa zachodniopomorskiego. Posiada korzystne położenie geograficzne, na krzyżujących się ważnych szlakach komunikacyjnych. Położony w sąsiedztwie Zalewu Szczecińskiego obszar posiada długi pas wybrzeża. W Międzyzdrojach w latach 2006-2007 znajdowało się morskie przejście graniczne, które jednak zlikwidowane zostało na mocy układu Schengen. Dla potrzeb turystyki warto również wykorzystać możliwość komunikacji wodnej pomiędzy gminami LGD. Relatywnie blisko jest do Niemiec wraz z aglomeracją Berlina oraz państw skandynawskich Dani i Szwecji. Na uwarunkowania przestrzenne korzystny wpływ ma bliskość Szczecina (ok. 80 km i 55 min drogi samochodem). Od granicy z Niemcami obszar LSR oddalony jest o 40 km, jednak przejazd obejmujący przeprawę promem zajmuje ponad 1 godz. W Goleniowie graniczącym z obszarem LSR znajduje się międzynarodowy port lotniczy Szczecin-Goleniów¹⁴. Województwo zachodniopomorskie współpracuje od wielu lat z samorządami Meklemburgii-Pomorza Przedniego i Brandenburgii. Między innymi z funduszu małych projektów, który funkcjonuje w ramach inicjatywy wspólnotowej INTERREG wsparto ponad 600 różnych przedsięwzięć. Mieszkańcy i gminy członkowskie LGD będą mogły korzystać ze środków INTERREG VA na okres programowania 2014-2020. Urząd Marszałkowski Województwa Zachodniopomorskiego, jako członek Wspólnego Komitetu Monitorującego, będzie w dalszym ciągu miał istotny wpływ na wybór ważnych dla regionu projektów i rozdzielanie środków finansowych w tym programie. Rozwój obszaru w dużej mierze determinuje także rozwój mocno powiązanych funkcjonalnie sąsiadującego z nim gmin powiatów Świnoujście oraz gryfickiego. Na obszarze LSR funkcjonują obecnie dwie linie kolejowe wykorzystywane w przewozach kolejowych: Świnoujście - Szczecin, Kamień Pomorski - Wysoka Kamieńska. Przez

¹³ Zobacz: *Analiza aktualnych uwarunkowań i potrzeb rozwojowych obszaru działania LGD „Partnerstwo w rozwoju” w kontekście prac przygotowawczych do opracowania Lokalnej Strategii Rozwoju na lata 2015-2022*, STREFAPLUS, Warszawa 2014, *Badanie ewaluacyjne opinii środowiska lokalnego na temat działalności, funkcjonowania oraz rozpoznawalności LGD z ewaluacją wdrożenia Lokalnej Strategii Rozwoju Stowarzyszenia Lokalna Grupa Działania „Partnerstwo w rozwoju”*, STREFAPLUS Warszawa 2015

¹⁴ Port lotniczy oferuje przelot m. in. do Wielkiej Brytanii, Norwegii, Warszawy oraz miejscowości turystycznych na południu Europy. Pod względem liczby odprawianych pasażerów zajmuje ono 10 miejsce na liście krajowych portów lotniczych.

obszar LSR przebiegają droga krajowa nr 3: Świnoujście- Jakuszyce (przez Międzyzdroje i Wolin), drogi wojewódzkie nr 102: Międzyzdroje- Kołobrzeg (przez Dziwnów, Kamień Pomorski i Świerżno), nr 103: Trzebiatów- Dziwnówek, nr 105: Świerżno- Skrzydłowo, nr 106: Pyrzyce - Stargard Szczeciński - Nowogard – Golczewo- Rzewnowo, nr 107: Kamień Pomorski- Parłówko, nr 108: Parłówko- Płoty oraz linia kolejowa Świnoujście- Szczecin Gł. (przez Międzyzdroje, Wolin Pomorski i Wysoką Kamieńską) oraz Wysoka Kamieńska – Kamień Pomorski. Problemem w okresie letnim są korki na trasie łączącej Szczecin z Kamieniem. Objazdy Kamienia nie są wystarczające czytelne dla kierowców, co sprawia że wjeżdżają oni do centrum miasta. W Międzyzdrojach znajduje się morskie przejście graniczne. **Obszar LSR jest jednak słabo skomunikowany z systemem komunikacji województwa i kraju pomimo, że przez obszar przebiegają trasy krajowe i międzynarodowe.** Na te uwarunkowania jednak nie będzie możliwości oddziaływania środkami na rozwój obszarów wiejskich dostępnych w ramach podejścia Leader. W odległości dwóch godzin samochodem znajduje się międzynarodowe lotnisko w Berlinie. **Problem obszaru stanowi zły stan dróg lokalnych na obszarze LSR. Potwierdzają to dane statystyczne, jak również** wyniki konsultacji społecznych. Mieszkańcy obszaru LSR zwracali szczególną uwagę na potrzebę poprawy jakości dróg lokalnych. Na skutek złego stanu jakości dróg ograniczana jest bowiem komunikacja publiczna oraz prywatne zorganizowane przewozy pomiędzy miejscowościami z obszaru LSR. Blisko 145 km dróg w powiecie kamieńskim to drogi o nawierzchni gruntowej.

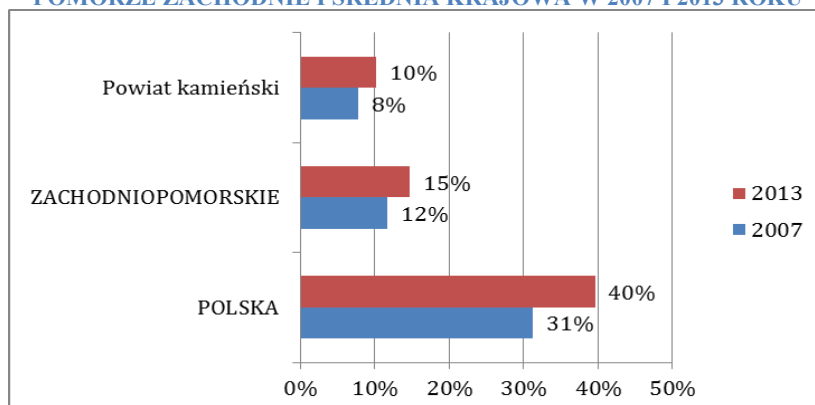
WYKRES 1 NAWIERZCHNIE DRÓG NA OBSZARZE LSR

Źródło: GUS BDL [dostęp 1.08.2014]

Na obszarze LSR najmniej jest dróg o nawierzchni twardej ulepszonej, ponieważ zaledwie 87 km. Dróg tego typu przybyło względem 2007 r. o 10 km. W 2013 r. dróg o nawierzchni twardej było 102,9 km, co wzrosło o ok. 25 km względem 2007 r. Charakterystyczny dla obszaru LSR jest również niższy niż średnia dla Pomorza Zachodniego i dla kraju, odsetek dróg gminnych o utwardzonej nawierzchni. W 2013 roku średnia dla kraju wyniosła 40%, dla województwa 15%, a dla powiatu kamieńskiego 10%. Tempo zmiany w gminach powiatu kamieńskiego również jest niższe niż w regionie oraz w kraju.

WYKRES 2 UDZIAŁ DRÓG GMINNYCH O UTWARDZONEJ POWIERZCHNI WZGLĘDEM POWIERZCHNI OBSZARU LSR, POMORZE ZACHODNIE I ŚREDNIA KRAJOWA W 2007 I 2013 ROKU

Źródło: GUS BDL [dostęp 1.08.2014]

W tym kontekście zagrożeniem stanowić będzie niedostateczne wsparcie państwa w zakresie rozwoju transportu drogowego, w tym także niedostateczne wsparcie struktur powiatowych w realizacji ich zadań z zakresu inwestycji drogowych. Szansę stanowi możliwość realizacji inwestycji w drogi lokalne w ramach Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich 2014-2020. Z uwagi jednak na ograniczone środki budżetu LSR na poddziałanie 19.2 PROW nie planuje się realizacji takich operacji w LSR. Operacje typu „Budowa lub modernizacja dróg lokalnych” w ramach

poddziałania „Wsparcie inwestycji związanych z tworzeniem, ulepszaniem lub rozbudową wszystkich rodzajów małej infrastruktury, w tym inwestycji w energię odnawialną i w oszczędzanie energii” będą mogły być realizowane w ramach PROW 2014–2020.

Uwarunkowania gospodarcze i przedsiębiorczość

Znaczenie gospodarcze obszaru LSR wyznaczają trzy dziedziny: turystyka – szczególnie mocno rozwinięta w gminie Dziwnów i Międzyzdroje (20% przedsiębiorstw działa w tej sekcji PKD), budownictwo (13% PKD) oraz handel detaliczny (22% PKD). Cechą charakterystyczną obszaru LSR jest **zróźnicowanie w poziomie rozwoju społeczno-gospodarczego gmin członkowskich obszaru LGD (pogłębianie się tego procesu stanowi zagrożenie dla rozwoju obszaru)**. Gminy położone nad morzem (Międzyzdroje i Dziwnów) mają bardzo dobry poziom rozwoju lokalnego, Wolin dobre, natomiast pozostałe gminy przeciętne. Przeprowadzona klasyfikacja oparta jest na wartościach wskaźnika TMR¹⁵. Najniższe wskaźniki rozwojowe charakteryzują gminy peryferyjne oraz te, w których dominuje rolnictwo. Rolnictwo to przede wszystkim gospodarstwa wielkoobszarowe oraz rybołówstwo. W strukturze wielkości gospodarstw przeważają gospodarstwa powyżej 15 ha, stanowią one 89% ogółu gospodarstw. 42,1% powierzchni obszaru LSR zajmują użytki rolne. Nad poszczególnymi typami rolniczego użytkowania ziemi dominują grunty orne (31,30% powierzchni obszaru LSR), nad łąkami (9,68 %), pastwiskami (4,28 %), sadami (0,17 %). Powierzchnia gospodarstw rolnych ogółem na obszarze LSR wynosi 44 tys. ha, z czego większość gruntów stanowią użytki rolne w dobrej kulturze – 39 tys. ha. Najbardziej popularne formy użytkowania gruntów to zasiew (26 tys. ha) oraz łąki trwałe (9 tys. ha). Gospodarstwa rolne przeważają w gminie Świerzno, Golczewo i Wolin, natomiast gminy Dziwnów i Międzyzdroje mają niewielką powierzchnię gruntów rolnych w stosunku do pozostałych gmin z obszaru LSR, tj. wg danych Powszechnego Spisu Rolnego 2010 GUS BDL odpowiednio – 73 oraz 335 ha. **Obszar LSR nie jest typowo rolniczy, położony jest bowiem w pasie nadmorskim, niewielki jest również odsetek przedsiębiorstw w sekcji A PKD odnoszącej się do rolnictwa.** Rolnictwo stanowi potencjał uzupełniający ofertę turystyczną, bowiem stanowi warunki do rozwoju agroturystyki. Gminy członkowskie LGD (szczególnie położone bezpośrednio nad Morzem Bałtyckim) mają charakter turystyczny. Rozwija się także przemysł spożywczy – rolniczy (głównie w gminach Świerzno i Golczewo)¹⁶. W Kamieniu Pomorskim dominuje funkcja uzdrowiskowa. Kamień Pomorski posiada bowiem status uzdrowiska specjalizującego się w leczeniu chorób reumatycznych, kardiologicznych, dolnych dróg oddechowych, neurologicznych, ortopedyczno-urazowych, chorób dziecięcych. Na terenie uzdrowiska znajdują się złoża torfu leczniczego – borowina, wód leczniczych – solanki. **Głównym źródłem dochodów przedsiębiorców jest turystyka i rekreacja. Czynnikiem sprzyjającym rozwojowi przedsiębiorczości w branży turystycznej jest brak przemysłu ciężkiego.** Mało zdegradowane tereny obszaru LSR stanowią również podstawę pod uprawy ekologiczne. Zasobem i potencjałem dla dalszego rozwoju gospodarki jest już istniejąca baza noclegowa i gastronomiczna¹⁷. Na obszarze LSR znajduje się też wiele hoteli i pensjonatów. **Problemem miejscowości nadmorskich, w tym także gmin członkowskich LGD jest niewielka liczba skategoryzowanych obiektów noclegowych. Przeważająca ilość gospodarstw domowych sprzedaje miejsca noclegowe nie posiadając żadnego potwierdzenia poziomu świadczonych usług. Liczba obiektów małej gastronomii na terenie gminy nieustannie wzrasta.** Ilość punktów gastronomicznych jest w stanie obsłużyć więcej turystów niż w rzeczywistości obsługują. Minusem tego rodzaju usług jest ich ujednolicenie. Przy każdej ulicy w każdej miejscowości, co kilkadziesiąt lub kilkanaście metrów znajdują się punkty gastronomiczne, z których wszystkie proponują przybliżony poziom usług, brakuje natomiast lokali o wyższym standardzie¹⁸. W sekcji I PKD (Działalność związana z zakwaterowaniem i usługami gastronomicznymi) działa 20% ogółu przedsiębiorstw. Na obszarze LGD działa 19 obiektów noclegowych, oferujących 2 430 miejsc. W 2013 r. noclegi udzielone zostały prawie 160 tys. osób. Dominującą sekcją gospodarki na obszarze LSR jest działalność związana z zakwaterowaniem i usługami gastronomicznymi (prawie 20%) oraz handel hurtowy i detaliczny, co świadczy o typowo turystycznym charakterze obszaru. Znaczący udział ma również budownictwo oraz działalność związana z obsługą rynku nieruchomości, co świadczy o atrakcyjności obszaru, jako miejsca zamieszkania. Według danych z Centralnej ewidencji i informacji o działalności gospodarczej w koniec 2013 roku na obszarze LSR zarejestrowanych było 7 116 podmiotów gospodarki narodowej. Większość podmiotów gospodarczych, 96,84 % należy do sektora prywatnego, natomiast 3,16% do sektora publicznego. Najwięcej podmiotów działa w Kamieniu Pomorskim (ponad 2 tys.) oraz Międzyzdrojach (ponad 1,8 tys.). Najmniej w Świerznie, gdyż jedynie 329. Najczęściej wykorzystywanym miernikiem natężenia przedsiębiorczości w regionach jest wskaźnik przedsiębiorczości ilustrujący liczbę zarejestrowanych przedsiębiorstw na 1000 ludności. **Obszar LSR cechuje relatywnie wysoka przedsiębiorczość mieszkańców wyrażona m.in. dużą liczbą podmiotów gospodarczych na 1 tys. mieszkańców (148), przy średniej dla województwa 116, w tym MŚP.** Na uwagę zasługuje nieznaczna tendencja wzrostowa wskaźnika na przestrzeni lat 2007-2013, który

¹⁵ TMR – wskaźnik odnoszący się do przepływów pieniężnych

¹⁶ W 2014 roku w Golczewie otwarta została nowoczesna ubojnia drobiu. Zakład „Madama” Sp. z o.o. zatrudnia ponad 300 osób i jest znaczącym na rynku lokalnym miejscem zatrudnienia. Zakład w Golczewie przetwarza dziennie około 30 tysięcy sztuk kurczaków.

¹⁷ Por. Strategia Rozwoju Powiatu Kamieńskiego na lata 2014-2020, Kamień Pomorski 2013

¹⁸ Por. Strategia Rozwoju Strategii Rozwoju Gminy Dziwnów 2007-2020, Dziwnów 2007

notowany był w 2007 roku na poziomie 142 podmiotów gospodarczych na 1 tys. mieszkańców. Potencjałem rozwoju obszaru jest liczna grupa przedsiębiorców, którzy skorzystali w okresie programowania z unijnych środków pomocowych na rozwój przedsiębiorczości i tworzenie miejsc pracy. Powiat kamieński wypada pozytywnie jeżeli chodzi o wskaźnik podmioty gospodarcze wpisane do rejestru REGON na 10 tys. ludności. W gminach członkowskich LGD wskaźnik osiągnął wartość prawie 1,5 tys. podmiotów na 10 tys. ludności i jest to wartość najwyższa względem średniej wojewódzkiej (1,3 tys.) i średniej dla kraju (1 tys. podmiotów na 10 tys. ludności). Na uwarunkowania gospodarcze obszaru LSR pozytywny wpływ ma granicząca z jego obszarem jedna z największych stref ekonomicznych w kraju, Kamieńska Strefa Aktywności Gospodarczej, która stanowi część Kostrzyńsko-Słubickiej Specjalnej Strefy Ekonomicznej.¹⁹ oferująca przedsiębiorcom zwolnienia z podatku dochodowego CIT oraz Goleniowski Park Przemysłowy. Znaczenie dla lokalnej gospodarki obszaru LSR będzie miała budowa terminala LNG w Świnoujściu, popularnie nazywanego gazo portem. Jest to polski port przeładunkowy i regazyfikacyjny gazu ziemnego (LNG) w Świnoujściu. Powstanie terminalu LNG pozwoli na odbieranie skroplonego gazu ziemnego drogą morską praktycznie z dowolnego kierunku na świecie, co przyczyni się do zwiększenia bezpieczeństwa energetycznego kraju. Decyzja o budowie gazoportu zapadła pod koniec roku 2006. Budowa terminalu LNG została uznana przez Radę Ministrów za inwestycję strategiczną dla Polski. Zgodnie z oficjalnym harmonogramem budowy, termin zakończenia wypada w 2015 r. W związku z realizacją inwestycji w całym kraju powstanie 4-4,5 tys. miejsc pracy²⁰. Badania CATI z mieszkańcami obszaru LSR wykazało, że respondenci są średnio zadowoleni z atmosfery przedsiębiorczości panującej na obszarze LGD, większość z nich nie udzieliła odpowiedzi w tej kwestii. Respondenci jako najmocniejsze strony wskazali dogodne rozwiązania finansowe oraz dłużej plany zagospodarowania przestrzennego gmin. Jako największe problemy badani wskazali brak otoczenia okołobiznesowego oraz promocji obszaru LSR. Większość badanych mieszkańców (74%) uważa że współpraca biznesu, samorządu i organizacji pozarządowych przyczyniłaby się do poprawy warunków prowadzenia działalności gospodarczej. Konsultacje z mieszkańcami wykazały natomiast, że w obszarze przedsiębiorczości brakuje usług związanych z turystyką, zwłaszcza tych wyspecjalizowanych i konkurencyjnych. Aktywizacja obszarów wiejskich w kierunku ich wielofunkcyjnego zrównoważonego rozwoju będzie jednym z najważniejszych strategicznych celów rozwoju obszaru. Działanie LGD będzie spójne z działaniami przewidzianymi w zaktualizowanej *Strategii rolnictwa i rozwoju obszarów wiejskich województwa zachodniopomorskiego w latach 2002-2015*.

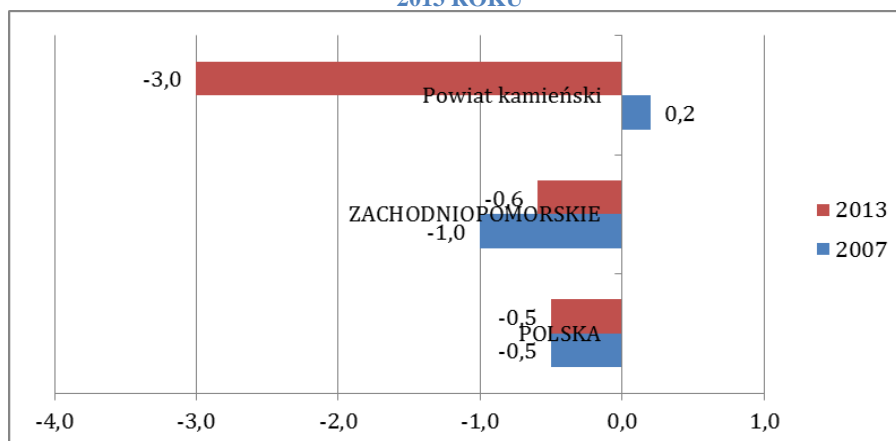
Zasoby pracy

Średni udział kobiet w liczbie mieszkańców obszaru LGD wynosi 50,81%, czyli proporcja liczby kobiet i mężczyzn jest zrównoważona, co ogranicza problemy społeczne na tym polu. W poszczególnych gminach, takich jak: Wolin, Dziwnów, Międzyzdroje, Kamień Pomorski większą liczbę mieszkańców stanowią kobiety. Natomiast w gminach Golczewo i Świerżno przeważają mężczyźni. **Obszar LSR charakteryzuje się dużym zróżnicowaniem w dostępności do rynków pracy.** Północna część obszaru LSR występuje w pozycji uprzywilejowanej, skupia bowiem gminy Dziwnów oraz Międzyzdroje, **gdzie znajduje się wiele sezonowych miejsc pracy.** Pozostała część obszaru LSR, to tereny wiejskie, częściowo popegeerowskie z bardzo słabo rozwiniętą infrastrukturą komunikacyjną, co dodatkowo utrudnia utrzymanie miejsc pracy. **Cechą charakterystyczną obszaru LSR są migracje wewnętrzne i zewnętrzne. W 2013 r. saldo migracji wewnętrznych obszaru LSR było ujemne i wyniosło -135 osób. Zagrożeniem dla rozwoju obszaru może być odpływ ludzi młodych, lepiej wykształconych do ośrodków miejskich.** LSR narażony jest na konkurencję ze strony dużych ośrodków metropolitalnych tj. Szczecina i Berlina w stosunku do osób młodych i wykształconych. Saldo migracji zagranicznych również było ujemne i wyniosło -9 osób. Najniższe saldo migracji wewnętrznych było w 2012 roku, kiedy to wyniosło -153 osoby. Ujemne saldo migracji jest spójnym problemem dla całego obszaru LSR. Saldo migracji zagranicznych również charakteryzuje się trendem ujemnym zmiany, ze znacznymi fluktuacjami. W latach 2006-2012 saldo migracji zagranicznych było dodatnie, najwyższą wartość osiągnęło w roku 2007, kiedy wyniosło 16. Należy odnotować, że w 2007 r. wskaźnik utrzymywał się na poziomie dodatnim, w przeciwieństwie do sytuacji w regionie i w kraju, jednak w okresie 2007-2013 odnotowano drastyczny spadek wartości wskaźnika oznaczający wzrost liczby osób opuszczających obszar LSR (wzrost poziomu migracji wewnętrznych i zewnętrznych). W 2013 r. wskaźnik dla powiatu kamieńskiego wyniósł -3, podczas gdy w tym samym okresie jego poziom wahał się od -0,6 dla Pomorza zachodniego do -0,5 średnia dla kraju.

¹⁹ Nieruchomości Kostrzyńsko - Słubickiej Specjalnej Strefy Ekonomicznej leżą na terenie trzech województw: lubuskiego, wielkopolskiego oraz zachodniopomorskiego, co pozwala na wykorzystanie potencjału gospodarczego i ekonomicznego niemal całej zachodniej Polski

²⁰ <http://finanse.wp.pl/kat.1033747.title.Gazoport-w-Swinoujściu-to-nie-straszak-na-Rosjan.wid.16471676.wiadomosc.html?icaid=1133ec> [dostęp: 11.08.2014]

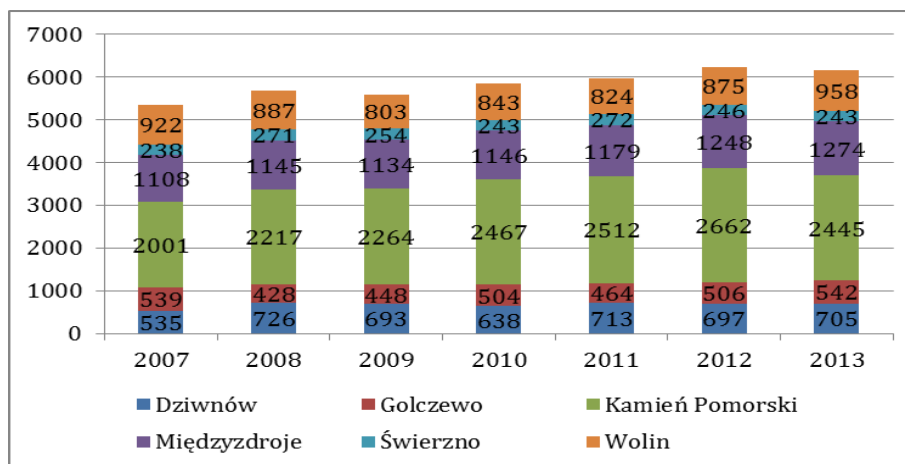
WYKRES 3 SALDO MIGRACJI OBSZARU LSR, POMORZA ZACHODNIEGO I ŚREDNIA DLA KRAJU NA 1000 OSÓB W 2007 I 2013 ROKU

Źródło: GUS BDL [dostęp 1.08.2014]

W perspektywie kilkunastu najbliższych lat poważnym skutkiem starzenia się ludności możliwość może być wyraźne zmniejszenie się potencjalnych zasobów pracy (ludności w wieku produkcyjnym), co może odbić się negatywnie na konkurencyjności całego obszaru. Postępujący trend ujemnego salda migracji może powodować spadek kapitału ludzkiego i społecznego oraz spowolnienie rozwoju gospodarczego obszaru. Na uwarunkowania rynku pracy negatywny wpływ na gęstość zaludnienia obszaru LSR. Gęstość zaludnienia w województwie zachodniopomorskim wynosi 75 osób na 1 km². Na tym tle obszar LSR zalicza się do jednostek terytorialnych o niskiej liczbie ludności, na 1 km² przypada tu zaledwie 48 osób. Na tle województwa zachodniopomorskiego obszar LSR pozytywnie wyróżnia się pod względem demografii, z dość liczną grupą osób w wieku przedprodukcyjnym. Nie oznacza to jednak, że na obszarze LSR nie występują problemy, które charakterystyczne są dla całego kraju. Skutkiem ujemnego trendu migracji w latach 2007-2013 odnotowuje się systematyczny negatywny **spadek liczby ludności w wieku przedprodukcyjnym, przy równoczesnym wzroście liczby ludności w wieku poprodukcyjnym**. Liczba ludności w wieku produkcyjnym odnotowuje natomiast niewielkie zmiany. Struktura wieku ludności obszaru LSR wskazuje na starzenie się społeczeństwa. **Na tle średniej dla województwa oraz kraju obszar LSR wypada lepiej, ponieważ posiada niższy wskaźnik obciążenia demograficznego**. Niestety odnosząc wyniki wskaźnika do roku 2007 r. zauważyć można, że proces starzenia się społeczeństwa obszaru postępuje znacznie szybciej niż w pozostałych częściach regionu. Dane wskazują na zasadność podjęcia działań zapobiegających migracji młodych osób z obszaru LSR przy jednoczesnym zapewnianiu działań z zakresu polityki i pomocy społecznej dla osób starszych, które będą odpowiadały na zapotrzebowanie tej grupy wiekowej mieszkańców obszaru LSR. Analizy lokalnego rynku pracy wskazują na konieczność oddziaływania na te zidentyfikowane problemy. Rynek lokalny wskazuje na zapotrzebowanie w zakresie poprawiania kwalifikacji w branżach gastronomii oraz opieki nad osobami starszymi²¹. **W latach 2007-2013 wzrosła liczba pracujących ogółem na obszarze LSR**. Należy zaznaczyć, że mieszkańcy obszaru LSR znajdują jednak zatrudnienie głównie w urzędach budżetowych gmin i powiatu i jednostkach im podległych takich jak: urzędy, szkoły, biblioteki, zakłady opieki zdrowotnej itd. Większość, bo aż 55% w 2012 roku osób pracujących stanowiły kobiety (Wykres 2). Liczba zatrudnionych kobiet względem mężczyzn charakteryzuje się również trendem rosnącym.

WYKRES 4 PRACUJĄCY NA OBSZARZE LSR W LATACH 2007-2013

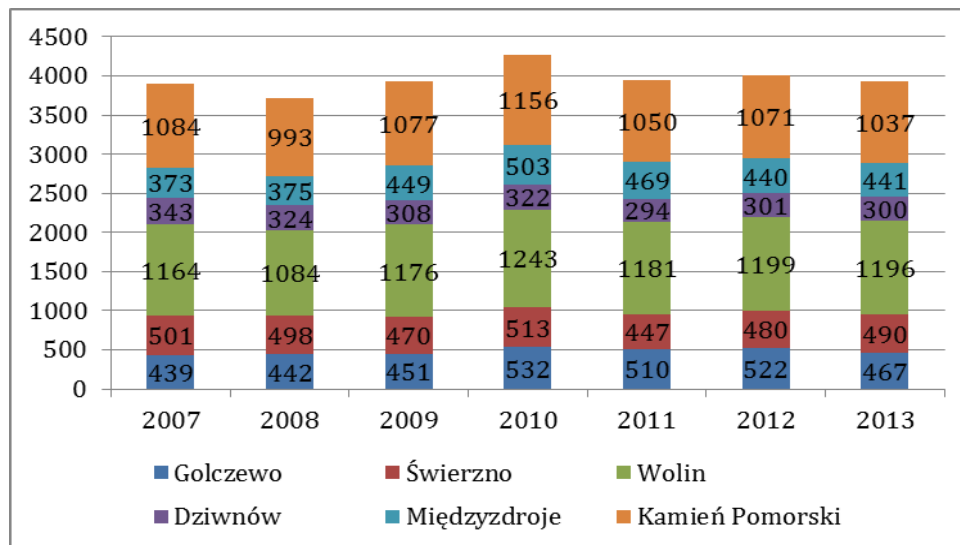

Źródło: GUS BDL [dostęp 1.08.2014]

²¹ Zachodniopomorskie Obserwatorium Rynku Pracy, Potrzeby szkoleniowe osób bezrobotnych w województwie zachodniopomorskim, Szczecin 2009

Liczba osób bezrobotnych na obszarze LGD w 2013 roku wyniosła 3 931 osób (Wykres 3), a udział bezrobotnych zarejestrowanych w liczbie ludności w wieku produkcyjnym wyniósł 12,6%. Na uwagę zasługuje udział kobiet pośród bezrobotnych. Bezrobocie było wyższe wśród kobiet, gdzie wyniosło 15%, niż u mężczyzn (10,6%). Średnia liczba osób zarejestrowanych jako bezrobotne w 2013 r. wyniosła 655 osób na gminę, podczas gdy średnia liczba bezrobotnych dla gminy w województwie wyniosła w 2013 r. 974, co oznacza, że **liczba bezrobotnych jest o ponad 30% niższa niż średnia w regionie.**

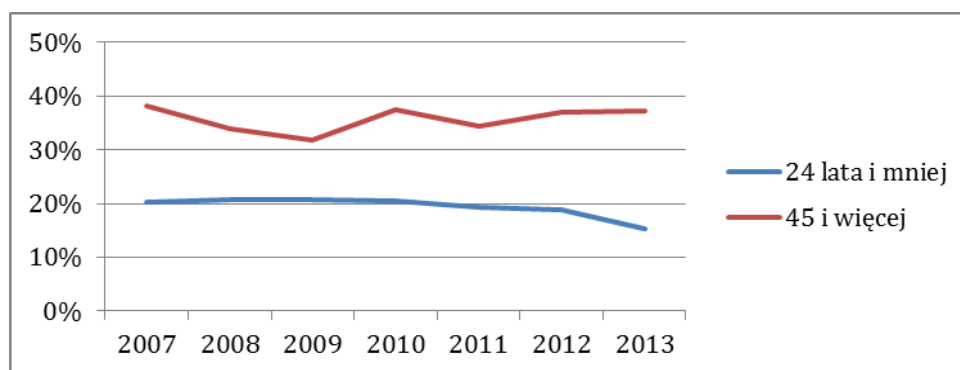
WYKRES 5 BEZROBOTNI NA OBSZARZE LSR W LATACH 2007-2013

Źródło: GUS BDL [dostęp 1.08.2014]

Średnia liczba osób bezrobotnych wśród osób młodych w powiecie kamińskim w 2013 r. wyniosła 601 osób, z czego większość stanowiły kobiety. Liczba osób bezrobotnych w tej grupie wiekowej od 2007 r. zmalała, choć wciąż utrzymuje się na niepokojąco wysokim poziomie. **Podkreślenia wymaga, że wskaźnik zatrudnienia osób w wieku 20–64 lat w województwie zachodniopomorskim wyniósł w 2013 r. 61,6% i był znacznie niższy od wartości krajowej,** wynoszącej 64,9%. Sytuacja obszaru LSR jest również w tym obszarze gorsza niż średnia w regionie. Średnia liczba bezrobotnych w grupie osób 24 i mniej w powiatach województwa zachodniopomorskiego w 2013 r. wyniosła 968. Natomiast średnia liczba bezrobotnych w grupie wiekowej 45 i więcej wyniosła dla powiatu w 2013 r. 2 301.

WYKRES 6 UDZIAŁ OSÓB BEZROBOTNYCH W PODZIALE NA WIEK W LATACH 2007-2013

Źródło: GUS BDL [dostęp 3.01.2015 r.]

Stopa bezrobocia charakteryzuje się trendem spadkowym. W 2005 roku stopa bezrobocia wyniosła 19,1%, natomiast w 2013 już tylko 12,6%. **Niepokojąco jest zjawisko dużego bezrobocia wśród kobiet, znacznie przewyższające wskaźnik bezrobocia wśród mężczyzn.** Stopa bezrobocia w gminach obszaru LGD była najwyższa zarówno w 2007, jak i 2013 r. względem grup referencyjnych. Wskaźnik w 2013 r. osiągnął wartość 25%, podczas gdy średnia dla województwa wynosiła 18%, a średnia dla kraju 13%. **Na obszarze LSR notuje się wysokie bezrobocie wśród osób młodych.** W 2010 roku w PUP w Kamieniu Pomorskim zarejestrowane były 871 osoby w wieku 18-24 lat oraz 1194 osób z przedziału 25-34 lata. Rok później liczba osób bezrobotnych wynosiła 759 i 1112. Obecnie, według przedstawionych powyżej danych na koniec grudnia 2013 roku ich liczba zmniejszyła się do poziomu odpowiednio 752 osób i 1092 osób. Sytuacja ta wynika z niedopasowania wykształcenia do potrzeb rynku pracy. **Podczas konsultacji z mieszkańcami wskazywano uwagę na niedostosowanie kompetencji pracowników do potrzeb pracodawców.** Mieszkańcy obszaru LSR zgłaszali również potrzeby w zakresie szkoleń z obsługi komputerów oraz korzystania z

internetu. Podniesienie tych kompetencji wzmocniłoby konkurencyjność mieszkańców LGD na rynku pracy. W wielu zawodach brakuje pracowników, podczas gdy w innych jest ich nadmiar. Pozytywne jest, że bezrobocie wśród ludzi młodych trwa krócej niż u osób starszych, co wynika z ich mobilności. **Niepokojącym zjawiskiem obserwowanym na terenie obszaru LSR jest wydłużanie się okresu zarejestrowania osób pozostających bez zatrudnienia.** Jeszcze na koniec 2012 roku wśród zarejestrowanych bezrobotnych największy procent stanowiły osoby bezrobotne pozostające bez pracy od 1 do 3 miesięcy. Tendencja ta budzi duży niepokój z uwagi na pogłębianie się zjawiska długotrwałego bezrobocia, które niesie za sobą wiele problemów społecznych. W tej grupie bezrobotnych rośnie **duży udział mieszkańców wsi (jawne i ukryte bezrobocie na wsi).** Szansą może być realizacja projektów wspierających rozwój kapitału ludzkiego ze środków unijnych oraz krajowych. W ramach RPO WZ 2014-2020 przewidziano bowiem możliwość pozyskania komplementarnych środków wsparcia do tych dostępnych dla LGD w ramach PROW 2014-2020. Wsparcie to będzie realizowane ze środków EFS i skierowane będzie na działania służące rozwojowi sprzyjające włączeniu społecznemu – wspieranie gospodarki charakteryzującej się wysokim poziomem zatrudnienia i zapewniającej spójność gospodarczą, społeczną i terytorialną. Sytuacja na rynku pracy w zakresie wykształcenia bezrobotnych wskazuje na dwa najważniejsze wyzwania: zagospodarowanie młodych zasobów pracy oraz zagospodarowanie zasobów pracy o niższych kwalifikacjach. Zjawisko bezrobocia w obszarach wiejskich tego partnerstwa jest trwalsze, a wiejski rynek pracy mniej elastyczny. Zjawisko to szczególnie dotkliwiej dotyka grupę osób w stosunkowo najgorszej sytuacji materialnej i bytowej - osoby żyjące w rodzinach nie posiadających gospodarstw rolnych. Należy także pamiętać, że bezrobociu rejestrowanemu na wsi towarzyszy tzw. bezrobocie ukryte, które w skali kraju szacowane jest nawet na kilkaset tysięcy osób. Szczególnie znaczące jest ono na terenie objętym LSR. Sytuacja mieszkańców wsi i obszarów wiejskich na rynku pracy jest trudna również dlatego, że często nie posiadają oni kwalifikacji poszukiwanych przez pracodawców. LGD zamierza oddziaływać na zidentyfikowane grupy docelowe działań w obszarze przedsiębiorczości, planuje się w szczególności działania tj. doradztwo i pomoc techniczna dla kobiet, które chcą założyć swoją własną działalność gospodarczą oraz szkolenia nakierowane na kształcenie liderów lokalnych i animatorów społecznych oraz animatorów przedsiębiorczości

Problemy społeczne i dostęp do infrastruktury publicznej

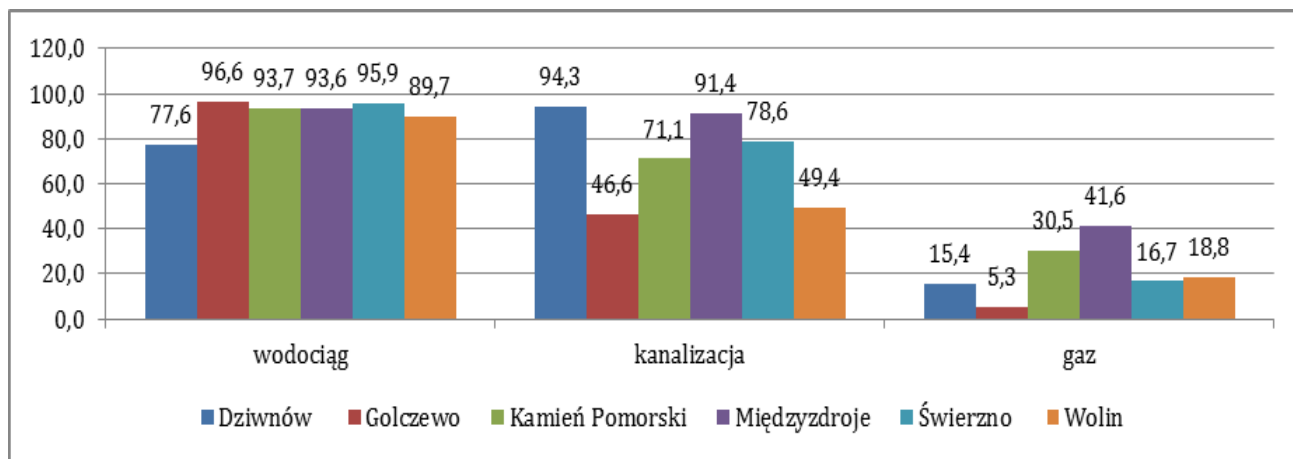
Strategia rozwiązywania problemów społecznych w powiecie kamieńskim na lata 2007-2015 wskazuje na **problem ubóstwa na obszarze powiatu kamieńskiego, które powoduje zaburzenia w funkcjonowaniu rodziny i pogłębia jej dysfunkcyjność.** Dysfunkcją najczęściej występującą po ubóstwie i bezrobociu na obszarze LSR jest bezradność w sprawach opiekuńczo-wychowawczych i prowadzeniu gospodarstwa domowego. Prawidłowo funkcjonująca rodzina powinna kształtować w wychowankach postawy społeczne. Występowanie wyuczonej bezradności powoduje wiele współczesnych problemów społecznych, takich jak bieda, bezrobocie oraz przemoc w rodzinie. Niezaradność w wychowaniu dzieci często łączy się z innymi problemami takimi jak uzależnienia i przemoc. Jednym z ważniejszych wskaźników ubóstwa na poziomie gminy jest liczba mieszkańców (poszczególnych członków rodzin), którym przyznano świadczenie, w stosunku do liczby mieszkańców. Wskaźnik deprivacji lokalnej, liczony jako liczba korzystających z pomocy społecznej (beneficjentów) na 1000 mieszkańców gmin członkowskich LGD, jest przestrzennie zróżnicowany. Według danych GUS na koniec 2013 roku najwyższą wartość tego wskaźnika była w gminie Świerżno - 173, najniższą natomiast w gminach Dziwnów i Kamień Pomorski, gdzie odpowiednio przypada 85 i 95 osób na każdy 1000 mieszkańców²². **Wartość wskaźnika deprivacji lokalnej na obszarze gmin członkowskich LGD jest wyższy od średniej wojewódzkiej (104) i ponad dwukrotnie wyższy niż średnia dla kraju (51,62), a jego przeciętna wartość oscyluje wokół liczby 119 beneficjentów pomocy na 1000 mieszkańców gmin tworzących LGD.** Liczba gospodarstw domowych korzystających ze środowiskowej pomocy społecznej, udział osób w gospodarstwach domowych korzystających ze środowiskowej pomocy społecznej oraz liczba rodzin otrzymujących zasiłki rodzinne na dzieci w gminach LGD spada, jednak nadal jest na wysokim poziomie ok. 12% społeczeństwa. Udział osób korzystających z pomocy społecznej jest znaczny, jednak malejący trend wskaźników świadczy o poprawie sytuacji ludności zamieszkującej obszar LSR oraz zmniejszaniu się problemów społecznych. Trend zmiany jest podobny w większości jednostek, co świadczy o ich spójności. Problemem jest również pokoleniowość wśród osób korzystających z pomocy społecznej, czyli dziedziczona bezradność. Obszar LSR jest dobrze wyposażony w infrastrukturę opieki społecznej. W każdej z gmin członkowskich działa OPS. Na szczeblu powiatu pomoc społeczną oferują placówki pomocy rodzinie i placówki opiekuńczo-wychowawcze²³. Na obszarze LSR występuje problem z integracją społeczną, ponieważ występuje znaczny odsetek osób zagrożonych ubóstwem oraz wykluczeniem społecznym. Należy zatem ukierunkować działania na stworzenie możliwości pełnego uczestnictwa w życiu

²² Ocena zasobów pomocy społecznej za rok 2013 dla województwa zachodniopomorskiego, Urząd Marszałkowski Województwa Zachodniopomorskiego Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej, Szczecin 2014

²³ Na poziomie powiatu kamieńskiego pomoc świadczą następujące placówki: Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie w Kamieniu Pomorskim, Dom Pomocy Społecznej w Śniatowie. Placówka Opiekuńczo-Wychowawcza w Lubinie oraz Placówka Opiekuńczo-Wychowawcza w Wiselce

ekonomicznym, społecznym i kulturowym osobą zagrożonym wykluczeniu. Działania powinny przyczynić się również do stworzenia standardów życia na poziomie, uznawanym za normalne w społeczeństwie. Jednocześnie ważnym aspektem działań integracyjnych jest zapewnienie większej partycypacji jednostek zagrożonych wykluczeniem w procesach decyzyjnych oddziałujących na ich życie i dostęp do podstawowych praw. Dostęp do miejscowej infrastruktury jest wyznacznikiem poziomu życia mieszkańców obszaru LSR. Odsetek osób korzystających z instalacji wodociągowej, kanalizacyjnej i gazowej obrazuje stopień rozwoju społecznego obszaru. Średni odsetek osób korzystających z instalacji wodociągowej wynosi 91,2%, kanalizacyjnej 71,9%, a gazowej 21,4%. Najlepiej wyposażoną w infrastrukturę techniczną gminą są Międzyzdroje. Wynika to z miejskiego charakteru obszaru LSR. Najgorzej pod tym względem wypadają gminy Golczewo i Wolin. Dane obrazują, że stopień doposażenia obszaru w sieci kanalizacji i gazu jest niezadowolający i wymaga inwestycji. Mieszkańcy obszaru LSR wskazują na brak dostępu do podstawowych usług publicznych, np. poczty oraz znacznego ich oddalenia od miejsca zamieszkania.

WYKRES 7 KORZYSTAJĄCY Z INSTALACJI W % OGÓLU W 2013 ROKU

Źródło: Opracowanie własne na podstawie GUS BDL [dostęp 19.08.2015]

Obszar LSR wymaga wsparcia w zakresie rozwoju i wykorzystania infrastruktury kultury. Jedynie domy kultury wspierają działalność kulturalną wśród mieszkańców obszaru LSR. **Stan istniejącej infrastruktury kulturalno-edukacyjnej na obszarze działania LGD, nie pozwala na pełną realizację przedsięwzięć kulturalnych i programów edukacyjnych.** Mieszkańcy obszaru LSR podczas konsultacji zgłaszali dodatkowo problem braku zajęć pozalekcyjnych dla dzieci i młodzieży oraz brak wystarczającej infrastruktury i doposażenia jednostek do ich prowadzenia.

TABELA 2 INSTYTUCJE KULTURY NA OBSZARZE LGD

Zmienna	Golczewo	Świerzno	Wolin	Dziwnów	Międzyzdroje	Kamień Pomorski
Biblioteki	2	4	6	2	1	3
Czytelnicy w ciągu roku	693	783	1757	1157	1935	2793
Księgozbiór	22 378	53 986	60 216	33 154	46 029	89 300
Kina stałe	0	0	0	0	0	0
Muzea łącznie z oddziałami	0	0	1	0	0	1
Galerie i salony sztuki	0	0	0	0	0	0

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS

Zapewnienie wysokiej jakości infrastruktury technicznej zwiększa szanse w konkurencji o nowych mieszkańców, turystów oraz inwestorów, co stanowi motor rozwoju każdej jst. Dostęp do infrastruktury społecznej umożliwia dyfuzję informacji, a także przepływ energii i materii oraz kształtowanie cech człowieka jako najważniejszego składnika sił wytwórczych²⁴.

Działalność sektora społecznego

Obszar LSR charakteryzuje się średnią aktywnością organizacji pozarządowych. Na obszarze LSR działa łącznie 161 organizacji pozarządowych; ich liczba stopniowo wzrasta w kolejnych latach od 2007 roku, kiedy zarejestrowanych było jedynie 98 takich organizacji. **Zatem potencjał organizacji pozarządowych jest rosnący.** Działalność organizacji

²⁴ Ratajczak Marek, Infrastruktura a wzrost i rozwój gospodarczy, Ruch Prawniczy, Ekonomiczny i Socjologiczny

trzeciego sektora na obszarze LSR jest zróżnicowana w gminach członkowskich LGD. Najbardziej aktywne pod względem działalności pozarządowej są gminy Kamień Pomorski (44 stowarzyszenia i organizacje społeczne), Wolin (38 stowarzyszeń i organizacji społecznych) oraz Międzyzdroje (27 stowarzyszeń i organizacji społecznych). Najmniej aktywna w tym obszarze jest gmina Świerżno. Zakres działania organizacji pozarządowych funkcjonujących w gminach jest podobny. Skupiają się na tematyce dotyczącej krzewienia kultury, sportu, integracji i aktywizacji społecznej w tym współpracy z seniorami i młodzieżą. Badania zalecone przez LGD potwierdzają aktywność mieszkańców w organizacjach pozarządowych. Do najbardziej aktywnych NGO's z obszaru LSR należy zaliczyć: w gm. Wolin – Stowarzyszenie „Centrum Słowian i Wikingów Wolin-Jomsborg-Vineta” oraz Wolińskie Stowarzyszenie Rybaków; w gm. Międzyzdroje – Stowarzyszenie Archeozroje, powstaje Uniwersytet Trzeciego Wieku, w gm. Golczewo – Stowarzyszenie Przyjaciół Ziemi Golczewskiej, Uniwersytet Trzeciego Wieku; w gm. Świerżno – Ochotnicze Straże Pożarne, w gm. Dziwnów – Stowarzyszenie Płetwonurków „Wydry”, w gm. Kamień Pomorski – Jachtklub Kamień Pomorski, MKŻ Opti, Zespół Ludowy Stawnianki. Licznie działające organizacje pozarządowe na obszarze LSR mają jednak problemy związane z **brakiem wystarczającego zaplecza infrastruktury i wiedzy oraz kompetencji przy realizacji projektów**. Pozytywny trend przyrostu liczby organizacji pozarządowych w powiecie kamieńskim świadczy o **stopniowym wzmocnieniu kapitału społecznego obszaru oraz jest elementem spajającym obszar**. Przedsiębiorczość społeczna na obszarze LSR jest rozwinięta w ograniczonym stopniu. W Wolinie działa Spółdzielnia socjalna Drakkar zajmująca się rękodziełem, pracami budowlanymi, gastronomią, produkcja gadżetów i pamiątek oraz organizacją różnego rodzaju eventów. Działalność gospodarcza spółdzielni może być rozwijana.

Warunki przyrodnicze i zasoby naturalne

Atutem obszaru LSR jest położenie nadmorskie w przestrzeni przyrodniczo-geograficznej nad Zatoką Pomorską i Zalewem Szczecińskim oraz cieśniną Dziwna, w bezpośrednim sąsiedztwie Wolińskiego Parku Narodowego i Puszczy Goleniowskiej. Pod względem klimatycznym, obszar objęty LSR należy do Dzielnicy Bałtyckiej. Zaznacza się na nim silnie wpływ morski tzn.: wilgotność powietrza, długotrwałość zim i amplituda temperatur, jednakże na terenie południowym i południowo – wschodnim złagodzony jest buforowym działaniem kompleksów leśnych oraz wód międzyładowych. Klimat obszaru LSR tworzy potencjał dla turystyki, głównie w sezonie letnim. Długi okres wegetacyjny wpływa na rozwój działalności rolniczej, a co za tym idzie ma wpływ na rozwój agroturystyki. Obszar LGD charakteryzuje się występowaniem cennych przyrodniczo obszarów. Stanowi to potencjał do rozwoju turystyki rekreacyjnej, zdrowotnej oraz edukacyjnej. Na obszarze LSR zaewidencjonowano 21 obszarowych form ochrony przyrody, w tym obszary Natura 2000²⁵ oraz 79 pomników przyrody. Są to: Woliński Park Narodowy, rezerwaty przyrody: faunistyczny Łuniewo, Bagna Rozwarowskie, rezerwat florystyczny Golczewskie Uroczysko, 4 zespoły przyrodniczo-krajobrazowe, użytki ekologiczne, pomniki przyrody. Woliński Park Narodowy posiada rozwiniętą infrastrukturę zagospodarowania turystycznego: Centrum Edukacyjno-Muzealne przy dyrekcji parku w Międzyzdrojach, Zagrodę Pokazową Żubrów (ok. 1,5 km na wschód od Międzyzdrojów), 4 punkty widokowe, 3 miejsca postojowe oraz sieć szlaków turystycznych i ścieżek dydaktycznych (łącznie ok. 50 km). Produktem turystycznym jest Woliński Park Narodowy umożliwiający rozwój turystyki edukacyjnej. Bogate zasoby wodne charakteryzują się malowniczym i zróżnicowanym krajobrazem oraz bliską lokalizacją cennych przyrodniczo obszarów. Stanowi to potencjał do następujących form rekreacji: kajakarstwa, wędkarstwa, pływania, nurkowania, wioślarstwa, żeglarstwa, windsurfingu, kitesurfingu, paralotniarstwa oraz pływania skuterem wodnym. **Szansą rozwoju obszaru może być możliwość pozyskiwania środków unijnych na ochronę środowiska terenów zależnych od rybactwa, w tym w ramach PO RYBY 2014-2020, Priorytet 4. Zatrudnienie i spójność terytorialna na obszarach rybackich** poprzez działającą na obszarze LSR rybacką LGD Zalew Szczeciński. Prowadzone konsultacje społeczne z mieszkańcami obszaru LSR wykazały, że duży obszar terenu objętego różnymi formami ochrony można stanowić nie tylko szansę dla rozwoju obszaru dotyczącą rozwoju turystyki krajoznawczej i ekologicznej. **Może stanowić również zagrożenie z powodu zbyt restrykcyjnych zmian prawa dotyczących przepisów zakresie ograniczenia działalności ludzkiej na obszarach Natura 2000.**

Uwarunkowania turystyczne

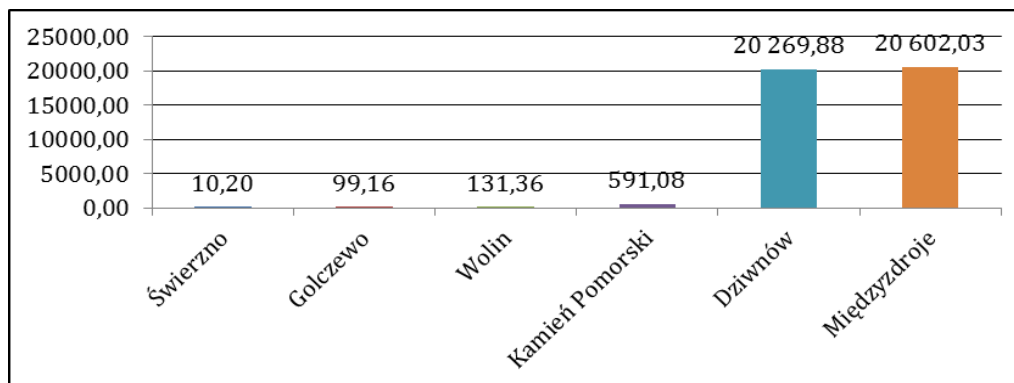
Potencjał ruchu turystycznego wynika z nadmorskiego położenia gmin członkowskich LGD. Na obszarze LSR notuje się **najwyższą w województwie liczbę miejsc noclegowych przypadających na 1000 ludności**. Powiat kamieński pod tym względem zajmuje trzecie miejsce w województwie pod względem udzielonych noclegów przypadających na 1000 mieszkańców. Turyści wypoczywający w powiecie korzystają z zasobów przyrodniczych, a w szczególności z wodnych uprawiając żeglarstwo, kajakarstwo, windsurfing, pływanie na nartach wodnych²⁶. Jeżeli chodzi o główne atrakcje i

²⁵ Na terenie powiatu kamieńskiego ustanowiono następujące obszary NATURA 2000. Są to: Obszary SOO (Specjalne Obszary Ochrony Siedlisk): Ujście Odry i Zalew Szczeciński (PLH 320018), Wolin i Uznam (PLH 320019), Ostoja na Zatoce Pomorskiej (PLH 990002), Ostoja Golczewska (PLH 320052); Obszary OSO (Obszary Specjalnej Ochrony Ptaków): Zatoka Pomorska (PLB 990003), Zalew Szczeciński (PLB 320009), Bagna Rozwarowskie (PLB 320001), Łąki Skoszewskie (PLB 320007), Delta Świny (PLB 320002), Wybrzeże Trzebiatowskie (PLB 320010), Zalew Kamieński i Dziwna (PLB 320011), Puszcza Goleniowska (PLB 320012)

²⁶ Strategia Rozwoju Powiatu Kamieńskiego na lata 2014-2020, Kamień Pomorski, październik 2013 r.

uwarunkowania turystyczne obszaru LSR będą to obszary leśne (Woliński Park Narodowy, żubry) oraz zasoby wodne i infrastruktura (sieć portów i przystani jachtowych w otoczeniu Zalewu Szczecińskiego wybudowana w ramach Zachodniopomorskiego Szlaku Żeglarskiego²⁷). Jako inwestycje kluczowe dla rozwoju turystyki należy wskazać rozbudowę i wykorzystanie potencjału Zalewu Kamińskiego (przystań w Międzywodziu). Konieczne jest poszerzenie oferty usługowej jeżeli chodzi o małe przystanie wokół Zalewu Kamińskiego. Należy uzupełnić usługi turystyczne o rozwój zaplecza gastronomicznego, promocję turystyki wodnej i kajakowej, wypożyczalnie sprzętu oraz spływy. **Szansą dla obszaru LSR jest wzrost zainteresowania wędkarstwem zalewowym i zatokowym wśród turystów oraz mieszkańców.** Wskaźnik Schneidera obrazuje znaczne dysproporcje pomiędzy gminami obszaru LGD oraz obszaru funkcjonalnego, który jest planowany do włączenia. Średnia intensywność ruchu turystycznego dla całego obszaru to 6950. Wskaźnik intensywności ruchu turystycznego w gminach obszaru LGD jest wysoki, czterokrotnie wyższy niż średnia dla województwa (1215 na koniec 2013 roku) oraz prawie ośmiokrotnie wyższy niż średnia dla kraju w tym samym okresie (607).

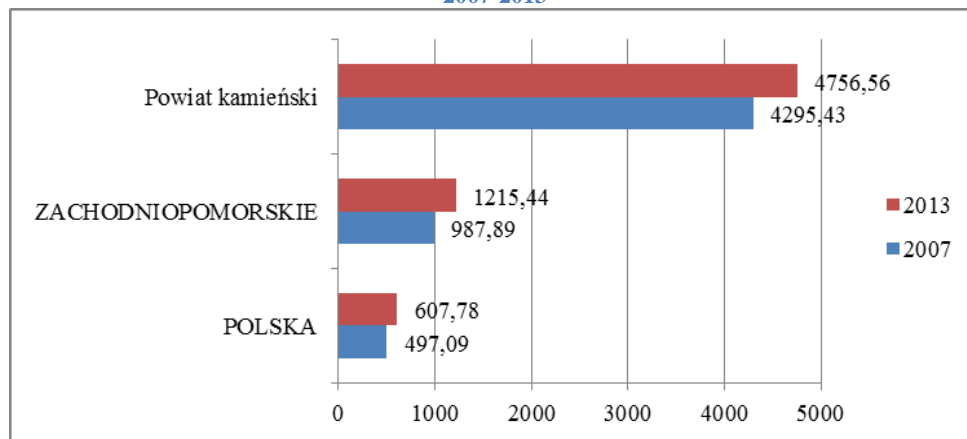
WYKRES 8 INTENSYWNOŚĆ RUCHU TURYSTYCZNEGO W GMINACH OBSZARU LSR W 2013 R.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie GUS BDL [dostęp 31.07.2014]

Wskaźnik Schneidera oraz intensywność ruchu turystycznego uzależniona jest od jakości bazy noclegowej. Badania prowadzone na zlecenie LGD pokazują, że ponad połowa mieszkańców uczestniczących w badaniu CATI (53%, N=100) oceniła negatywnie bazę turystyczną, czyli miejsca noclegowe, gastronomie oraz miejsca wypoczynku. Ponad 77% ankietowanych uważa, że należy wspierać rozwój turystyki na obszarze LSR.

WYKRES 9 INTENSYWNOŚĆ RUCHU TURYSTYCZNEGO OBSZARU LSR, POMORZA ZACHODNIEGO I KRAJU W OKRESIE 2007-2013

Źródło danych: opracowanie własne na podstawie GUS BDL [dostęp 31.07.2014]

Gminy zlokalizowane w pobliżu Morza Bałtyckiego mają wielokrotnie wyższą intensywność ruchu turystycznego niż gminy na południu powiatu. Tak znaczna intensywność ruchu turystycznego w części obszaru może stanowić potencjał dla rozwoju pobliskich gmin, które mogą przyciągnąć część turystów oferowanymi atrakcjami. **Obszar LSR posiada wyjątkowo korzystne uwarunkowania dla turystyki, ze względu na korzystne uwarunkowania klimatyczne, cenne przyrodniczo obszary, unikatowe obiekty zabytkowe i atrakcje turystyczne.** Z prognozą trendów w zakresie popytu i podaży w turystyce, określonych w *Marketingowej Strategii Polski w sektorze turystyki na lata 2012-2020*, w znacznym stopniu spójna jest *Strategia rozwoju województwa zachodniopomorskiego 2020*, która także podkreśla wpływ struktury demograficznej społeczeństwa na charakter turystyki w województwie (znacząco zwiększy się liczba

²⁷ Projekt Zachodniopomorski Szlak Żeglarski współfinansowany został przez Unię Europejską ze środków EFRR w ramach Programu Operacyjnego Innowacyjna Gospodarka 2007-2013, działanie 6.4 „Inwestycje w produkty turystyczne o znaczeniu ponadregionalnym”. Wartość projektu wyniosła 98 mln zł, w tym dotacja 35 mln zł.

osób dorosłych i starszych, a także zmniejszy średnia liczba osób w rodzinie). Oznacza to, że w ciągu najbliższej dekady wyraźnie wzrośnie dochód do dyspozycji jednej osoby, wydatkowany na turystykę i wypoczynek. Większe znaczenie dla klientów będzie miała jakość i wygoda. Autorzy Strategii rozwoju województwa zachodniopomorskiego wskazują dodatkowo, że turystyka i pobyty sanatoryjno-uzdrowiskowe stanowiąc będą istotny składnik dochodów z turystyki w województwie. Rozwój turystyki obszaru LSR mogą wzmocnić liczne projekty realizowane przez Samorząd Województwa mające na celu promocję marki turystycznej obszaru Pomorza Zachodniego²⁸. Efektywne wykorzystanie walorów obszaru będzie możliwe jedynie wtedy kiedy mieszkańcy będą świadomi jego potencjału. Badania prowadzone na zlecenie LGD z mieszkańcami pokazują, że potencjał turystyczny obszaru został oceniony przez 57% badanych jako wysoki i bardzo wysoki. Obszarem kluczowym dla rozwoju turystyki powinno być wypracowanie dobrych standardów usług i współpracy w ramach branży turystycznej. **Problemem na który wskazywali mieszkańcy obszaru w ramach konsultacji społecznych była ograniczona długość sezonu wypoczynkowego atrakcyjnego dla turystów oraz znaczna eksploatacja bazy noclegowej i brak usług okołoturystycznych, które pozwalałyby na wydłużenie sezonu turystycznego poza okres letni.** Wnioski z konsultacji społecznych z mieszkańcami są spójnie z wynikami audytu potencjału turystycznego opracowanym na zlecenie Samorządu Województwa Zachodniopomorskiego²⁹.

Uwarunkowania historyczno-kulturalne

Jednym z warunków niezbędnych wprowadzania korzystnych zmian i przyspieszenia rozwoju, a co za tym idzie podniesienia konkurencyjności danego obszaru, jest przede wszystkim uwzględnienie lokalnych zasobów kulturowych. Kultura w znacznym stopniu kształtuje dynamikę i kierunek rozwoju lokalnego. Niewiedza i brak świadomości w odniesieniu do wartości dziedzictwa kulturowego jest największym wrogiem zarówno dla niego samego, jak i dla rozwoju lokalnego. Obecnie 52% ankietowanych badania CATI twierdzi, że nie zna żadnego elementu dziedzictwa kulturowego w najbliższej okolicy. **Wyniki badań zleconych przez LGD pokazują na ograniczą tożsamość kulturową mieszkańców obszaru LSR.** W odpowiedziach mieszkańców o wskazanie znanych im elementów dziedzictwa kulturowego wskazano najczęściej Festiwal Wikingów, kościół parafialny pw. św. Mikołaja Bp zwany przez mieszkańców katedrą, jezioro Turkusowe w Wapnicy (gm. Międzyzdroje) oraz wiatrak holenderski w miejscowości Kłęby w gminie Golczewo. Większość, ponieważ aż 76% ankietowanych uważa, że obszar LSR posiada bogate walory kulturowe i wart jest rozwijania i pielęgnowania. Wskazywano również na słabą stronę obszaru LSR jaką jest brak rozwiniętych instytucji kultury wspierających działalność kulturalną wśród mieszkańców obszaru, brak usług spędzania czasu wolnego. Zasoby kulturowe obszaru LSR to przede wszystkim zabytki architektoniczne. Do najciekawszych zabytków powiatu należą: Zespół Katedralny wpisany na listę pomników historii Prezydenta RP składający się z Katedry przykatedralnym wirydarzem oraz skarbcem, Pałac Biskupi, Dworek Evalda von Kleista oraz pozostałe obiekty zespołu (szkoła, Dom Jana Vianeya, stara plebania, dom sióstr zakonnych), system obronny Kamienia Pomorskiego: odcinek murów nad Zalewem, Furta Maślana, Baszta z Brama Wolińska, fosy obronne Kamieniu Pomorskim, pensjonaty z początku XX w. w Międzyzdrojach i w Dziwnowie, XVIII w. pałac w Stuchowie, XVIII w. dwór w Świerznie, dwór myśliwski w Mierzęcinie, XV w. kościół Chrystusa Króla w Sibinie. W Wolinie za najcenniejsze zabytki należy uznać: Stare Miasto oraz kolegiatę św. Mikołaja z XV wieku. Pozostałe gminy słyną z następujących budowli: Golczewo z XVI-wiecznego kościoła pw. Św. Andrzeja Boboli, Świerzno z kościoła pw. Św. Trójcy oraz Dworu Myśliwskiego, Dziwnów – zespół pensjonatu przy ul. Mickiewicza 3 oraz willi z otoczeniem przy ul. Parkowej 5. Obszar LGD słynie również z licznych festiwali oraz imprez, są to przede wszystkim: Neptunalia w Dziwnowie, Dzień Grecki w Dziwnowie, Poszukiwanie skarbów w Dziwnowie, Festyn Komandosa w Dziwnowie, Dni Golczewa, Golczewska Sierpniówka, Europejskie Dni Dziedzictwa Kulturowego w Golczewie, Dni Kultury Chrześcijańskiej "Ottonalia" w Kamieniu Pomorskim, Festiwal Współczesnej Kultury Ludowej w Kamieniu Pomorskim, Międzynarodowy Festiwal Muzyki Organowej i Kameralnej, Dni Kamienia Pomorskiego, Liczne uroczystości historyczne, Międzynarodowy Festiwal Pieśni Chóralnej w Międzyzdrojach, Festiwal Gwiazd w Międzyzdrojach, Międzynarodowe czwartki organowe w Międzyzdrojach, Festiwal Słowian i Wikingów w Wolinie. Przez obszar LSR przebiega *Pomorska Droga św. Jakuba* przebiegająca z Kretingi na Litwie przez Rosję, Polskie Pomorze do Rostoku w Niemczech. Rewitalizacja Dróg św. Jakuba dzięki środkom EFRR – Programu Współpracy Transgranicznej Południowy Bałtyk 2007-2013 uruchomiło proces, który może mieć szereg pozytywnych i długofalowych skutków m.in. wzbogacenie oferty produktów turystycznych regionu o produkt turystyki kulturowej o ponadregionalnym wymiarze. Na Wyspie Wolin odbywa się Festiwal Wikingów widowisko historyczne z pokazami wczesnośredniowiecznych rzemiosł, kuchni, obozów wikingów, wyścigów starych okrętów, koncertami muzyki celtyckiej i słowiańskiej. **Warto podkreślić, że odbywający się w corocznie Festiwal Słowian i Wikingów w Wolinie jest jedną z największych międzynarodowych imprez wczesnośredniowiecznych na świecie. Szacuje się, że festiwal corocznie odwiedza ponad 20 tys. turystów z całego świata. Festiwal Słowian i Wikingów jest wydarzeniem specyficznym dla obszaru LSR. W kontekście uwarunkowań dla rozwoju turystyki należy wskazać,**

²⁸ Zobacz więcej na www.turystyka.wzp.pl

²⁹ Audyt Turystyczny Województwa Zachodniopomorskiego. ZROT Szczecin 2005 r

że wykorzystanie istniejącej infrastruktury kulturalno-społecznej jest niedostateczne. Eksploatacja niektórych obiektów przy stworzeniu atrakcyjnej oferty okołoturystycznej mogłaby służyć do prowadzenia turystyki całorocznej. Za dziedzictwo kulinarne obszaru należy uznać, takie produkty lokalne jak kiszony łosoś wpisany na Listę Produktów Tradycyjnych oraz zaliczany do Sieci Dziedzictwa Kulinarne Pomorza Zachodniego oraz Miody golczewskie. Wyznaniem nowego okresu programowania 2014-2020 będzie wykorzystanie istniejących ośrodków kultury w każdej z gmin członkowskich LGD. Podmioty te aplikowały o wsparcie ze środków PROW 2007-2013 w tym okresie programowania i będą również mogły pozyskać wsparcie w ramach środków na kolejny okres programowania PROW 2014-2020. Zasadne będzie wzmacnianie tożsamości terytorialnej mieszkańców poprzez uczynienie bardziej wyrazistymi domów kultury, muzeów – powinny one być atrakcyjne dla mieszkańców, posiadać ciekawą ofertę i „wibrować dobrą energią” dla mieszkańców obszaru LSR.

Rozdział IV. Analiza SWOT oraz konsultacje i badania związane

Analiza SWOT dla obszaru LSR wypracowana została w toku dyskusji z mieszkańcami obszaru LSR podczas spotkań zrealizowanych w dniach 24-26 sierpnia i 7-9 września 2015 r. w każdej z gmin członkowskich LGD. W ramach pracy z mieszkańcami na etapie formułowania obszarów analizy strategicznej wykorzystane zostały metody partycypacyjne - techniki heurystyczne, oparte na wykorzystywaniu kreatywnej siły procesu grupowego i zapewniających aktywizację uczestników tj. burzy mózgów. Konfrontując mocne i słabe strony z czynnikami zewnętrznymi (szanse i zagrożenia) należy zwrócić uwagę na przewagę mocnych stron, które pozwalają na wykorzystanie pojawiających się szans i eliminowanie zagrożeń. Niemniej jednak przewaga mocnych stron nad słabymi nie jest aż tak znaczna. Respondenci badania CATI z mieszkańcami wskazali, że mocne strony obszaru przeważają nad słabymi stronami (36% odpowiedzi twierdzących, 11% negujących), a szanse stoją przeważają nad zagrożeniami (19% odpowiedzi twierdzących, 15% negujących)³⁰. Mieszkańcy wypowiedzieli się również odnośnie pożądanego kierunku dalszego rozwoju LGD. Większość respondentów uważa, że właściwym kierunkiem działania będzie przede wszystkim wsparcie turystyki. Badani wskazali również, że działania powinny koncentrować się na grupie osób młodych młode do 30 roku życia oraz na kobietach, czyli na grupach osób defaworyzowanych na rynku pracy (Patrz. szerzej o grupach defaworyzowanych w *Rozdziale 1. LSR Charakterystyka LGD*). Propozycje do analizy SWOT poddane zostały konsultacjom z mieszkańcami obszaru za pośrednictwem ankiety internetowej zamieszczonej na stronie internetowej LGD. Ocena dokonywana była na skali od 1 do 5 punktów, przy czym 1 oznacza bardzo niski poziom, a 5 bardzo wysoki poziom oceny danego obszaru w analizie SWOT. Odcieniami kolorów zaznaczono obszary, które otrzymały najwyższe i wysokie wartości punktowe. Prezentowana poniżej analiza jest syntezą przedstawionego wcześniej opisu stanu i tendencji rozwojowych obszaru LSR zawartych w diagnostycznej części opracowania. Wnioski z konsultacjami z mieszkańcami obszaru poddane zostały ocenie i analizie przez specjalnie powołany w celu opracowania LSR na lata 2014-2020 zespół ds. strategii. Analiza SWOT poddana została konsultacjom z mieszkańcami obszaru. Konsultacje odbyły się za pośrednictwem ankiety telefonicznej CATI na reprezentatywnej próbie 100 mieszkańców. Badanie realizowane było w okresie kwiecień-maj 2015 r. Tak uporządkowana analiza obszaru LSR stanowi podstawę sformułowania celów i priorytetów rozwoju, które z kolei powinny być zinstrumentalizowane w postaci wiązki celów strategicznych. Poniżej zaprezentowano tabelaryczną matrycę logiczną powiązań diagnozy obszaru i ludności oraz analizy SWOT (tabela):

Przeprowadzona analiza SWOT jednoznacznie wskazuje, że obszar LSR charakteryzuje się spójnością uwarunkowań przestrzennych, kulturowych i historycznych. **Przeprowadzona analiza SWOT jednoznacznie wskazuje, że obszar LSR charakteryzuje się spójnością nie tylko uwarunkowań przestrzennych, ale również społecznych, kulturowych i historycznych.** Z powyższej przeprowadzonej analizy wynika, że największymi atutami terenu działalności LGD jest korzystne położenie przestrzeni przyrodniczo-geograficznej, uwarunkowania klimatyczne, cenne przyrodniczo obszary, unikatowe obiekty zabytkowe i atrakcje turystyczne stanowiące produkt turystyczny, ale przede wszystkim nadmorskie położenie obszaru. Słabości natomiast stanowi sezonowość rynku pracy wynikająca z sezonowości ruchu turystycznego oraz wysoka stopa bezrobocia wśród osób młodych wchodzących i kobiet oraz problem migracji ludzi młodych. Szansami dla obszaru może być wykorzystanie tranzytowego położenia obszaru i bliskości aglomeracji Szczecina i Świnoujścia oraz potencjał dla rozwoju turystyki i sportów wodnych oraz agroturystyki, natomiast zagrożeniami przede wszystkim zbiurokratyzowany, zbyt trudny system pozyskiwania środków finansowych przez przedsiębiorców i lokalne NGO's oraz odpływ ludzi młodych, lepiej wykształconych do ośrodków miejskich. **Na podstawie wyników analizy SWOT sformułowano cele ogólne, szczegółowe oraz przedsięwzięcia LSR.**

³⁰ Por. Wyniki badania CATI z mieszkańcami obszaru LSR, N=100

WYKRES 10 ANALIZA SWOT OBSZARU LSR „PARTNERSTWO W ROZWOJU”

MOCNE STRONY	ODNIESIENIE DO DIAGNOZY	WAGA	SLABE STRONY	ODNIESIENIE DO DIAGNOZY	WAGA
Nadmorskie położenie obszaru mające pozytywny wpływ na uwarunkowania społeczno-gospodarcze obszaru	Uwarunkowania przestrzenne	4,1	Zły stan dużej części dróg gminnych i powiatowych na obszarze LSR	Uwarunkowania przestrzenne	3,4
Zdecydowana większość obszaru LSR pokryta jest planami zagospodarowania przestrzennego	Uwarunkowania przestrzenne	3,1	Sezonowość rynku pracy wynikająca z sezonowości ruchu turystycznego oraz brak usług okołoturystycznych	Zasoby pracy Uwarunkowania turystyczne	4,0
Brak przemysłu ciężkiego i mało zdegradowane tereny obszaru LSR stanowiące podstawę działalności turystycznej	Uwarunkowania gospodarcze i przedsiębiorczość	3,8	Wysoka stopa bezrobocia wśród osób młodych wchodzących i kobiet oraz problem migracji ludzi młodych	Zasoby pracy	3,8
Wysoka przedsiębiorczość mieszkańców wyrażona m.in. dużą liczbą podmiotów gospodarczych na 1 tys. mieszkańców	Uwarunkowania gospodarcze i przedsiębiorczość	3,2	Wydłużanie się okresu zarejestrowania osób pozostających bez zatrudnienia, w tym jawne i ukryte bezrobocie na wsi	Zasoby pracy	3,7
Dobrze rozwinięta baza infrastruktury społeczno-kulturalnej	Uwarunkowania gospodarcze i przedsiębiorczość Uwarunkowania turystyczne	3,0	Niedostosowane do potrzeb pracodawców kwalifikacje i kompetencje osób nieaktywnych zawodowo i bezrobotnych	Zasoby pracy	3,4
Rosnący potencjał organizacji pozarządowych	Działalność sektora społecznego	2,9	Ujemne saldo migracji mieszkańców obszaru LSR oraz narastający problem osób bezdomnych poza sezonem	Zasoby pracy	3,3
Korzystne położenie przestrzeni przyrodniczo-geograficznej nad Zatoką Pomorską i ZS oraz cieśniną Dziwną w bezpośrednim sąsiedztwie WPN i Puszczy Goleniowskiej dająca podstawy do rozwoju turystyki	Uwarunkowania przyrodnicze i zasoby naturalne	4,2	Wysoka liczba osób korzystających z pomocy społecznej wyrażona w negatywnym poziomie wskaźnika deprywacji lokalnej oraz problem dziedzicznej nieudolności	Problemy społeczne i dostęp do infrastruktury publicznej	3,5
Wyjątkowo korzystne uwarunkowania klimatyczne, cenne przyrodniczo obszary, unikatowe obiekty zabytkowe i atrakcje turystyczne stanowiące produkt turystyczny	Warunki przyrodnicze i zasoby naturalne	4,1	Niewielka liczba skategoryzowanych obiektów noclegowych oraz znaczna eksploatacja bazy noclegowej i brak usług okołoturystycznych wykorzystujących potencjał obszaru (turystyka kwalifikowana)	Uwarunkowania turystyczne	3,4
			Niedostateczne wykorzystanie istniejącej infrastruktury kulturalno-społecznej	Uwarunkowania historyczno-kulturalne	3,3

SZANSE	ODNIESIENIE DO DIAGNOZY	WAGA	ZAGROŻENIA	ODNIESIENIE DO DIAGNOZY	WAGA
Tranzytowe położenie obszaru LGD i bliskość aglomeracji Szczecina i Swinoujścia	Uwarunkowania gospodarcze i przedsiębiorczość	3,7	Niedostateczne wsparcie państwa w zakresie rozwoju transportu drogowego, niedostateczne wsparcie struktur samorządowych w realizacji ich zadań z zakresu inwestycji drogowych	Uwarunkowania przestrzenne	3,4
Powstanie nowych przedsiębiorstw na obszarze LSR lub w jego sąsiedztwie wskutek bliskości położenia Kostrzyńsko-Słubickiej Specjalnej Strefy Ekonomicznej i Goleniowskiego Parku Przemysłowego	Uwarunkowania gospodarcze i przedsiębiorczość	3,6	Zbyt restrykcyjne zmiany prawa dotyczące przepisów zakresie ograniczenia działalności ludzkiej na obszarach Natura 2000	Warunki przyrodnicze i zasoby naturalne	3,9
Realizacja projektów wspierających rozwój kapitału ludzkiego ze środków unijnych oraz krajowych	Zasoby pracy	3,6	Pogłębianie się zróżnicowania w poziomie rozwoju społeczno-gospodarczego gmin członkowskich obszaru LGD	Uwarunkowania gospodarcze i przedsiębiorczość	3,9
Możliwość pozyskiwania środków unijnych na ochronę środowiska oraz turystykę w okresie programowania 2014-2020 ze środków poza PROW	Warunki przyrodnicze i zasoby naturalne	3,6	Odływ ludzi młodych, lepiej wykształconych do ośrodków miejskich	Problemy społeczne i dostęp do infrastruktury publicznej	4,0
Potencjał dla rozwoju turystyki i sportów wodnych oraz agroturystyki	Uwarunkowania turystyczne	4,1	Zbiurokratyzowany, zbyt trudny system pozyskiwania środków finansowych przez przedsiębiorców, organizacje pozarządowe i twórców lokalnych kultury	Uwarunkowania historyczno-kulturalne	4,1
Wzrost zainteresowania wędkarstwem zalewowym i zatokowym	Uwarunkowania turystyczne	3,6			

Źródło: Opracowanie własne na podstawie partycypacyjnej diagnozy obszaru LSR i konsultacji społecznych

Rozdział. V. Cele i wskaźniki

Prace nad wypracowaniem celów LSR oparte zostały o partycypacyjną metodologię tworzenia lokalnej strategii rozwoju opisaną w *Poradniku PULS rozwoju, czyli Pozytywnie Ułożona Lokalna Strategia Rozwoju* opracowanym przez FAPA w ramach Krajowej Sieci Obszarów Wiejskich w 2015 roku. Cele i przedsięwzięcia LSR zostały bezpośrednio powiązane z diagnozą i stanowią wynik konsultacji społecznych z mieszkańcami na podstawie prowadzonych badań i analiz zleconych przez LGD. Szczegółowy opis konsultacji został opisany w *Rozdziale 2. Partycypacyjny charakter LSR. Cele i przedsięwzięcia LSR są zgodne ze wszystkimi celami PROW 2014-2020 i Leader*, celu szczegółowego 6B - *Wspieranie lokalnego rozwoju na obszarach wiejskich* w ramach priorytetu 6 „wspieranie włączenia społecznego, ograniczenia ubóstwa i rozwoju gospodarczego na obszarach wiejskich”. Wybór celów i przedsięwzięć jest uzasadniony w odniesieniu do diagnozy problemów, grup docelowych i obszarów interwencji wskazanych w Rozdziale 2. Diagnoza - opis obszaru i ludności. *Cel ogólny 1 LSR Rozwój przedsiębiorczości i aktywności gospodarczej mieszkańców* skierowany jest osób fizycznych, bezrobotnych i mieszkańców chcących założyć własną firmę, Drugą grupą docelową są MSP zamierzające rozwinąć działalność w oparciu o lokalne zasoby. Operacje realizowane w ramach celu ogólnego 1 LSR. odnosić się będą również do celu dodatkowego Leader 6A – *Ułatwianie różnicowania działalności, zakładania i rozwoju małych przedsiębiorstw i tworzenia miejsc pracy. Cel ogólny 2. LSR Wykorzystanie lokalnego potencjału dla poprawy jakości życia mieszkańców* skierowany jest do JST, instytucji kultury której organizatorem jest JST, NGO's oraz innych podmiotów wskazanych w rozporządzeniu MRiRW w sprawie szczegółowych warunków i trybu przyznawania pomocy finansowej w ramach poddziałania „Wsparcie na wdrażanie operacji w ramach strategii rozwoju lokalnego kierowanego przez społeczność” objętego Programem Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014–2020. Operacje wspierane w ramach LSR wykorzystywać mają trendy w turystyce polegające na poznawaniu własnego kraju, tradycji i kultury. Wsparcie infrastruktury turystycznej będzie w szczególności pozytywnie oddziaływać na zidentyfikowany problemu sezonowości dochodów związanych z branżą turystyczną. Uzasadnieniem do realizacji operacji w ramach celu ogólnego jest również oczekiwanie ze strony mieszkańców obszaru LSR umożliwienia większej aktywności w obszarze kultury i wykorzystania wybudowanych lub wyremontowanych świetlic i innych obiektów na cele kulturalne. Operacje realizowane w ramach celu ogólnego 2 LSR. odnosić się będą poza celem podstawowym Leader 6B do celu dodatkowego 6C – *zwiększanie dostępności technologii informacyjno-komunikacyjnych (TIK) na obszarach wiejskich oraz podnoszenie poziomu korzystania z nich i poprawianie ich jakości*. Powiązanie to następować będzie poprzez udostępnienie zasobów kulturowych, przyrodniczych i turystycznych obszarów wiejskich.

W poniżej załączonej matrycy pokazano logiczne powiązanie diagnozy obszaru i ludności, analizy SWOT, celów i wskaźników LSR oraz PROW 2014-2020. W rubryce ZIDENTYFIKOWANE PROBLEMY / WYZWANIA SPOŁECZNO-EKONOMICZNE wskazano obszary wymienione w Analizie SWOT zaliczone do mocnych i słabych stron, które są szczególnie ważne dla społeczności lokalnej. Z kolei, w rubryce CZYNNIKI ZEWNĘTRZNE MAJĄCE WPŁYW NA REALIZACJĘ DZIAŁAŃ I OSIĄGNIĘCIE WSKAŹNIKÓW wskazano szanse lub zagrożenia odpowiadające zidentyfikowanym problemom społeczno-gospodarczym mogące mieć wpływ skuteczność oddziaływania środków LSR. Niezależnie od obszarów wskazanych w Analizie SWOT w rubryce dotyczącej czynników zewnętrznych wprowadzono zidentyfikowane czynniki mogące mieć wyłącznie wpływ na osiągnięcie założonych wartości docelowych wskaźników.

TABELA 3 TABELA MATRYCY LOGICZNEJ POWIĄZAŃ DIAGNOZY OBSZARU I LUDNOŚCI, ANALIZY SWOT ORAZ CELÓW I WSKAŹNIKÓW LSR

ZIDENTYFIKOWANE PROBLEMY / WYZWANIA SPOŁECZNO-EKONOMICZNE	CELE OGÓLNE	CELE SZCZEGÓLNE	PLANOWANE PRZEDSIĘWZIĘCIA	PRODUKTY	REZULTATY	ODDZIAŁYWANIE	DZIAŁANIE PROW 2014-2020	CZYNNIKI ZEWNĘTRZNE MAJĄCE WPŁYW NA REALIZACJĘ DZIAŁAŃ I OSIĄGNIĘCIE WSKAŹNIKÓW
1	2	3	4	5	6	7	8	9
<p>Wysoka przedsiębiorczość mieszkańców wyrażona m.in. dużą liczbą podmiotów gospodarczych na 1 tys. mieszkańców</p> <p>Korzystne położenie przestrzeni przyrodniczo-geograficznej nad Zatoką Pomorską i Zalewem Szczecińskim oraz cieśniną Dziwną w bezpośrednim sąsiedztwie Wolińskiego Parku Narodowego i Puszczy Goleniowskiej dająca podstawy do rozwoju turystyki</p> <p>Sezonowość rynku pracy wynikająca z sezonowości ruchu turystycznego oraz Brak usług okołoturystycznych</p> <p>Wydłużanie się okresu zarejestrowania osób pozostających bez zatrudnienia, w tym jawne</p>	<p>1. ROZWÓJ PRZEDSIĘBIORCZOŚCI I AKTYWNOŚCI SPOŁECZNO-GOSPODARZEJ MIESZKAŃCÓW</p> <p>60% 19.2 PROW 50% 19.4 PROW</p>	<p>1.1. Rozwój innowacyjności i przedsiębiorczości mieszkańców</p> <p>50% 19.2 PROW</p>	<p>1.1.1. PRZEDSIĘBIORCZY MIESZKANIEC</p> <p>50% 19.2 PROW</p>	<p>1. Operacje polegające na utworzeniu nowego przedsiębiorstwa</p> <p>2. Operacje polegające na rozwoju istniejącego przedsiębiorstwa</p>	<p>Utworzone lub utrzymane miejsca pracy (ogółem)</p>	<p>Wzrost przedsiębiorczości Wzrost liczby osób zatrudnionych</p>	<p>19.2 PROW (2): a), c), d)</p>	<p>Pogłębianie się zróżnicowania w poziomie rozwoju społeczno-gospodarczego gmin członkowskich obszaru LGD</p>
		<p>1.2. Wzrost aktywności mieszkańców i podnoszenie wiedzy w zakresie ochrony środowiska i zmian klimatycznych</p> <p>10 % 19.2 PROW</p>	<p>1.2.1. SPOŁECZNY PROGRAM AKTYWIZACJI</p> <p>10% 19.2 PROW</p>	<p>Liczba operacji wzmacniających kapitał społeczny, w tym przez podnoszenie wiedzy społeczności lokalnej (grupy defaworyzowane)</p>	<p>Osoby przeszkolone w tym liczba osoby z grup defaworyzowanych objętych ww. wsparciem</p> <p>Utworzone lub utrzymane miejsca pracy (ogółem)</p>		<p>19.2 PROW (1)</p>	<p>Wzrastające koszty prowadzenia działalności gospodarczej/niestabilne warunki kredytowe, podatkowe/przepisy dotyczące pomocy publicznej</p>

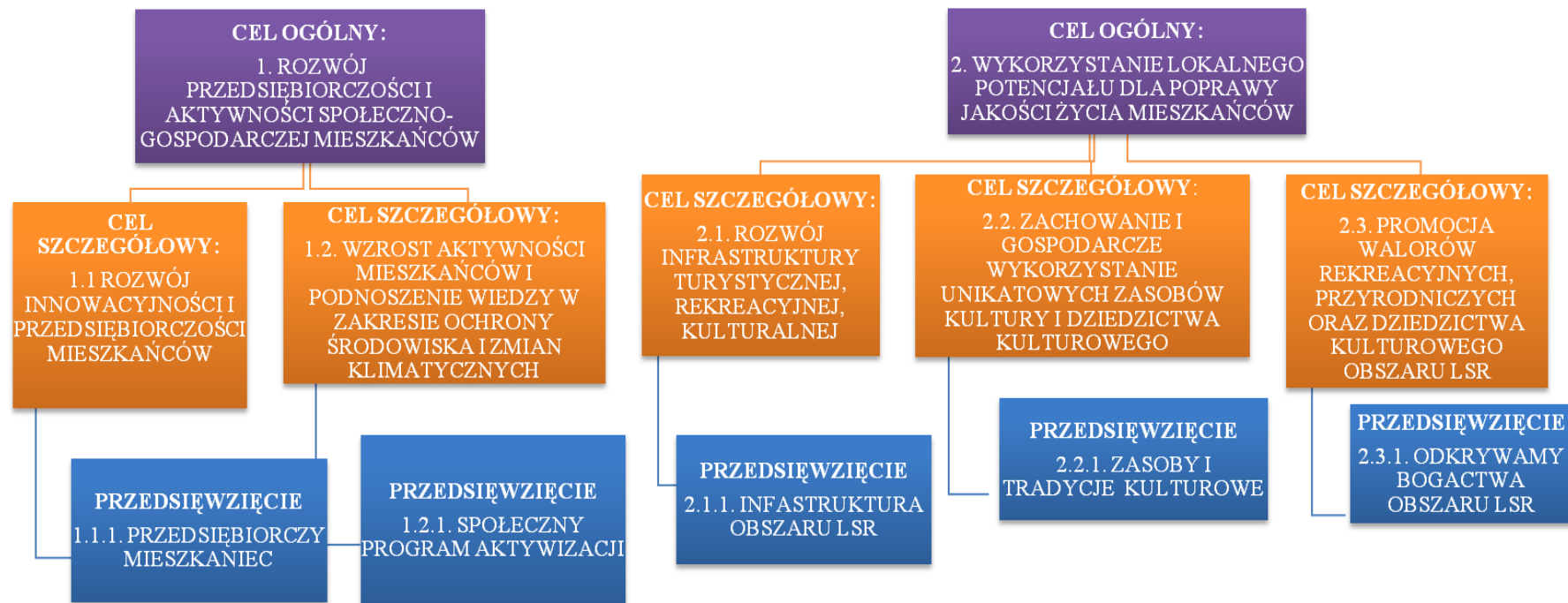
ZIDENTYFIKOWANE PROBLEMY / WYZWANIA SPOŁECZNO-EKONOMICZNE	CELE OGÓLNE	CELE SZCZEGÓLNE	PLANOWANE PRZEDSIĘWZIĘCIA	PRODUKTY	REZULTATY	ODDZIAŁYWANIE	DZIAŁANIE PROW 2014-2020	CZYNNIKI ZEWNĘTRZNE MAJĄCE WPŁYW NA REALIZACJĘ DZIAŁAŃ I OSIĄGNIĘCIE WSKAŹNIKÓW
1	2	3	4	5	6	7	8	9
<p>i ukryte bezrobocie na wsi</p> <p>Wysoka stopa bezrobocia wśród osób młodych wchodzących i kobiet oraz problem emigracji ludzi młodych</p> <p>Niedostosowane do potrzeb pracodawców kwalifikacje i kompetencje osób nieaktywnych zawodowo i bezrobotnych</p>		<p>1.3. Animacja społeczności lokalnej</p> <p>50% 19.4 PROW</p>	<p>1.3.1. ANIMACJA SPOŁECZNOŚCI LOKALNEJ</p> <p>50% 19.4 PROW</p>	<p>1. Podmioty, którym udzielono indywidualnego doradztwa</p> <p>2. Szkolenia dla pracowników LGD</p> <p>3. Szkolenia dla organów LGD</p> <p>4. Podmioty, którym udzielono indywidualnego doradztwa</p> <p>4. Spotkania informacyjno-konsultacyjne LGD z mieszkańcami</p>	<p>1. Osoby, które otrzymały wsparcie po uprzednim udzieleniu indywidualnego doradztwa w zakresie ubiegania się o wsparcie na realizację LSR, świadczonego w biurze LGD</p> <p>2. Osoby uczestniczące w spotkaniach informacyjno – konsultacyjnych</p>		19.4 PROW	
<p>Nadmorskie położenie obszaru mające pozytywny wpływ na uwarunkowania społeczno-gospodarcze obszaru</p> <p>Korzystne położenie</p>	<p>2. WYKORZYSTANIE LOKALNEGO POTENCJAŁU DLA POPRAWY</p>	<p>2. 1. Rozwój infrastruktury turystycznej, rekreacyjnej, kulturalnej</p> <p>25% 19.2</p>		<p>1. Nowe lub zmodernizowane obiekty infrastruktury turystycznej, rekreacyjnej lub kulturalnej</p>	<p>Osoby korzystające z obiektów infrastruktury turystycznej i rekreacyjnej, kulturalnej</p>	<p>Wzrost konkurencyjności turystyczne</p>	<p>19.2 PROW (6)</p> <p>19.3 PROW</p>	<p>Powstanie nowych przedsiębiorstw na obszarze LSR lub w jego sąsiedztwie wskutek bliskości położenia Kostrzyńsko-</p>

ZIDENTYFIKOWANE PROBLEMY / WYZWANIA SPOŁECZNO-EKONOMICZNE	CELE OGÓLNE	CELE SZCZEGÓLNE	PLANOWANE PRZEDSIĘWZIĘCIA	PRODUKTY	REZULTATY	ODDZIAŁYWANIE	DZIAŁANIE PROW 2014-2020	CZYNNIKI ZEWNĘTRZNE MAJĄCE WPŁYW NA REALIZACJĘ DZIAŁAŃ I OSIĄGNIĘCIE WSKAŹNIKÓW
1	2	3	4	5	6	7	8	9
przeźreni przyrodniczo-geograficznej nad Zatoką Pomorską i Zalewem Szczecińskim oraz cieśniną Dziwną w bezpośrednim sąsiedztwie Wolińskiego Parku Narodowego i Puszczy Goleniowskiej dająca podstawy do rozwoju turystyki	JAKOŚCI ŻYCIA MIESZKAŃCÓW 40% 19.2 PROW 100% 19.3 PROW 50% 19.4 PROW	PROW 75% 19.3 PROW	2.1.1. INFRASTRUKTURA OBSZARU 25% 19.2 PROW 75% 19.3 PROW	2. Liczba projektów współpracy		j obszaru LSR		Słubickiej Specjalnej Strefy Ekonomicznej i Goleniowskiego Parku Przemysłowego Wzrost zainteresowania wędkarstwem zalewowym i zatokowym
Wyjątkowo korzystne uwarunkowania klimatyczne, cenne przyrodniczo obszary, unikatowe obiekty zabytkowe i atrakcje turystyczne stanowiące produkt turystyczny Znaczna eksploatacja bazy noclegowej i brak usług okołoturystycznych wykorzystujących potencjał obszaru (turystyka kwalifikowana)		2.2. Zachowanie i gospodarcze wykorzystanie unikatowych zasobów kultury i dziedzictwa kulturowego 5% 19.2 PROW	2.2.1. ZASOBY I TRADYCJE KULTUROWE 5% 19.2 PROW	Liczba zabytków lub innych obiektów poddanych pracom konserwatorskim lub restauratorskim w wyniku wsparcia otrzymanego w ramach realizacji strategii	Osoby odwiedzające zabytki i obiekty		19.2 PROW (5)	

ZIDENTYFIKOWANE PROBLEMY / WYZWANIA SPOŁECZNO-EKONOMICZNE	CELE OGÓLNE	CELE SZCZEGÓLNE	PLANOWANE PRZEDSIĘWZIĘCIA	PRODUKTY	REZULTATY	ODDZIAŁYWANIE	DZIAŁANIE PROW 2014-2020	CZYNNIKI ZEWNĘTRZNE MAJĄCE WPŁYW NA REALIZACJĘ DZIAŁAŃ I OSIĄGNIĘCIE WSKAŹNIKÓW
1	2	3	4	5	6	7	8	9
		2.3. Promocja walorów rekreacyjnych, przyrodniczych oraz dziedzictwa kulturowego obszaru LSR 10% 19.2 PROW 25% 19.3 PROW	2.3.1. ODKRYWAMY BOGACTWA OBSZARU LSR 10% 19.2 PROW	1. Wydarzenia, publikacje oraz inne formy promocji służące zachowaniu, upowszechnianiu oraz promocji obszaru LSR lub produktów i usług lokalnych	1. Uczestnicy wydarzeń służących zachowaniu, upowszechnianiu oraz promocji obszaru LSR lub produktów i usług lokalnych		19.2 PROW (8) 19.3 PROW	Zbiurokratyzowany, zbyt trudny system pozyskiwania środków finansowych przez przedsiębiorców, Organizacje pozarządowe i licznie działający twórcy lokalni kultury
		2.4. Animacja społeczności lokalnej 50% 19.4 PROW	2.4.1. ANIMACJA SPOŁECZNOŚCI LOKALNEJ 50% 19.4 PROW	1. Podmioty, którym udzielono indywidualnego doradztwa 2. Szkolenia dla pracowników LGD 3. Szkolenia dla organów LGD 4. Podmioty, którym udzielono indywidualnego	1. Osoby, które otrzymały wsparcie po uprzednim udzieleniu indywidualnego doradztwa w zakresie ubiegania się o wsparcie na realizację LSR, świadczonego w biurze LGD 2. Osoby uczestniczące w spotkaniach		19.4 PROW	

ZIDENTYFIKOWANE PROBLEMY / WYZWANIA SPOŁECZNO- EKONOMICZNE	CELE OGÓLNE	CELE SZCZEGÓŁ OWE	PLANOWANE PRZEDSIĘWZI ĘCIA	PRODUKTY	REZULTATY	ODDZIAŁ YWANIE	DZIAŁANIE PROW 2014- 2020	CZYNNIKI ZEWNĘTRZNE MAJĄCE WPŁYW NA REALIZACJĘ DZIAŁAŃ I OSIĄGNIĘCIE WSKAŹNIKÓW
1	2	3	4	5	6	7	8	9
				o doradztwa 4. Spotkania informacyjno- konsultacyjne LGD z mieszkańcami	informacyjno – konsultacyjnych			

WYKRES 11 PREZENTACJA CELÓW LSR PARTNERSTWO W ROZWOJU NA LATA 2014-2020

Źródło: Operacowanie własne

Poniżej zaprezentowano opis poszczególnych przedsięwzięć wskazanych w LSR:

PRZEDSIĘWZIĘCIE 1.1.1. PRZEDSIĘBIORCZY MIESZKANIEC

Cel ogólny 1. Rozwój przedsiębiorczości i aktywności społeczno-gospodarczej mieszkańców

Cel szczegółowy 1.1. Rozwój innowacyjności i przedsiębiorczości mieszkańców

Przedsięwzięcie będzie finansowane z PROW 2014-2020, poddziałanie 19.2. określone w § 2 ust 1 pkt 2) rozporządzenia MRiRW z dnia 24 września 2015 r. rozwoju przedsiębiorczości na obszarze wiejskim objętym strategią rozwoju lokalnego kierowanego przez społeczność przez: podejmowanie działalności gospodarczej (a), rozwijanie działalności gospodarczej (b), podnoszenie kompetencji osób realizujących operacje w zakresie określonym w lit. a lub c (d) Beneficjentami operacji polegających na utworzeniu nowego przedsiębiorstwa będą osoby fizyczne zgodnie z przepisami rozporządzenia MRiRW z dnia 24 września 2015 r. sprawie szczegółowych warunków i trybu przyznawania pomocy finansowej w ramach poddziałania „Wsparcie na wdrażanie operacji w ramach strategii rozwoju lokalnego kierowanego przez społeczność” objętego Programem Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014–2020 (dalej: rozporządzenie MRiRW z dnia 24 września 2015 r.). Beneficjentami operacji polegających na rozwoju istniejącego przedsiębiorstwa będą MSP z obszaru działania LSR. Wysokość premii ustalono na podstawie analizy danych historycznych z okresu 2007-2013 działania 311 PROW *Różnicowanie w kierunku działalności nierolniczej* oraz warunków społeczno-gospodarczych obszaru LSR. Mając na uwadze uproszczenie zasad wsparcia przeznaczonego dla MSP w okresie programowania 2014-2020 związanych z koniecznością stworzenia i utrzymania miejsca pracy można spodziewać się większego zainteresowania tym rodzajem wsparcia. Celem Przedsięwzięcia jest szczególnie wsparcie zakładania działalności gospodarczych oraz rozwijania firm. **Premia na rozpoczęcia działalności gospodarczej wynosić będzie 65 tys. zł na jedną operację.** Premia będzie wypłacana w formie płatności ryczałtowej w wysokości 100% kosztów wskazanych we wniosku i biznes planie. **Wsparcie dla operacji polegających na rozwoju istniejącego przedsiębiorstwa wyniesie do 300 tys. zł, przy wsparciu do 50% kosztów kwalifikowalnych określonych we wniosku i biznes planie.** Poziom zwrotu kosztów kwalifikowanych w ramach operacji określony został na maksymalnym dostępnym poziomie w rozporządzeniu MRiRW. Dokonano zmniejszenia maksymalnej kwoty wsparcia w ramach rozwoju istniejącego przedsiębiorstwa. W ramach Przedsięwzięcia przewiduje się również wsparcie działań podnoszących kwalifikacje osób realizujących operacje w lit. a lub c. **Operacje te będą realizowane jako część operacji związanej z podejmowaniem lub rozwijaniem działalności gospodarczej w wysokości do 50% kosztów kwalifikowalnych określonych we wniosku i biznes planie,** w kwocie nie wyższej niż maksymalna wysokość wsparcia wskazana dla operacji określonych w lit. a i c. Operacje skierowana będzie również do zidentyfikowanych grup defaworyzowanych, planuje się wydzielenie kwoty w ramach naboru tematycznego dla tych właśnie grup docelowych. *Sposób finansowania:* Projekty konkursowe

PRZEDSIĘWZIĘCIE 1.2.1. SPOŁECZNY PROGRAM AKTYWIZACJI

Cel ogólny 1. Rozwój przedsiębiorczości i aktywności społeczno-gospodarczej mieszkańców

Cel szczegółowy 1.2. Wzrost aktywności mieszkańców i podnoszenie wiedzy w zakresie ochrony środowiska i zmian klimatycznych

Przedsięwzięcie będzie finansowane z PROW 2014-2020, poddziałanie 19.2. określone w § 2 ust 1 pkt 1) rozporządzenia MRiRW z dnia 24 września 2015 r. *wzmocnienie kapitału społecznego, w tym przez podnoszenie wiedzy społeczności lokalnej w zakresie ochrony środowiska i zmian klimatycznych, także z wykorzystaniem rozwiązań innowacyjnych.* Beneficjentem będą mogły być osoby fizyczne, osoby prawne, organizacje pozarządowe w tym przedsiębiorcy oraz inne podmioty nie zaliczane do sektora finansów publicznych. **Poziom dofinansowania będzie wynosił do 50% dla przedsiębiorców, dla pozostałych podmiotów do 80 % kosztów kwalifikowanych.** Nie przewiduje się realizacji przedsięwzięć przez jednostki sektora finansów publicznych. Operacje skierowana będzie również do zidentyfikowanych grup defaworyzowanych, planuje się wydzielenie kwoty w ramach naboru tematycznego dla tych właśnie grup docelowych. W ramach Przedsięwzięcia realizowane będzie aktywizacja społeczno-zawodowa, w tym: szkolenia podnoszące kompetencje zawodowe i dające nowe umiejętności zawodowe i społeczne, doradztwo z zakresu tworzenia i wdrażanie społecznych projektów nakierowanych na kultywowanie wartości środowiska przyrodniczego, działania edukacyjne zwiększające świadomość ekologiczną mieszkańców. Przedmiotem działań będzie rozpoczęcie działalności gospodarczej, szczególnie w obszarze ochrony środowiska lub turystyki. Na podstawie doświadczeń realizacji PROW 2007-2013 i Małych Projektów **wsparcie dla operacji wyniesie do 50 tys. zł na projekt.** Przewidziano też możliwość realizacji operacji własnych w ramach przedsięwzięcia do wartości 50 tys. zł. *Sposób finansowania:* Projekty konkursowe, operacje własne.

PRZEDSIĘWZIĘCIE 2.1.1. INFRASTRUKTURA OBSZARU

Cel ogólny 2. Wykorzystanie lokalnego potencjału dla poprawy jakości życia mieszkańców

Cel szczegółowy 2.1. Rozwój infrastruktury turystycznej, rekreacyjnej, kulturalnej

Przedsięwzięcie będzie finansowane z PROW 2014-2020, poddziałanie 19.2. *określone w § 2 ust 1 pkt 6) rozporządzenia MRiRW z dnia 24 września 2015 r. rozwoju ogólnodostępnej i niekomercyjnej infrastruktury turystycznej lub rekreacyjnej, lub kulturalnej.* W ramach Przedsięwzięcia wspierany będzie rozwój infrastruktury turystycznej w tym gastronomicznej i noclegowej oraz stworzenie bazy do uprawiania zróżnicowanych form turystyki, oraz rozwój różnych form infrastruktury służącej rekreacji i kulturze. Realizowane będą szczególnie inwestycje w świetlice wiejskie, place zabaw, siłownie plenerowe, ścieżki rowerowe, ogólnodostępne obiekty rekreacyjne i inne operacje służące zaspokajaniu potrzeb społeczności lokalnej. **Beneficjentem wsparcia będą lokalne NGO's dla których poziom dofinansowania będzie wynosił do 80% kosztów kwalifikowanych oraz podmioty sektora finansów publicznych z poziomem dofinansowania do 63,63%.** Operacje powinny być spójne z dokumentacją planistyczną gminy lub lokalną strategią rozwoju gminy lub planem rozwoju miejscowości. Koszty kwalifikowane obejmować będą koszty budowy przebudowy lub modernizacji obiektów budowlanych; koszty zakupu sprzętu, materiałów i usług, służących realizacji operacji oraz koszty ogólne, bezpośrednio związane z przygotowaniem i realizacją operacji. Z uwagi na możliwe wsparcie podobnych operacji z innych środków publicznych w ramach PROW 2014-2020, Działanie Podstawowe usługi i odnowa miejscowości na obszarach wiejskich (art. 20), Poddziałanie Inwestycje w tworzenie, ulepszanie lub rozwijanie podstawowych usług lokalnych dla ludności wiejskiej, w tym rekreacji i kultury oraz powiązanej infrastruktury, wprowadzono limit wartości operacji możliwej do sfinansowania w ramach LSR, wprowadzono ograniczenie kwotowe wsparcia. Z uwagi na możliwe wsparcie podobnych operacji z innych środków publicznych w ramach PROW 2014-2020, Działanie Podstawowe usługi i odnowa miejscowości na obszarach wiejskich (art. 20), Poddziałanie Badania i inwestycje związane z utrzymaniem, odbudową i poprawą stanu dziedzictwa kulturowego i przyrodniczego wsi, krajobrazu wiejskiego i miejsc o wysokiej wartości przyrodniczej, w tym dotyczące powiązanych aspektów społeczno-gospodarczych oraz środków w zakresie świadomości środowiskowej, Zakres: Ochrona zabytków i budownictwa tradycyjnego, wprowadzono limit wartości operacji możliwej do sfinansowania w ramach LSR, wprowadzono ograniczenie kwotowe wsparcia. **Wsparcie będzie ograniczone do projektów o małej skali wysokości do 200 tys. zł na projekt.** *Sposób finansowania:* Projekty konkursowe, projekty współpracy.

PRZEDSIĘWZIĘCIE 2.2.1. ZASOBY I TRADYCJE KULTUROWE

Cel ogólny 2. Wykorzystanie lokalnego potencjału dla poprawy jakości życia mieszkańców

Cel szczegółowy 2.2. Zachowanie i gospodarcze wykorzystanie unikatowych zasobów kultury i dziedzictwa kulturowego

Przedsięwzięcie będzie finansowane z PROW 2014-2020, poddziałanie 19.2. *określone w § 2 ust 1 pkt 1) rozporządzenia MRiRW z dnia 24 września 2015 r. wzmocnienie kapitału społecznego, w tym przez podnoszenie wiedzy społeczności lokalnej w zakresie ochrony środowiska i zmian klimatycznych, także z wykorzystaniem rozwiązań innowacyjnych oraz § 2 ust 1 pkt 5) rozporządzenia MRiRW z dnia 24 września 2015 r. zachowanie dziedzictwa lokalnego.* Beneficjentem będą osoby fizyczne, osoby prawne, jednostki organizacyjne nie posiadające osobowości prawnej, gminy, instytucje kultury (dla której organizatorem jest JST), organizacje pozarządowe oraz **parafie i związki wyznaniowe.** Zakres obejmować będzie kultywowanie oraz rozwój dziedzictwa kulturalnego regionu, w tym zwłaszcza w zakresie zachowania obrzędów, tradycji, ginących zawodów, itp. oraz troski o elementy dziedzictwa kultury materialnej i niematerialnej. W ramach wsparcia możliwa jest renowacja ołtarza albo organów, podświetlenie lub ogrzewanie zabytków kultury materialnej. Wykonywanie podstawowych prac zabezpieczających sam obiekt (w szczególności remonty dachów stropów, ścian i elewacji, osuszanie i odgrzybianie, izolację, remonty i wymianę zużytej stolarki okiennej i drzwiowej, instalacji elektrycznej, odgromowej, przeciwwłamaniowej i przeciwpożarowej itp.). Przedsięwzięcie zostanie skierowane także do osób z grup defaworyzowanych na rynku pracy. W ramach Przedsięwzięcia realizowana będzie aktywizacja społeczno-zawodowa, w tym: szkolenia podnoszące kompetencje zawodowe i dające nowe umiejętności zawodowe i społeczne, doradztwo z zakresu tworzenia i wdrażanie społecznych projektów nakierowanych na kultywowanie wartości środowiska przyrodniczego, działania edukacyjne zwiększające świadomość ekologiczną mieszkańców. Zakres obejmować będzie również wyrównywanie szans edukacyjnych dzieci i młodzieży oraz zagospodarowania ich czasu wolnego poprzez udział w zajęciach edukacyjnych lub kulturalnych. Zakres operacji polegać będzie na zachowaniu lokalnego dziedzictwa kulturowego przez odbudowę, renowację, restaurację albo remont lub oznakowanie obiektów ważnych dla społeczności lokalnej wpisanej do rejestru zabytków lub objętych ewidencją zabytków, remont lub wyposażenie istniejących muzeów lub innych obiektów pełniących ich funkcje, kultywowanie: miejscowych tradycji, obrzędów i zwyczajów, języka regionalnego i gwary, tradycyjnych zawodów i rzemiosła, prowadzenie badań nad obszarem wdrażania LSR. W szczególności realizowane będą projekty aktywizujące mieszkańców obejmujące obszar LSR i wykorzystujące nowe środki komunikacji i promocji. Realizowane będą operacje służące zaspokajaniu potrzeb społeczności lokalnej. **Wsparcie będzie ograniczone do projektów o małej skali wysokości do 100 tys. zł na projekt. Poziom dofinansowania wynosić będzie do 63,63 % dla JST i jednostek sektora finansów publicznych, do 80% kosztów kwalifikowanych dla innych podmiotów.** Przewidziano też

możliwość realizacji projektów własnych w ramach przedsięwzięcia do wartości 50 tys. zł. *Sposób finansowania:* Projekty konkursowe, projekty współpracy, operacje własne

PRZEDSIĘWZIĘCIE 2.3.1. ODKRYWAMY BOGACTWA OBSZARU LSR

Cel ogólny 2. Wykorzystanie lokalnego potencjału dla poprawa jakości życia mieszkańców

Cel szczegółowy 2.3. Promocja walorów rekreacyjnych, przyrodniczych oraz dziedzictwa kulturowego obszaru LSR

Przedsięwzięcie będzie finansowane z PROW 2014-2020, poddziałanie 19.2. określone w § 2 ust 1 pkt 8) rozporządzenia MRiRW z dnia 24 września 2015 r. *promowanie obszaru objętego LSR, w tym produktów lub usług lokalnych.* W niniejszym przedsięwzięciu w sposób nowatorski proponuje się zrównoważony rozwój turystyki wykorzystując unikatowe zasoby przyrodniczo krajobrazowe i kulturowe całego obszaru działania LGD. Proponuje się promowanie walorów turystycznych obszaru LSR, które będzie stanowić wkład w rozwój gospodarczy regionu. Beneficjentami będą rolnicy, przedsiębiorcy, organizacje pozarządowe. Zakres obejmować będzie działania kulturalne i społeczne, mapy, wydawnictwa, foldery i witryny internetowe itp. odnoszące się do historii, kultury oraz walorów turystycznych obszaru LSR. Realizowane będą projekty promocyjne produktów lub usług lokalnych; wydarzenia specyficzne dla LSR; publikacje inne materiały informujące miejscowości, obiekty ważne lub charakterystyczne dla obszaru LSR. **Poziom dofinansowania wynosić będzie do 63,63 % dla JST i jednostek sektora finansów publicznych, do 80% kosztów kwalifikowanych dla innych podmiotów.** Przewidziano też możliwość realizacji projektów własnych w ramach przedsięwzięcia do wartości 50 tys. zł. **Wysokość**

wsparcia do 50 tys. zł na projekt. *Sposób finansowania:* Projekty konkursowe, projekty współpracy, operacje własne.

Przyjęte przedsięwzięcia LSR stanowią sekwencję interwencji planowanych do przeprowadzenia w ramach realizacji LSR. W sposób szczególny można wskazać na etapowość i sekwencyjność projektów przewidzianych do realizacji w przedsięwzięciu. Produktem przedsięwzięcia SPOŁECZNY PROGRAM AKTYWIZACJI będą szkolenia podnoszące kompetencje zawodowe i dające nowe umiejętności zawodowe i społeczne, doradztwo z zakresu tworzenia i wdrażanie społecznych projektów nakierowanych na kultywowanie wartości środowiska przyrodniczego. Osoby przeszkolone będą następnie mogły zdecydować się na podjęcie decyzji o rozpoczęciu działalności gospodarczej. W ramach przedsięwzięcia PRZEDSIĘBIORCZY MIESZKANIEC planuje się zakładanie firm w branżach szczególnie istotnych dla obszaru. Przewiduje się preferencję dla operacji innowacyjnych i tworzących nowe miejsca pracy poza wymagane minimum w przepisach prawa szczegółowo regulujących zasady udziela wsparcia. Wspieraniem funkcjonujących przedsiębiorstw na obszarze LSR będą projekty infrastrukturalne i nie tylko wykorzystujące komercyjnie potencjał przyrodniczy obszaru LSR w ramach przedsięwzięcia INFRASTRUKTURA OBSZARU. Finalnie wsparciem dla MSP z obszaru otrzymujących wsparcie w ramach PRZEDSIĘBIORCZY MIESZKANIEC będą projekty promocyjne realizowane w ramach przedsięwzięcia ODKRYWAMY BOGACTWA OBSZARU LSR. Podkreślenia wymaga, że w ramach działań informacyjnych i promocyjnych LGD Planu Komunikacji zaplanowano informowanie o efektach zrealizowanych projektów (dobre przykłady), co zapewni konieczną wymianę informacji w celu skorzystania z efektów zrealizowanych uprzednio operacji przez inną grupę docelową lub innego wnioskodawcę. Zapewniony zostanie tym samym efekt rozlewania (ang. *spill-over*) funduszy publicznych³¹. **LGD przewidziało liczne cele szczegółowe odnoszące się do różnych metod i zaangażowaniem różnych sektorów i partnerów.** Przykładem takiego przedsięwzięcia jest SPOŁECZNY PROGRAM AKTYWIZACJI. Celem projektów realizowanych w ramach tego przedsięwzięcia będzie podniesienie kapitału społecznego poprzez wspieranie partnerstw w działaniach aktywizujących przedsiębiorczość lokalną i rozwój mikroprzedsiębiorstw. Powadzone będą działania zorientowane na zwiększenie aktywności sektora społecznego w społeczności lokalnej (szkolenia, warsztaty, wizyty studyjne, spotkania informacyjne, z tym że ich treść dostosowana będzie do profilu i specyfiki lokalnej gospodarki (produkty lokalne, ginące zawody, turystyczne ścieżki tematyczne itd., itp.). Dodatkowym wsparciem efektów pozyskanych w tym przedsięwzięciu będą projekty realizowane w przedsięwzięciu ODKRYWAMY BOGACTWA OBSZARU LSR. Celem realizowanych działań odnoszących się do różnych sektorów i partnerów będzie podniesienie aktywności gospodarczej i rozwoju mikroprzedsiębiorstw na terenie LGD. Realizacja operacji wspartych w ramach tego celu zapewni **integrację sektora gospodarczego i sektora społecznego oraz podmiotów publicznych.** Produktem tych operacji będą właśnie materiały, które pozwolą dotrzeć z informacją do różnych odbiorców i grup społecznych oraz sektorów. Realizacja celu integrować będzie branże gospodarcze związane z wykorzystaniem turystycznym i okołoturystycznym obszaru tj. gastronomia, udzielanie noclegów, drobne usługi okołoturystyczne. **Cele LSR realizowane mają być przez projekty konkursowe oraz projekty współpracy. LGD nie planuje na tym etapie programowania realizacji operacji grantowych. LGD zaplanowało realizację projektów własnych. W ramach kryteriów projektów własnych LGD przewiduje**

³¹ Por. Efekt rozlewania się (ang. *spill-over*) oznacza dyfuzję czy też rozprzestrzenianie się działań podjętych w pewnej sferze lub na pewnym obszarze na kolejne sfery i obszary. Podejście to jest pochodną filozofii zaproponowanej przez J. Monnetta, który opowiadał się za stopniowym przechodzeniem do kolejnych etapów współpracy opartej na wcześniejszych osiągnięciach.

kryterium większy udział środków własnych niż wynikający z przepisów dotyczących poszczególnych programów. LGD zaplanowało realizację projektów współpracy w ramach 2% środków przewidzianych na wsparcie realizacji operacji w ramach LSR łącznie ze środkami na wsparcia funkcjonowania LGD. Projektom współpracy przypisano cele i wskaźniki LSR, jakie te projekty będą realizować. LGD planuje realizację dwóch projektów współpracy, w tym jednego międzynarodowego:

Projekt krajowy OTWARTE SIŁOWNIE PLENEROWE – OSP realizować ma cel ogólny 2. LSR Wykorzystanie lokalnego potencjału dla poprawy jakości życia mieszkańców, cel szczegółowy 2.1. Rozwój infrastruktury turystycznej, rekreacyjnej, kulturalnej. Partner projektu współpracy LGD z Pomorza Zachodniego. W ramach projektu postać mają siłownie plenerowe oraz realizowane mają być inne operacje wpisującego się w cel projektu współpracy. Rezultat: 1 projekt współpracy. Projekt będzie miał charakter infrastrukturalny. Obejmować swoim zakresem będzie budowę otwartych i ogólnodostępnych siłowni plenerowych, na obszarze działania LGD-ów, z uwzględnieniem instruktażu ćwiczeń. Projekt oddziaływać będzie na wskaźniki produktu: Nowe lub zmodernizowane obiekty infrastruktury turystycznej, rekreacyjnej lub kulturalnej.

Projekt międzynarodowy POZNAJMY SIĘ - PROMOCJA ATRAKCJI TURYSTYCZNYCH - PAT realizować ma cel ogólny 2. LSR Wykorzystanie lokalnego potencjału dla poprawy jakości życia mieszkańców, cel szczegółowy 2.3. Promocja walorów rekreacyjnych, przyrodniczych oraz dziedzictwa kulturowego obszaru LSR. Partner projektu współpracy z Niemiec Lokale Aktionsgruppe der LAEDER Ostvorpommern oraz inne LGD z Pomorza Zachodniego. W ramach projektu planuje się inwentaryzacja lokalnych zasobów przyrodniczych, historycznych i kulturowych oraz istniejącej infrastruktury turystycznej; opracowanie i wydanie publikacji - przewodnika turystycznego; prezentację oferty turystycznej obszarów LGD po obu stronach polsko-niemieckiej granicy. Rezultat: 1 projekt współpracy międzynarodowej wykorzystujący lokalne zasoby: przyrodnicze, kulturowe, turystyczne, produkty lokalne. Projekt oddziaływać będzie na wskaźniki produktu: Wydarzenia służące zachowaniu, upowszechnianiu oraz promocji obszaru LSR lub produktów i usług lokalnych, Liczba wydanych informatorów turystycznych.

Wsparcie na wdrażanie operacji w ramach strategii rozwoju lokalnego kierowanego przez społeczność oraz Wsparcie kosztów bieżących i aktywizacji. W związku z tym, że realizujemy strategię mono-fundusową, wszystkie zaplanowane do realizacji cele będą dofinansowane z EFRROW. Cele i przedsięwzięcia LSR są zgodne ze wszystkimi celami EFRROW (tabela):

TABELA 4 WYKAZANIE ZGODNOŚCI CELÓW LSR Z CELAMI PROGRAMÓW, W RAMACH KTÓRYCH PLANOWANE JEST FINANSOWANIE LSR

CELE LSR	Cel ogólny 1 LSR. Rozwój przedsiębiorczości i aktywności społeczno-gospodarczej mieszkańców		Cel ogólny 2 LSR. Wykorzystanie lokalnego potencjału dla poprawy jakości życia mieszkańców		
	Cel szczegółowy 1.1. Rozwój innowacyjności i przedsiębiorczości mieszkańców	Cel szczegółowy 1.2. Wzrost aktywności mieszkańców i podnoszenie wiedzy w zakresie ochrony środowiska i zmian klimatycznych	Cel szczegółowy 2.1. Rozwój infrastruktury turystycznej, rekreacyjnej, kulturalnej	Cel szczegółowy 2.2. Zachowanie i gospodarcze wykorzystanie unikatowych zasobów kultury i dziedzictwa kulturowego	Cel szczegółowy 2.3. Promocja walorów rekreacyjnych, przyrodniczych oraz dziedzictwa kulturowego obszaru LSR
PROW 2014-2020 EFRROW realizujący RLKS					
6B – Wspieranie lokalnego rozwoju na obszarach wiejskich	X	X	X	X	X
3A – Poprawa konkurencyjności głównych producentów w drodze lepszego ich zintegrowanie z łańcuchem rolno spożywczym przez systemy zapewnienia jakości, dodawanie wartości do produktów	X	X			

rolnych, promocję na rynkach lokalnych i krótkie cykle dostaw, grupy i organizacje producentów i organizacje międzybranżowe					
6A - Ułatwienie różnicowania działalności, zakładania i rozwoju małych przedsiębiorstw i tworzenia miejsc pracy	X	X	X	X	X
6C - Zwiększanie dostępności technologii informacyjno-komunikacyjnych (TIK) na obszarach wiejskich oraz podnoszenie poziomu korzystania z nich i poprawianie ich jakości		X	X		

Źródło: Opracowanie własne

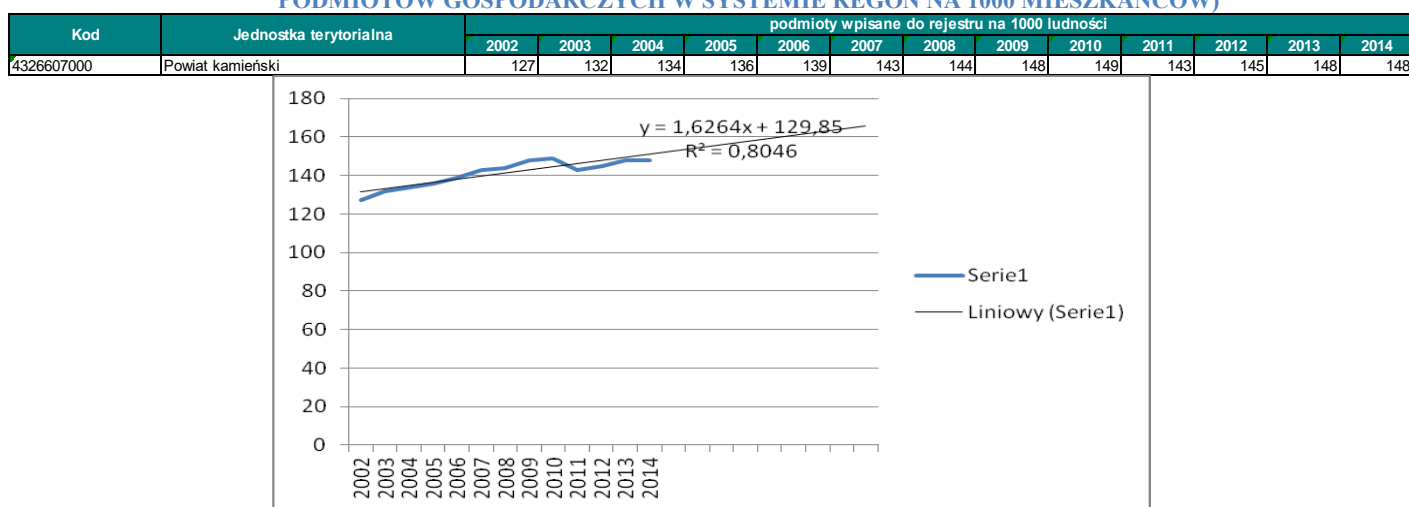
Poniżej wskazano negatywne następstwa braku realizacji zaplanowanych celów LSR w okresie programowania 2014-2020:

Cel ogólny 1.	Rozwój przedsiębiorczości i aktywności społeczno-gospodarczej mieszkańców
Negatywne następstwa	Pogłębienie się skali ubóstwa na obszarze, zagrożenie wykluczeniem społecznym i zawodowym, w szczególności grup defaworyzowanych
Wskaźniki oddziaływania	Spadek przedsiębiorczości mieszkańców (liczba przedsiębiorstw na 1000 mieszkańców)
Cel ogólny 2.	Poprawa wykorzystania walorów turystyczno – rekreacyjnych wzmacniająca związek mieszkańców z miejscem zamieszkania
Negatywne następstwo	Niewystarczające wykorzystanie walorów i zasobów przyrodniczych, turystycznych i kulturalno-społecznych skutkujące spadkiem jakości życia mieszkańców obszaru LGD
Wskaźniki oddziaływania	Pogłębienie się ujemnego salda migracji (Saldo migracji na 1000 mieszkańców)

Każdy z rodzajów wskaźników produktu, rezultatu oraz oddziaływania odpowiada bezpośrednio przyjętym celom szczegółowym oraz ogólnym. Wskaźniki spełniają kryteria S.M.A.R.T., tj., kryteria *Trafności*, *Adekwatności*, *Spójności*, *Użyteczności* oraz *Efektywności*. Wskaźniki produktu mierzą fizyczne efekty (produkty usług) będące wynikiem pojedynczych operacji składających się na przedsięwzięcia. Wskaźnik produktu został skonstruowany w taki sposób, aby dawał wprost informację o postępach w realizacji przedsięwzięć. Wskaźniki oddziaływania służą ocenie osiągnięcia celów ogólnych strategii. Wskaźniki te dobrane zostały w taki sposób, aby określały zmiany w środowisku makroekonomicznym i makrosocjalnym LGD. Wskaźniki oddziaływania mierzą konsekwencje poszczególnych operacji wykraczając poza bezpośrednie, natychmiastowe efekty dotyczące bezpośrednich beneficjentów oraz adresatów znajdujących się w otoczeniu. W tabelach wskazano mierzalne, przejrzyste wskaźniki. Do każdego wskaźnika są podane źródła danych i okresy pomiaru, wartość bazowa oraz termin osiągnięcia wartości docelowych. W Regulaminie biura LGD zapewniono mechanizmy właściwej kontroli jakości danych i walidacji statystycznej wskaźników w okresie wdrożenia LSR. Informacje na potrzeby systemu monitoringu wskaźników pozyskane zostaną z kilku źródeł. W przypadku wskaźników oddziaływania ze statystyk publicznych, ogólnodostępnych, czyli z danych GUS. Informacje do kontrolowania postępu w przypadku wskaźników produktu pozyskiwane będą bezpośrednio od beneficjentów wspartych w wyniku realizacji LSR. Beneficjenci w umowach zawieranych z LGD zobowiązani zostaną do sprawozdawania stopnia osiąganych przez nich wskaźników. Niektóre z zebranych przez LGD informacji będą wymagały przetworzenia w celu określenia wartości wskaźników. Wskaźniki oddziaływania będą wyliczane corocznie przez biuro LGD na podstawie danych GUS za dany rok. Dane do wskaźników produktu pozyskiwane będą od beneficjentów, którzy zobowiązani zostaną umową do systematycznej sprawozdawczości z osiąganych wskaźników obowiązkowych. W

ramach biura LGD prowadzona będzie sprawozdawczość rzeczowa i finansowa oraz monitoring. Postęp osiągania wartości wskaźników przedstawiany będzie w rocznych sprawozdaniach zamieszczanych do publicznej informacji. Do szacowania wskaźników LSR wykorzystano – tam gdzie było to możliwe – doświadczenia poprzednich okresów programowania funduszy UE, szczególnie LSR z poprzedniego okresu programowania 2007-2013. Stan początkowy wskaźników oddziaływania określony został w sposób adekwatny do tego, jak będzie robiło to biuro LGD, czyli został zaczerpnięty z danych GUS. Szacowania wartości docelowej dokonano w oparciu o dane dostępne w zasobach statystyki publicznej, wykorzystując do tego celu metodę przedłużenia trendu logarytmicznego. Wskaźniki produktu z założenia mają przyjętą wartość zero, jednak beneficjent będzie zobowiązany do określenia wartości wskaźnika istniejącego w chwili rozpoczęcia projektu. Wartość docelowa wskaźników oddziaływania oszacowana została poprzez zastosowanie modelowania statystyczno-matematycznego z uwzględnieniem poziomu alokacji na realizację LSR. Modelowanie matematyczno-statystyczne umożliwiło oszacowanie wartości docelowej wskaźnika przedsiębiorczości (liczba podmiotów gospodarczych w systemie REGON na 1000 mieszkańców) w wysokości 164. Wartość ta, jednak została powiększona ze względu na udział wsparcia z LSR do 170. Modelowanie matematyczno-statystyczne umożliwiło oszacowanie wartości docelowej wskaźnika Intensywność ruchu turystycznego (liczba turystów polskich i zagranicznych korzystających z noclegów/1000 mieszkańców) w wysokości 4774. Wartość ta, jednak została powiększona ze względu na udział wsparcia z LSR do 5000:

WYKRES 12 METODOLOGIA SZACOWANIA WSKAŹNIKA ODDZIAŁYWANIA WSKAŹNIK PRZEDSIĘBIORCZOŚCI (LICZBA PODMIOTÓW GOSPODARCZYCH W SYSTEMIE REGON NA 1000 MIESZKAŃCÓW)

WYKRES 13 METODOLOGIA SZACOWANIA WSKAŹNIKA ODDZIAŁYWANIA INTENSYWNOSĆ RUCHU TURYSTYCZNEGO (LICZBA TURYSTÓW POLSKICH I ZAGRANICZNYCH KORZYSTAJĄCYCH Z NOCLEGÓW/1000 MIESZKAŃCÓW)

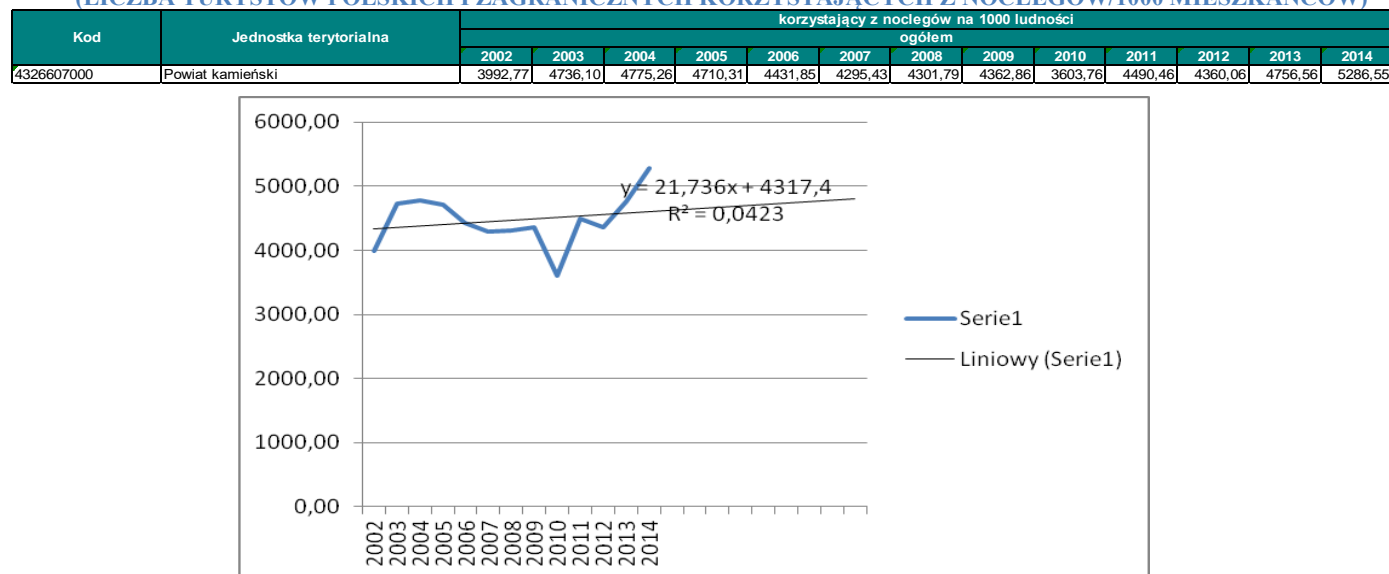

TABELA 5 TABELA WSKAŹNIKI CELU OGÓLNEGO 1. LSR ROZWÓJ PRZEDSIĘBIORCZOŚCI I AKTYWNOŚCI GOSPODARCZEJ MIESZKAŃCÓW

1.0	CEL OGÓLNY 1	ROZWÓJ PRZEDSIĘBIORCZOŚCI I AKTYWNOŚCI SPOŁECZNO-GOSPODARCZEJ MIESZKAŃCÓW						
1.1	CELE SZCZEGÓŁOWE	Rozwój innowacyjności i przedsiębiorczości mieszkańców						
1.2		Wzrost aktywności mieszkańców i podnoszenie wiedzy w zakresie ochrony środowiska i zmian klimatycznych						
		Wskaźniki oddziaływania dla celu ogólnego	Jednostka miary	stan początkowy 2013 rok	plan 2023 rok	Źródło danych/sposób pomiaru		
w1.0	Wskaźnik przedsiębiorczości (liczba podmiotów gospodarczych w systemie REGON na 1000 mieszkańców)		szt.	148	170	Opracowanie własne na podstawie GUS		
		Wskaźniki rezultatu dla celów szczegółowych	Jednostka miary	stan początkowy 2013 rok	plan 2023 rok	Źródło danych/sposób pomiaru		
w1.1	Liczba utworzonych miejsc pracy (ogółem)		szt.	0	33	Sprawozdania końcowe beneficjentów		
w.1.1	Liczba utrzymanych miejsc pracy		szt.	0	10	Sprawozdania końcowe beneficjentów		
w1.2	Liczba osób przeszkolonych, w tym liczba osób z grup defaworyzowanych objętych ww. wsparciem		os.	0	450	Sprawozdania końcowe beneficjentów		
w1.3	Liczba osób, które otrzymały wsparcie po uprzednim udzieleniu indywidualnego doradztwa w zakresie ubiegania się o wsparcie na realizację LSR, świadczonego w biurze LGD		szt.	0	30	Dane własne LGD		
w1.4	Liczba osób uczestniczących w spotkaniach informacyjno – konsultacyjnych		szt.	0	350	Dane własne LGD		
	Liczba osób zadowolonych ze spotkań przeprowadzonych przez LGD		szt.	0	250	Dane własne LGD		
Przedsięwzięcia		Grupy docelowe	Sposób realizacji	Wskaźnik produktu			Źródło danych/sposób pomiaru	
				nazwa	Jednostka miary	wartość		
						początkowa 2013 rok	końcowa 2023 rok	
1.1.1	PRZEDSIĘBIORCZY MIESZKANIEC	Mieszkańcy obszaru LSR, grupy defaworyzowane	KONKURS	Liczba zrealizowanych operacji polegających na utworzeniu nowego przedsiębiorstwa	szt.	0	17	Sprawozdania końcowe beneficjentów
				Liczba zrealizowanych	szt.	0	6	Sprawozdania końcowe

				operacji polegających na utworzeniu nowego przedsiębiorstwa (grupy defaworyzowane)				beneficjentów
				Liczba zrealizowanych operacji polegających na rozwoju istniejącego przedsiębiorstwa	szt.	0	10	Sprawozdania końcowe beneficjentów
				Liczba zrealizowanych operacji ukierunkowanych na innowacje	szt.	0	3	Sprawozdania końcowe beneficjentów
1.2.1	SPOŁECZNY PROGRAM AKTYWIZACJI	Mieszkańcy obszaru LSR, w tym grupy defaworyzowane	<i>KONKURS OPERACJE WŁASNE</i>	Liczba operacji wzmacniających kapitał społeczny, w tym przezpodnoszenie wiedzy społeczności lokalnej	szt.	0	20	Sprawozdania końcowe beneficjentów
				Liczba operacji wzmacniających kapitał społeczny, w tym przez podnoszenie wiedzy społeczności lokalnej (grupy defaworyzowane)	szt.	0	10	Sprawozdania końcowe beneficjentów
1.3	FUNKCJONOWANIE LGD	Osoby zaangażowane we wdrażanie LSR	<i>KOSZTY BIEŻĄCE</i>	Liczba osobodni szkoleń dla pracowników i organów LGD	szt.	0	24	Dane własne LGD

1.4	ANIMACJA SPOŁECZNOŚCI LOKALNEJ	Mieszkańcy obszaru LSR, Beneficjenci aplikujący o wsparcie w ramach operacji LSR, w tym grupy defaworyzowane	AKTYWIZACJA	Liczba podmiotów, którym udzielono indywidualnego doradztwa	szt.	0	115	Dane własne LGD
				Liczba spotkań informacyjno- konsultacyjnych LGD z mieszkańcami	szt.	0	13	Dane własne LGD
RAZEM ŚRODKI NA CEL OGÓLNY 1. LSR				4325000 zł				

TABELA 6 TABELA WSKAŹNIKI CELU OGÓLNEGO 2. LSR WYKORZYSTANIE LOKALNEGO POTENCJAŁU DLA POPRAWY JAKOŚCI ŻYCIA MIESZKAŃCÓW

2.0	CEL OGÓLNY 2	WYKORZYSTANIE LOKALNEGO POTENCJAŁU DLA POPRAWY JAKOŚCI ŻYCIA MIESZKAŃCÓW					
2.1	CELE SZCZEGÓŁOWE	<i>Rozwój infrastruktury turystycznej, rekreacyjnej, kulturalnej</i>					
2.2		<i>Zachowanie i gospodarcze wykorzystanie unikatowych zasobów kultury i dziedzictwa kulturowego</i>					
2.3		<i>Zwiększenie aktywności mieszkańców i poczucia więzi z obszarem</i>					
		<i>Wskaźniki oddziaływania dla celu ogólnego</i>	<i>Jednostka miary</i>	stan początkowy 2013 rok	plan 2023 rok	<i>Źródło danych/sposób pomiaru</i>	
w2.0		Intensywność ruchu turystycznego (liczba turystów polskich i zagranicznych korzystających z noclegów/1000 mieszkańców)	korzystający z noclegów/1000 mieszkańców	4 756	5 000	obliczenia własne na podstawie GUS	
		<i>Wskaźniki rezultatu dla celów szczegółowych</i>	<i>Jednostka miary</i>	stan początkowy 2013 rok	plan 2023 rok	<i>Źródło danych/sposób pomiaru</i>	
w2.1		Osoby korzystające z obiektów infrastruktury turystycznej i rekreacyjnej, kulturalnej	os.	0	25 000	Sprawozdania końcowe beneficjentów	
w2.2		Liczba uczestników wydarzeń kulturalnych w ciągu roku	os.	0	50 000	Sprawozdania końcowe beneficjentów	
w2.3		Liczba uczestników wydarzeń służących zachowaniu, upowszechnianiu oraz promocji obszaru LSR lub produktów i usług lokalnych	os.	0	25 000	Sprawozdania końcowe beneficjentów	
w2.4		Liczba osób, które otrzymały wsparcie po uprzednim udzieleniu indywidualnego doradztwa w zakresie ubiegania się o wsparcie na realizację LSR, świadczonego w biurze LGD	os.	0	30	Dane własne LGD	

w2.5	Liczba osób uczestniczących w spotkaniach informacyjno – konsultacyjnych		os.	0	350	Dane własne LGD		
	Liczba osób zadowolonych ze spotkań przeprowadzonych przez LGD		os.	0	250	Dane własne LGD		
Przedsięwzięcia		Grupy docelowe	Sposób realizacji	Wskaźnik produktu				
				nazwa	Jednostka miary	Wartość		Źródło danych/sposób pomiaru
						początkowa 2013 rok	końcowa 2023 rok	
2.1.1	INFRASTRUKTURA OBSZARU	Mieszkańcy obszaru LSR, Osoby zaangażowane we wdrażanie LSR	<i>KONKURS PROJEKTY WSPÓŁPRACY</i>	Liczba nowych obiektów infrastruktury turystycznej i rekreacyjnej	szt.	0	8	Sprawozdania końcowe beneficjentów
				Liczba przebudowanych obiektów infrastruktury turystycznej i rekreacyjnej	szt.	0	2	Sprawozdania końcowe beneficjentów
				Liczba zrealizowanych projektów współpracy	szt.	0	1	Dane własne LGD

2.2.1	ZASOBY I TRADYCJE KULTUROWE	Mieszkańcy obszaru LSR	<i>KONKURS</i>	Liczba zabytków poddanych pracom konserwatorskim lub restauratorskim	szt.	0	10	Sprawozdania końcowe beneficjentów
				Liczba zrealizowanych operacji obejmujących wyposażenie mające na celu szerzenie lokalnej kultury i dziedzictwa lokalnego	szt.	0	1	Sprawozdania końcowe beneficjentów
2.3.1	ODKRYWAMY BOGACTWA OBSZARU LSR	Mieszkańcy obszaru LSR,	<i>KONKURS</i> <i>OPERACJA WŁASNE</i> <i>PROJEKT WSPÓŁPRACY</i>	Liczba wydarzeń / imprez	szt.	0	24	Sprawozdania końcowe beneficjentów
				Liczba zrealizowanych projektów współpracy	Szt.	0	1	Sprawozdania końcowe beneficjentów

				Liczba projektów współpracy wykorzystujących lokalne zasoby	szt.	0	1	Dane własne LGD
2.4	FUNKCJONOWANIE LGD	Osoby zaangażowane we wdrażanie LSR	<i>KOSZTY BIEŻĄCE</i>	Liczba osobodni szkoleń dla pracowników i organów LGD	szt.	0	24	Dane własne LGD
2.5	ANIMACJA SPOŁECZNOŚCI LOKALNEJ	Mieszkańcy obszaru LSR, Beneficjenci aplikujący o wsparcie w ramach operacji LSR, w tym grupy defaworyzowane	<i>AKTYWIZACJA</i>	Liczba podmiotów, którym udzielono indywidualnego doradztwa	szt.	0	115	Dane własne LGD
				Liczba spotkań informacyjno-konsultacyjnych LGD z mieszkańcami	szt.	0	13	Dane własne LGD
				Liczba konferencji / targów / prezentacji (odbywających się poza terenem LGD) z udziałem przedstawicieli LGD	szt.	0	4	Dane własne LGD
				Liczba odwiedzin strony internetowej LGD	szt.	0	100 000	Dane własne
RAZEM ŚRODKI NA CEL OGÓLNY 2. LSR				3 245 000 zł				

Rozdział VI. Sposób wyboru i oceny operacji oraz sposób ustanawiania kryteriów wyboru

Procedury wyboru i oceny operacji stanowią część Regulaminu Rady. Projekt Regulaminu był konsultowany w ramach członków LGD, ale również szerzej podczas konsultacji LSR z mieszkańcami obszaru. Podstawowym celem procedur wyboru i oceny jest stworzenie sprawnych mechanizmów oceny i wyboru operacji przez Radę, zgodnych z obowiązującymi przepisami i wykorzystującymi doświadczenia wyniesione z poprzedniego okresu funkcjonowania Rady w ramach PROW 2007-2013. Przyjęte procedury wyboru operacji zakładają, w szczególności:

- wybór operacji przez Radę, której skład odpowiada wymogom trójsektorowości, w składzie jest osoba młoda do 35 roku życia i kobieta,
- zastosowanie mechanizmów gwarantujących utrzymanie zasady parytetów przy wyborze operacji dotyczących sektora publicznego i pojedynczych grup interesu (w tym celu wprowadzono rejestr interesu członków organu decyzyjnego,
- zapewnienie, że wyniki oceny i wyboru operacji przez Radę będą podawane do publicznej wiadomości po zakończeniu pracy Rady,
- zastosowanie mechanizmów gwarantujących wyłączenie członków Rady z oceny operacji w przypadku wystąpienia ich powiązań lub konfliktu interesów z wnioskodawcą zarówno na wniosek członka Rady oraz z uzasadnionych przyczyn na wniosek Przewodniczącego Rady,
- stosowanie transparentnych, obiektywnych, jasnych i nie zmienianych w trakcie naboru kryteriów ocen wniosków,
- umożliwienie wnioskodawcom składanie protestów od decyzji Rady,
- stosowanie zasady ustalania przez Radę kwot wsparcia poszczególnych operacji
- stosowanie określonych wzorów dokumentów np. karta oceny zgodności z Programem, karta oceny operacji pod względem spełniania kryteriów wyboru.

Procedury wyboru operacji określają poza tym sposób i zasady postępowania Rady na wszystkich etapach oceny zgodności operacji z LSR i PROW 2014-2020 oraz ustalania list operacji wybranych, w tym rozstrzygnięcia o miejscu na liście, gdy kilka operacji otrzymało jednakową liczbę punktów. Przyjęte kryteria wyboru operacji promują innowacyjność, tworzenie miejsc pracy, większe od wymaganego zaangażowanie wkładu własnego wnioskodawcy, wpływ operacji na poprawę stanu środowiska oraz realizację celów i wskaźników LSR. **W LSR doprecyzowano pojęcie innowacyjności zdefiniowane w PROW 2014-2020.** Przez innowacyjność będzie rozumiane zastosowanie lub wprowadzenie nowych lub ulepszonych produktów, procesów (technologii), metod organizacji lub marketingu poprzez praktyczne wykorzystanie lokalnych zasobów unikalnych i charakterystycznych na obszarze LSR (przyrodniczych, historycznych, kulturowych czy społecznych). Innowacyjne może być ich nietypowe, niestandardowe wykorzystanie czy promocja. Punkty przyznawane są poza tym dla operacji zwiększających atrakcyjność turystyczną obszaru, wykorzystujących jego walory przyrodnicze (te zagadnienia, związane z lepszym wykorzystaniem potencjału turystycznego obszaru zostały szczególnie podniesione w diagnozie i analizie SWOT). Wszystkie kryteria zostały szczegółowo opisane, a na użytek niektórych z nich sformułowane zostały definicje kluczowych pojęć, np. innowacyjności lub grupy defaworyzowanej. W stosunku do kryteriów obowiązujących w poprzednim okresie programowania znacząco zwiększono udział kryteriów oceniających liczbę utworzonych miejsc pracy i innowacyjność. W Procedurze aktualizacji lokalnych kryteriów wyboru opisano procedurę aktualizacji kryteriów i ich konsultacji z mieszkańcami. Zmiany będą dokonywane na podstawie wniosków członków składanych do Zarządu LGD a także na podstawie wyników ewaluacji LSR dokonywanych zgodnie z przyjętym planem ewaluacji. Regulamin obejmuje również procedurę ogłaszania naboru wniosków. Niezależnie od Regulaminu Rady opracowano procedurę aktualizacji LSR. **Na obecnym etapie programowania LSR nie zakłada realizacji projektów grantowych.** LGD nie wyklucza jednak realizacji takich projektów na kolejnych etapach wdrożenia LSR. **W ramach kryteriów operacji własnych LGD przewiduje się kryterium większy udział środków własnych niż wynikający z przepisów dotyczących PROW 2014-2020. Operacja, aby mogła zostać wybrana do dofinansowania musi uzyskać minimum 50% punktów (liczba zaokrąglona do pełnej jednostki w górę) wymaganych dla danego zakresu tematycznego.**

Rozdział VII. Plan działania

Plan działania zakłada realizację LSR w trzech etapach : Etap I – od drugiej połowy 2016 do końca 2018 roku, Etap II – od początku 2019 do końca 2021 roku oraz Etap III – od początku 2022 roku do końca 2023 roku. Podział na poszczególne etapy wynika z wymogów unijnych nowej perspektywy finansowej na lata 2014-2020, wyznaczenie celów pośrednich na 2018 r. i celów końcowych na 2023 r. i powiązanie wyników z finansowymi karami i nagrodami (tzw. ramy wykonania). Szczegółowa informacja o planie działania LSR obejmująca harmonogram osiągnięcia poszczególnych wskaźników LSR znajduje się w tabeli Plan działania stanowiącej załącznik do LSR. Etapy wdrożenia LSR będą podobne, co do sposobu, sekwencji i intensywności działań, wzajemnie ze sobą powiązanych. Każdy z tych etapów będzie rozpoczynał się realizacją działań szkoleniowych i doradczych umożliwiających przyszłym wnioskodawcom

zdobycie wiedzy niezbędnej do przygotowania dobrych wniosków. Przewiduję się zwiększoną intensywnością w I etapie wdrożenia LSR. **W kolejnych etapach wydatkowanie środków LGD następować będzie sukcesywnie.** Harmonogram naboru wniosków będzie uwzględniał gotowość potencjalnych beneficjentów do absorpcji dostępnych środków. Brane pod uwagę będzie dotychczasowe doświadczenie w realizacji projektów o podobnym charakterze oraz możliwości finansowe docelowych beneficjentów, zważywszy, że w ramach LSR nie planuje się 100% poziomu dofinansowania, za wyjątkiem premii na rozpoczęcie działalności gospodarczej. Najlepiej rokującym beneficjentem są jednostki sektora finansów publicznych, i to właśnie do nich zostaną skierowane pierwsze nabory wniosków, jeszcze w II połowie 2016r. Pozostali beneficjenci, w tym grupy defaworyzowane, objęte zostaną szczególną kampanią informacyjną i doradztwem pracowników LGD. Biorąc pod uwagę doświadczenia poprzedniej perspektywy finansowej, ogromnego wsparcia wymagać będą osoby zamierzające podjąć działalność gospodarczą. Dofinansowanie w postaci premii stanowi nową i bardzo atrakcyjną formę wsparcia, dlatego też nabory wniosków w zakresie operacji polegających na utworzeniu przedsiębiorstwa, zostaną pilotażowo uruchomione równoległe z naborami dla jednostek sektora finansów publicznych. W następnej kolejności będą uruchamiane działania dedykowane pozostałym podmiotom. Nabory wniosków będą prowadzone sukcesywnie, do wyczerpania środków lub osiągnięcia planowanych wskaźników.

Rozdział VIII. Budżet LSR

W ramach programowania LSR określono planowany budżet na poszczególne zakresy wsparcia tj. realizację LSR, współpracę, koszty bieżące i aktywizację. Kwoty wsparcia finansowego zaplanowane w budżecie LSR nie przekraczają kwot na LSR określonych w załączniku nr 6 do Regulaminu konkursu, *Sposób ustalania wysokości dostępnych środków przeznaczonych na realizację LSR*. **Szczegółowe uzasadnienie podziału budżetu wskazano w tabeli matrycy logicznej powiązań diagnozy obszaru i ludności, analizy SWOT oraz celów i wskaźników LSR znajdującej się w Rozdziale. V. LSR Cele i wskaźniki.** Maksymalne kwoty środków działania LEADER przewidziane na poddziałanie 19.2 PROW w odniesieniu do LSR wyniosą 6 000 000 zł. Zgodnie z wymogami PROW 2014-2020, 50% budżetu LSR przeznaczonego na realizację poddziałania 19.2 „Wsparcie na wdrażanie operacji w ramach strategii rozwoju lokalnego kierowanego przez społeczność” w ramach PROW przeznaczone jest na przedsięwzięcia związane z tworzeniem lub utrzymaniem miejsc pracy. Maksymalna kwota środków działania LEADER przewidziana na poddziałanie 19.3 PROW, która została uwzględniona w LSR na etapie wyboru LSR stanowi równowartość 2% kwoty przewidzianej na poddziałanie 19.2, czyli 120 000 zł. LSR zaplanowała realizację co najmniej 2 projektów współpracy w tym przynajmniej jednego dotyczącego współpracy międzynarodowej określając szczegółowo cele i wskaźniki LSR jakie te projekty będą realizować. W ramach poddziałania 19.3 zaplanowano zatem wydatkowanie 2% środków na projekty współpracy. W ramach poddziałania 19.4 PROW dostępna będzie maksymalna kwota 1 450 000 zł. Na podstawie doświadczeń z okresu programowania 2007-2013 oraz zwiększony zakres obowiązków wynikających przede wszystkim z obsługi Rady LGD ustalono podział środków na Koszty bieżące (89,7%) oraz Aktywizację (10,3%) w ramach środków dostępnych na poddziałanie 19.4 PROW.

Rozdział IX. Plan komunikacji

Plan komunikacji znajdujący się w załączniku do LSR posłuży wspieraniu realizacji celów LSR poprzez zachęcenie potencjalnych beneficjentów i mieszkańców obszaru LGD do korzystania ze środków wsparcia na rzecz realizacji lokalnych strategii rozwoju kierowanych przez społeczność lokalną. Działania informacyjno-promocyjne spójne są ze Strategią komunikacji PROW 2014-2020. Celami szczegółowymi Planu komunikacji są:

- 1) Informowanie i wsparcie beneficjentów w zakresie pozyskiwania środków w ramach LSR oraz doradztwo w procesie realizacji projektów
- 2) Integracja i aktywizacja społeczności lokalnej z uwzględnieniem jej trójsektorowości w celu efektywnego wdrożenia LSR
- 3) Budowanie pozytywnego wizerunku LSR wśród mieszkańców obszaru poprzez informowanie ich o możliwościach dofinansowania oraz o już zrealizowanych w ramach lokalnej strategii projektach i bezpośrednich korzyściach wynikających z ich realizacji
- 4) Uzyskanie informacji zwrotnej nt. oceny jakości pomocy świadczonej przez LGD oraz jakości działań animacyjnych

Plan komunikacji skierowany jest do wszystkich grup społecznych zamieszkujących obszar LSR. Szczególne narzędzia komunikacji przewidziano dla zidentyfikowanych grup docelowych interwencji, w tym grup defaworyzowanych. Działania informacyjne będą prowadzone sukcesywnie w kolejnych latach, przy zwiększonym natężeniu w okresie naboru wniosków. Działania służące aktywizacji mieszkańców obszaru LSR i członków LGD, uwzględniające takie formy, jak: spotkania, wizyty studyjne, konkursy, wydawanie biuletynu (newslettera) będą prowadzone również sukcesywnie. Badanie satysfakcji wnioskodawców LGD dot. jakości pomocy świadczonej przez LGD na etapie przygotowywania wniosków o przyznanie pomocy oraz w zakresie działań animacyjnych, prowadzone

będzie regularnie po każdej zrealizowanej formie animacji oraz w cyklach półrocznych w zakresie świadczonego doradztwa. Pod koniec okresu programowania planuje się przeprowadzenie kampanii informacyjnej nt. głównych efektów LSR na lata 2014-2020.

Rozdział X. Zintegrowanie

W ramach procesu programowania LSR analizie poddano mechanizmy i narzędzia służące zapewnianiu koordynacji komplementarności LSR³² z innymi interwencjami finansowanymi w ramach funduszy unijnych oraz innych środków wsparcia zewnętrznego. Wskazano również przykłady celów szczegółowych i przedsięwzięć LSR komplementarnych z innymi inicjatywami realizowanymi z innych funduszy europejskich, a także zdiagnozowano efekty synergii w poszczególnych obszarach wsparcia. Kwestia komplementarności stanowi jedną z kluczowych zasad realizacji polityki wspólnotowej UE. **Komplementarność LSR będzie realizowana na dwóch etapach, na etapie programowania oraz wdrażania strategii. Na etapie programowania komplementarność została zapewniona przy tworzeniu LSR i określaniu zakresu tematycznego przedsięwzięć.** LSR jest spójna z poszczególnymi dokumentacją strategicznymi dla obszaru działania LGD na poziomie gminy członkowskich LGD, Pomorza Zachodniego, RPO WZ 2014-2020 oraz dokumentów strategicznych sporządzanych przez instytucje zajmujące się pomocą społeczną i bezrobociem.

Tabela 7 ZGODNOŚĆ CELÓW Z DOKUMENTAMI STRATEGICZNYMI INNYCH SZCZEBLI

DOKUMENTY STRATEGICZNE DLA OBSZARU LSR	CELE OGÓLNE LOKALNEJ STRATEGII ROZWOJU LGD „PARTNERSTWO W ROZWOJU” NA LATA 2014-2020	
	1. Rozwój przedsiębiorczości i aktywności społeczno-gospodarczej mieszkańców	2. Wykorzystanie lokalnego potencjału dla poprawy jakości życia mieszkańców
Strategia Rozwoju Województwa Zachodniopomorskiego do 2020 roku	Cel strategiczny 1 Wzrost innowacyjności i efektywności gospodarowania	Cel strategiczny nr 6 Wzrost tożsamości i spójności społecznej regionu
Strategia Rozwoju Turystyki w Województwie Zachodniopomorskim do 2015 roku	Obszar priorytetowy II – Rozwój zasobów ludzkich	Obszar priorytetowy I – Rozwój markowych produktów turystycznych regionu Obszar priorytetowy IV – Kształtowanie przestrzeni turystycznej
Regionalny Program Operacyjny Województwa Zachodniopomorskiego 2014-2020	Oś priorytetowa I. Gospodarka, innowacje, nowoczesne technologie Oś priorytetowa VII. Włączenie Społeczne	Oś priorytetowa IX. Infrastruktura Publiczna
Strategia Rozwoju Powiatu Kamieńskiego na lata 2014-2020	Obszar strategiczny nr 1: Rozwój gospodarczy wykorzystujący potencjał zawodowy lokalnej społeczności	Obszar strategiczny nr 2: Wzmacnianie atrakcyjności turystycznej powiatu
Plan Rozwoju Lokalnego Gminy Wolin z przedłużonym okresem programowania do 2013 roku	Priorytet 3 - Rozwój lokalny	Priorytet 1 - Rozbudowa i modernizacja infrastruktury służącej wzmacnianiu konkurencyjności regionów
Strategia Rozwoju Gminy Międzyzdroje na lata 2014-2025	Cel strategiczny II. Międzyzdroje – Gmina atrakcyjna turystycznie, Cel operacyjny II.2. Rozwijanie istniejących i tworzenie nowych produktów turystycznych, Cel strategiczny I. Międzyzdroje - gmina wysokiej jakości życia, Cel operacyjny I.2. Rozwój usług społecznych	Cel strategiczny II. Międzyzdroje – Gmina atrakcyjna turystycznie, Cel operacyjny II.1. Rozwój infrastruktury turystycznej, sportowej i rekreacyjnej
Strategia Rozwoju Gminy Dziwnów 2007-2020	Cel strategiczny 1 – Wysoki poziom rozwoju i wzrostu gospodarczego	Cel strategiczny 2 – Wysoki poziom rozwoju społecznego
Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Golczewo na lata	Cel strategiczny 1 - Przeciwdziałanie marginalizacji i wykluczeniu społecznemu mieszkańców gminy, Cel	Cel strategiczny 3 - Wzmacnianie lokalnych służb społecznych oraz rozwijanie społeczeństwa obywatelskiego

³² Komplementarność będzie tutaj rozumiana jako wzajemne uzupełnianie się polityk, programów, działań i projektów. Brak komplementarności może powodować nakładanie się interwencji i marnotrawstwo środków publicznych (komplementarność negatywna), natomiast uzupełnianie się interwencji - pozytywny efekt synergii.

2014-2020	operacyjny 1 Zmniejszanie poziomu bezrobocia poprzez wspieranie osób nim dotkniętych oraz poszukujących pracy	
Strategia Integracji i Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Kamień Pomorski na lata 2006-2013	Cel strategiczny 1 - Integracja grup społecznych zagrożonych wykluczeniem społecznym: bezrobotnych, ubogich i bezdomnych	Cel strategiczny 6 - Wzmacnianie lokalnej społeczności w samodzielnym rozwiązywaniu własnych problemów
Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Świerzno na lata 2013-2018	Cel strategiczny 1 - Przeciwdziałanie ubóstwu, bezrobociu i bezdomności oraz zapobieganie ich skutkom, Cel operacyjny 1 Wsparcie bezrobotnych i poszukujących pracy Cel strategiczny 6 - Rozwój kapitału społecznego i ludzkiego, Cel operacyjny 2 Wyzwalanie aktywności obywatelskiej	Cel strategiczny 3.: Utrzymanie osób starszych i niepełnosprawnych w środowisku zamieszkania oraz umożliwienie im udziału w życiu społecznym, kierunek działania Rozwijanie aktywnych i zdrowych form spędzania czasu wolnego przez osoby starsze i niepełnosprawne – zaspokajanie ich potrzeb kulturalno-społecznych, rekreacyjnych i edukacyjnych, w tym organizowanie cyklicznych imprez i spotkań integracyjnych, wycieczek, podjęcie działań w kierunku utworzenia w gminie klubu seniora, w sprzyjających okolicznościach, dziennego domu pobytu

Źródło: Opracowanie własne

Przywołane tu zapisy jednoznacznie potwierdzają pełną spójność celów zaproponowanych w LSR z wszystkimi analizowanymi programami rozwoju zarówno na szczeblu wojewódzkim jak i lokalnym. Cele szczegółowe w ramach, których realizowane są przedsięwzięcia w sposób spójny i kompleksowy odpowiadają na potrzeby różnych sektorów i partnerów wskazanych w analizie SWOT. Na etapie programowania LSR stwierdzono występowanie komplementarności międzyprogramowej z programami finansowanymi ze środków UE: PROW 2014-2020, PO Rybactwo i Morze 2014-2020, INTERREG VA, RPO WZ 2014-2020, PO WER 2014-2020 oraz ze środków krajowych: PFRON, Programy MKiDN, FIO 2014-2020. Specyfiką beneficjentów operacji dostępnych w ramach *Celu 1. LSR Rozwój przedsiębiorczości i aktywności społeczno-gospodarczej mieszkańców* będzie możliwość wsparcia z innych osi priorytetowych PROW 2014-2020 mających na celu podniesienie przedsiębiorczości mieszkańców terenów wiejskich oferowanych przez ARiMR. Wysokie premie mogą uzyskać rozpoczynający działalność pozarolniczą, rozwijający usługi rolnicze, stawiający na przetwórstwo i marketing produktów rolniczych. Z uwagi na działanie na obszarze LSR również rybackich lokalnych grup działania, w ramach PO RYBY 2014-2020 *Priorytet 4. Zatrudnienie i spójność terytorialna na obszarach rybackich* młodzi mieszkańcy i rybacy będą mogli otrzymać wsparcie na założenie własnej firmy. Środki te będą komplementarne z przewidzianym w LSR działaniem *Premia na rozpoczęcie działalności gospodarczej na obszarach wiejskich*. W ramach RPO WZ 2014-2020, Oś priorytetowa VII. Włączenie społeczne, Priorytet inwestycyjny 9i: Aktywne włączenie, w tym z myślą o promowaniu równych szans oraz aktywnego uczestnictwa i zwiększaniu szans na zatrudnienie możliwe będzie również pozyskanie środków wsparcia zatrudnienia. Efektem realizacji wsparcia w ramach RPO WZ 2014-2020 w ramach ww. priorytetu inwestycyjnego będzie wdrożenie i realizacja komplementarnych usług różnych służb publicznych (wykorzystujących instrumenty aktywizacji edukacyjnej, społecznej oraz zawodowej), prowadzących do integracji społecznej oraz do zwiększenia zatrudnienia osób zagrożonych ubóstwem i/lub wykluczeniem społecznym. Realizacja działań komplementarnych do działań realizowanych w ramach *celu ogólnego LSR 1*. przyczyni się do wzrostu kompetencji społecznych, zawodowych, samodzielności i samoorganizacji ww. grup społecznych. Uzupełnieniem wsparcia dostępnego w ramach *celu ogólnego LSR 1*. będą działania w zakresie aktywizacji zawodowej i integracji społecznej osób bezrobotnych, realizowane przez PUP w Kamieniu Pomorskim samodzielnie lub we współpracy z ośrodkami pomocy społecznej. Operacje realizowane ze środków będących w dyspozycji LGD będą również komplementarne do wsparcia dostępnego ze środków krajowych PO WER 2014-2020, w szczególności wsparcia indywidualnej i kompleksowej aktywizacji zawodowo-edukacyjnej osób młodych (bezrobotnych, biernych zawodowo oraz poszukujących pracy, w tym w szczególności osób niezarejestrowanych w urzędzie pracy).

Komplementarność LSR na etapie wdrażania przyczyni się do rozwoju gmin członkowskich oraz organizacji pozarządowych, które są grupami docelowymi działań w *Celu ogólnym LSR 2. Wykorzystanie lokalnego potencjału dla poprawy jakości życia mieszkańców*. Z uwagi na przygraniczne położenie regionu możliwe będzie komplementarne wykorzystanie środków dostępnych w programach transgranicznych. Programy transgraniczne służą przede wszystkim

budowaniu więzi łączących społeczności po obu stronach granicy. W okresie programowania 2007-2013 w ramach Funduszu Małych Projektów programu INTERREG IVA zrealizowano wiele ciekawych polsko-niemieckich przedsięwzięć kulturalnych, wspólnych spotkań, imprez sportowych czy różnorodnych warsztatów. Beneficjentami FMP były przede wszystkim samorządy i jednostki im podległe oraz organizacje pozarządowe (stowarzyszenia, fundacje). W okresie programowania 2014-2020 przewidziano kontynuację działań pomocowych w ramach Programu Współpracy INTERREG VA Niemcy/ Meklemburgia-Pomorze Przednie/ Brandenburgia - Polska. Beneficjenci realizujący operacje w ramach LSR będą mogli pozyskać komplementarne środków wsparcia na działania infrastrukturalne z PROW 2014-2020, działanie Podstawowe usług i odnowa wsi oraz RPO WZ 2014-2020, Oś priorytetowa III. Ochrona środowiska i adaptacja do zmian klimatu. Komplementarne wsparcie dla gmin w obszarze dziedzictwa dostępne będzie w PROW 2014-2020 *działaniu Podstawowe usługi i odnowa miejscowości na obszarach wiejskich*. Gmina będzie mogła otrzymać pomoc w dwóch obszarach: na *Inwestycje w obiekty pełniące funkcje kulturalne oraz kształtowanie przestrzeni publicznej* oraz na *Ochronę zabytków i budownictwa tradycyjnego* - w wysokości maksymalnie do 500 tys. zł na każde z działań. Środki PO RYBY 2014-2020 *Priorytet 4. Zatrudnienie i spójność terytorialna na obszarach rybackich mogą być skierowane do jednostek samorządu terytorialnego*. Podobnie jak w inicjatywie Leader wsparcie działań realizowanych na obszarach zależnych od rybactwa dostępna będzie za pośrednictwem LGR Zalew Szczeciński (obszar gm. Międzyzdroje i Wolin). Dla projektów związanych z dziedzictwem kulturowym źródłem wsparcia będą działania realizowane w ramach Celu IV. Propagowanie dobrostanu społecznego i dziedzictwa kulturowego na obszarach rybackich i obszarach akwakultury, w tym dziedzictwa kulturowego rybołówstwa i akwakultury oraz morskiego dziedzictwa kulturowego. Organizacja pozarządowe realizujące operacje w ramach LSR będą mogły komplementarne korzystać ze środków PO FIO 2014-2020. Szczególną zaletą FIO jest prefinansowanie realizowanych zadań. Pozwala to projektodawcom, którzy dysponują niewielką ilością środków, na realizację zadania bezpośrednio po rozstrzygnięciu konkursu, bez potrzeby uprzedniego tworzenia rezerw finansowych. W ramach każdego z priorytetów możliwa jest realizacja projektów w obszarze zarządzania dziedzictwem kulturowym, polityki społecznej czy aktywizacji mieszkańców. Efekty dotychczas podejmowanych przedsięwzięć już są pozytywnie oceniane przez JST oraz organizacje pozarządowe realizujące projekty w okresie programowania 2007-2013. LGD będzie kontynuować realizowane działania w okresie 2007-2013 poprzez pobudzanie i wspieranie nie tylko inicjatywy obywatelskich, ale przede wszystkim te związane z działalnością gospodarczą, rozwojem infrastruktury i tworzeniem miejsc pracy. Łagodzenie skutków bezrobocia oraz wspomaganie tworzenia miejsc pracy i aktywności zawodowej jest nierozdzielnie związane z realizacją LSR. Wspieranie działań PUP uznawane będzie za jedno z podstawowych elementów działania w ramach Planu Komunikacji LSR skierowane do osób w najtrudniejszej sytuacji na rynku pracy. W ten sposób szczególnie przekazywana będzie informacja o naborach tematycznych w obszarze promocji i rozwoju przedsiębiorczości na obszarze LSR. **Komplementarność i zintegrowanie z projektami finansowanymi z innych programów zostanie zapewniona na etapie wyboru projektów.** Jednym z kryteriów wyboru projektów będzie komplementarność międzyprogramowa i przyznawane będą dodatkowe punkty za wykazanie tego rodzaju komplementarności. **Istotnym elementem w zakresie zapewniania komplementarności jest jej promowanie oraz zwiększanie świadomości jej wagi wśród wnioskodawców i beneficjentów.** W celu zwiększenia efektywności istniejącego systemu instytucjonalnego zapewniono narzędzia wsparcia komplementarności i zintegrowania na etapie wdrożenia LSR. W zakresie kompetencji pracowników biura LGD odpowiedzialnych za doradztwo wprowadzono zakres planowania, stosowania i zapewnianie komplementarności poszczególnych operacji, które będą mogły uzyskać wsparcie środków dostępnych w LSR. Pracownicy biura LGD będą zbierać i aktualizować informacje o dostępnych środkach pomocowych komplementarnych do LSR w celu zwiększenia efektywności zintegrowania wsparcia. Jednym z zadań biura LGD znajdzie się planowanie i monitorowanie komplementarności.

Rozdział XI. Monitoring i ewaluacja

Funkcjonowanie LGD będzie monitorowane i poddawane ewaluacji w celu stałego podnoszenia jakości i efektywności działań. Ocena realizacji LSR polegać będzie na badaniu przyczyn rozbieżności pomiędzy zaplanowanymi a rzeczywistymi efektami z jednoczesnym płynnym wprowadzaniem zmian, które mają na celu dostosowanie planu do określonych wymagań, zmieniających się potrzeb obszaru LSR i warunków zewnętrznych. **W załączniku nr 2 określono Procedury dokonywania ewaluacji i monitoringu LSR.** Wprowadzenie systemu monitoringu (oraz powiązanego z nim systemu ewaluacji) pozwoli wyeliminować w dużym stopniu problem dezaktualizacji założeń i celów LSR wynikającej ze zmieniających się zmian prawodawstwa oraz innych warunków i okoliczności mogących wpłynąć na zasadność podejmowanych działań przez beneficjentów operacji LSR. Procedura monitoringu i ewaluacji w formie schematu i podstawowych założeń została wypracowana w ramach konsultacji społecznych. Dzięki zebraniu danych od społeczności lokalnej było możliwe dobranie różnorodnych metod i technik, dzięki którym w przyszłości mieszkańcy będą mogli włączyć się w proces oceny wdrażania LSR i funkcjonowania LGD. Wśród metod angażowania mieszkańców w proces monitoringu i ewaluacji planuje się zastosować zarówno metody reaktywne (wywiady, ankiety, sondaże) jak i niereaktywne (obserwacja, analiza dokumentów). Monitoring realizacji i wdrożenia LSR będzie realizowany przez biuro LGD. Elementy podlegające monitorowaniu obejmować będą: harmonogram ogłaszanych

naborów wniosków, budżet LSR, pomiar wartości wskaźników, zadowolenie z udzielonego doradztwa oraz zainteresowanie naborami, szkoleniami i innymi przedsięwzięciami podejmowanymi przez LGD. Ewaluacja planowana jest do zlecenia na zewnątrz. Zlecenie ewaluacji „na zewnątrz” nie oznacza wcale, że ewaluatorzy izolują się całkowicie od badanej instytucji, jak to ma miejsce w pozytywistycznym paradygmacie badań naukowych. Dobrą praktyką badań jest ciągły dialog i partycypacyjne podejście w relacji badacze – badani³³. W zakresie ewaluacji planuje się badania wykonywane zarówno w jej trakcie (ewaluacje bieżące – on-going, mid-term), jak również po jej formalnym zakończeniu (ex-post). Przedstawiona w załączniku do LSR lista tematów badań ewaluacyjnych może zostać rozszerzona lub zmodyfikowana w razie potrzeby. W ramach zadań ewaluacyjnych wskazano elementy funkcjonowania LGD podlegających ewaluacji, elementy wdrażania LSR podlegających ewaluacji, elementów podlegające monitorowaniu, kryteria, na podstawie których będzie przeprowadzana ewaluacja on going i ex post funkcjonowania LGD i realizacji LSR, określono czas, sposób i okres objętego pomiarem, określono minimalne wartości wskaźników, których nieosiągnięcie oznaczać będzie nieprawidłową realizację LSR lub funkcjonowanie LGD. Realizacja ewaluacji posłuży do usprawnienia, rozwoju oraz lepszego rozumienia realizowanych przez jednostkę działań. Plan ewaluacji przewiduje realizację Ewaluacji on-going oraz ex-post LSR. Celami szczegółowymi planowanej ewaluacji on-going będą:

- Ocena wyników LSR (tj. produktów i rezultatów) oraz identyfikacja czynników sukcesu lub ryzyk osiągnięcia skwantyfikowanych celów.
- Ocena systemu zarządzania i wdrażania programu – tzn. sprawności przepływu informacji, dokumentów, środków finansowych i realizacji zadań oraz identyfikacja barier prawnych i administracyjnych wdrażania LSR.
- Ocena, czy warunki zewnętrzne wdrażania LSR się zmieniły (np. aktualność programu względem zmieniającej się sytuacji społeczno-gospodarczej, strategii wspólnotowych, polityk krajowych, kontekstu prawnego, diagnozy potrzeb *etc.*) i czy w tym kontekście cele LSR pozostają aktualne.
- Ocena wpływu i użyteczności zakończonych działań, tj. ocena zadań zakończonych w ewaluowanym okresie w ramach poszczególnych celów operacyjnych LSR do 2020 roku.

Ewaluacja ex-post zaplanowana została zgodnie z zasadą n+2, na I kwartał 2023 roku. Celami szczegółowymi planowanej ewaluacji ex-post będą:

- Ocena stopnia osiągnięcia celu głównego LSR
- Ocena stopnia osiągnięcia celów szczegółowych
- Wskazanie stopnia zaspokojenia potrzeb w poszczególnych przedsięwzięciach objętych wsparciem LSR
- Wskazanie potrzeb, które nadal wymagają wsparcia w poszczególnych celach LSR

Rozdział XII. Strategiczna ocena oddziaływania na środowisko

Przepisy ustawy z dnia 3 października 2008 roku o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko (Dz. U. 2013. 1235 z późn. zm.) określają jakie dokumenty wymagają przeprowadzenia strategicznej oceny oddziaływania na środowisko. W przedmiotowej sprawie są to dokumenty określone w art. 46. pkt 1 ustawy. Za pozytywnym rozpatrzeniem wniosku o uzgodnienie o odstąpieniu od przeprowadzenia strategicznej oceny oddziaływania na środowisko przemawiają następujące fakty: *Strategia Rozwoju Województwa Zachodniopomorskiego do 2020* została poddana procedurze strategicznej oceny oddziaływania na środowisko z opinią RDOŚ i PWIS, podobnie PROW 2014-2020, „Lokalna Strategia Rozwoju opracowana według instrumentu RLKS w okresie programowania 2014-2020, jest uszczegółowieniem powyższych dokumentów dla określonych obszarów. Uszczegółowienie polega na wskazaniu możliwych do realizacji zadań zgodnie z wytycznymi odnoszącymi się do perspektywy finansowej 2014-2020. Zadania wdrażane zarówno przez beneficjentów jak i samą LGD będą realizowane w sposób taki by nie zagrażały zdrowiu i życiu ludzi oraz środowisku naturalnemu. Nie przewiduje się oddziaływań skumulowanych i transgranicznych. Działania takie jak np. inwestycje infrastrukturalne, modernizacyjne, rewitalizacyjne ze względu na swój charakter, będą obowiązkowo poddane niezbędnym, wymaganym prawem procedurom, np. uzyskanie niezbędnych pozwoleń (na budowę, na wykonanie prac konserwatorskich), w związku z czym inwestycje te będą podlegały procesom uzgadniania z organami uprawnionymi do wydawania takich decyzji/ opinii, co wyeliminuje wystąpienie negatywnego wpływu np. na zachowanie dziedzictwa kulturowego czy na środowisko przyrodnicze. Realizacja niektórych przedsięwzięć (części kierunków wsparcia projektów) wyznaczonych w ramach Lokalnej Strategii Rozwoju wymagała będzie przeprowadzenia procedury administracyjnej (ooś) zakończonej uzyskaniem decyzji określającej środowiskowe uwarunkowania realizacji przedsięwzięcia. Wobec powyższego można prognozować, iż realizacja projektów, w ramach Lokalnej Strategii Rozwoju, będzie zgodna z obowiązującymi wymogami dotyczącymi ochrony środowiska. Uznając, że LSR dla obszaru powiatu kamieńskiego, opracowywana przez LGD w okresie programowania 2014-2020, będzie stanowić instrument realizacji założeń *Strategii Rozwoju Województwa Zachodniopomorskiego do 2020 roku* poprzez

³³ J. Górniak, S. Mazur Analiza polityk publicznych i programowanie w obszarze strategii rozwoju, [w:] Górniak J., Mazur S. (red.), Zarządzanie strategiczne rozwojem, Ministerstwo Rozwoju Regionalnego, Warszawa 2012

wykorzystanie m.in. środków unijnych oraz, że będzie dotyczyć wyłącznie niewielkich modyfikacji przyjętego już dokumentu, wniesiono o uzgodnienie odstąpienia od przeprowadzenia strategicznej oceny oddziaływania na środowisko, o czym mowa w art. 48 ww. ustawy. W dniu 30 listopada 2015r. otrzymano informację Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska w Szczecinie (pismo znak: WOPN-OS.410.293.2015.MP) o braku wymogu przeprowadzenia strategicznej oceny oddziaływania na środowisko projektu LSR.

Wykaz wykorzystanej literatury

Zgodnie z oczekiwaniami wskazanymi w *Poradniku w ramach pracy nad LSR* analizie poddane została grupa dokumentów: akty prawne i legislacja unijna i krajowa, dokumenty programowe, dokumenty strategiczne, wytyczne, opracowania naukowe oraz ewaluacje i raporty dotyczące przedmiotu działania LSR i wdrożenia LSR:

Akty prawne:

- 1) rozporządzenie (WE) 1303/2013 z dnia 17 grudnia 2013 r. ustanawiające wspólne przepisy dotyczące Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego, Europejskiego Funduszu Społecznego, Funduszu Spójności, Europejskiego Funduszu Rolnego na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich oraz Europejskiego Funduszu Morskiego i Rybackiego oraz ustanawiające przepisy ogólne dotyczące Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego, Europejskiego Funduszu Społecznego, Funduszu Spójności i Europejskiego Funduszu Morskiego i Rybackiego oraz uchylające rozporządzenie Rady (WE) nr 1083/2006 (Dz. Urz. UE L 347 z 20.12.2013, str. 320)
- 2) rozporządzenie (WE) nr 1305/2013 z dnia 17 grudnia 2013 r. w sprawie wsparcia rozwoju obszarów wiejskich przez Europejski Fundusz Rolny na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich (EFRROW) i uchylające rozporządzenie Rady (WE) nr 1698/2005 (Dz.U. L 347 z 20.12.2013, str. 487)
- 3) ustawa z dnia 20 lutego 2015 r. o rozwoju lokalnym z udziałem lokalnej społeczności (Dz.U. z 2015 r. poz. 378)
- 4) ustawa z dnia 20 lutego 2015 r. o wspieraniu rozwoju obszarów wiejskich z udziałem środków Europejskiego Funduszu Rolnego na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich w ramach Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014–2020 (Dz. U. z 2015 r. poz. 349)
- 5) Rozporządzenie Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 24 września 2015 r. w sprawie szczegółowych warunków i trybu przyznawania pomocy finansowej w ramach poddziałania „Wsparcie na wdrażanie operacji w ramach strategii rozwoju lokalnego kierowanego przez społeczność” objętego Programem Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014–2020 (Dz.U. z 2015 r. poz. 1570)
- 6) ustawa z dnia 11 lipca 2014 r. o zasadach realizacji programów w zakresie polityki spójności finansowanych w perspektywie finansowej 2014–2020 (Dz.U. poz. 1146 oraz z 2015 r. poz. 378)

Dokumenty programowe:

- 1) Program Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014-2020, decyzja KE z dnia 12 grudnia 2014 r. nr C(2014) 9783
- 2) Regionalny Program Operacyjny Województwa Zachodniopomorskiego na lata 2014-2020”, Szczecin 2015, decyzja KE nr CCI 2014PL16M2OP016 przyjmująca niektóre elementy programu operacyjnego "Regionalny Program Operacyjny Województwa Zachodniopomorskiego na lata 2014-2020" do wsparcia z Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego i Europejskiego Funduszu Społecznego w ramach celu „Inwestycje na rzecz wzrostu i zatrudnienia” dla regionu zachodniopomorskiego w Polsce
- 3) Programowanie perspektywy finansowej 2014 -2020 - Umowa Partnerstwa, decyzja KE nr C(2014) 3517 w sprawie zatwierdzenia niektórych elementów Umowy Partnerstwa na lata 2014–2020

Dokumenty strategiczne:

- 1) Strategia Rozwoju Województwa Zachodniopomorskiego do 2020 roku, Szczecin 2010
- 2) Strategia Rozwoju Turystyki w Województwie Zachodniopomorskim do 2015. Audyt Turystyczny Województwa Zachodniopomorskiego, Warszawa – Szczecin – Koszalin 2008
- 3) Strategia Rozwoju Powiatu Kamieńskiego na lata 2014-2020, Kamień Pomorski 2013
- 4) Plan Rozwoju Lokalnego Gminy Wolin z przedłużonym okresem programowania do 2013 roku, Wolin 2004
- 5) Strategia Rozwoju Gminy Międzyzdroje na lata 2014-2025, Międzyzdroje 2015
- 6) Strategia Rozwoju Gminy Dziwnów 2007-2020, Dziwnów 2007
- 7) Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Golczewo na lata 2014-2020, Golczewo 2014
- 8) Strategia Integracji i Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Kamień Pomorski na lata 2006-2013, Kamień Pomorski 2006
- 9) Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Świerżno na lata 2013-2018, Świerżno 2013.

Wytyczne:

- 1) Wspólne Wytyczne Dyrekcji Generalnych Komisji Europejskiej, AGRI, EMPL, MARE i REGIO, na temat rozwoju lokalnego kierowanego przez społeczność w ramach europejskich funduszy strukturalnych i inwestycyjnych. Wytyczne dla państw członkowskich i instytucji zarządzających programami. Wytyczne dla beneficjentów, Wersja 2: sierpień 2014
- 2) Zasady realizacji instrumentu Rozwój lokalny kierowany przez społeczność w Polsce, MIR, Warszawa 2014
- 3) Poradnik dla lokalnych grup działania w zakresie opracowania lokalnych strategii rozwoju na lata 2014-2020. Materiał zredagowany w Departamencie Rozwoju Obszarów Wiejskich Ministerstwa Rolnictwa i Rozwoju Wsi na podstawie wyników prac Zespołu Roboczego ds. Opracowania Zakresu Lokalnych Strategii Rozwoju przy Grupie tematycznej ds. Podejścia Leader, Wydanie III uzupełnione i zaktualizowane, Warszawa 2015
- 4) Regulamin konkursu na wybór strategii rozwoju lokalnego kierowanego przez społeczność, MRiRW, Warszawa 2015

Raporty i analizy:

- 1) Analiza aktualnych uwarunkowań i potrzeb rozwojowych obszaru działania LGD „Partnerstwo w rozwoju” w kontekście prac przygotowawczych do opracowania Lokalnej Strategii Rozwoju na lata 2015-2022, STREFAPLUS, Warszawa 2014,
- 2) Badanie ewaluacyjne opinii środowiska lokalnego na temat działalności, funkcjonowania oraz rozpoznawalności LGD z ewaluacją wdrożenia Lokalnej Strategii Rozwoju Stowarzyszenia Lokalna Grupa Działania „Partnerstwo w rozwoju”, STREFAPLUS Warszawa 2015
- 3) Durka W. Sytuacja kobiet w rolnictwie i na obszarach wiejskich. Specyfika, standardy, parytety i oczekiwania. Raport z badania, Warszawa 2014
- 4) Czubara T., Kowalewski M., Thurow R. Sytuacja kobiet na rynku pracy w województwie zachodniopomorskim, Szczecin 2012
- 5) Raport z badania wizerunku i rozpoznawalności województwa zachodniopomorskiego wraz z opracowaniem dokumentacji z badań. Konsorcjum Bluehill Sp. z o.o. oraz Quality Watch Sp. z o.o. na zlecenie Urzędu Marszałkowskiego Województwa Zachodniopomorskiego, Warszawa 2014
- 6) Analiza i ocena osiągniętych efektów projektu pn. „Rewitalizacja Europejskiego Szlaku Kulturowego na obszarze Południowego Bałtyku – Pomorska Droga św. Jakuba” zrealizowanego w latach 2011-2013 oraz określenie kierunków i możliwości zintegrowania działań dla zachowania jego trwałości i rozwoju na obszarze województwa zachodniopomorskiego, a także możliwości wsparcia finansowego w okresie programowania 2014-2020, Agrotec Polska Sp. z o.o. na zlecenie Urzędu Marszałkowski Województwa Zachodniopomorskiego, Warszawa 2014
- 7) Osadczyk A., Zalew Szczeciński: środowiskowe warunki współczesnej sedymentacji lagunowej. Szczecin: Wydawnictwo Naukowe Uniwersytetu Szczecińskiego, Szczecin 2004
- 8) Miedziński M., Koncentracja ruchu turystycznego w Polsce w latach 2011 i 2012 z uwzględnieniem nadmorskiego regionu turystycznego, Słupskie Prace Geograficzne 10/2013, Słupsk 2013

- 9) Diagnoza sytuacji społeczno ekonomicznej województwa zachodniopomorskiego dla Regionalnego Programu Operacyjnego 2014 – 2020, Wydział Rozwoju Regionalnego, Biuro Programowania Rozwoju, Szczecin 2013 r.
- 10) Ocena zasobów pomocy społecznej za rok 2013 dla województwa zachodniopomorskiego, Urząd Marszałkowski Województwa Zachodniopomorskiego Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej, Szczecin 2014

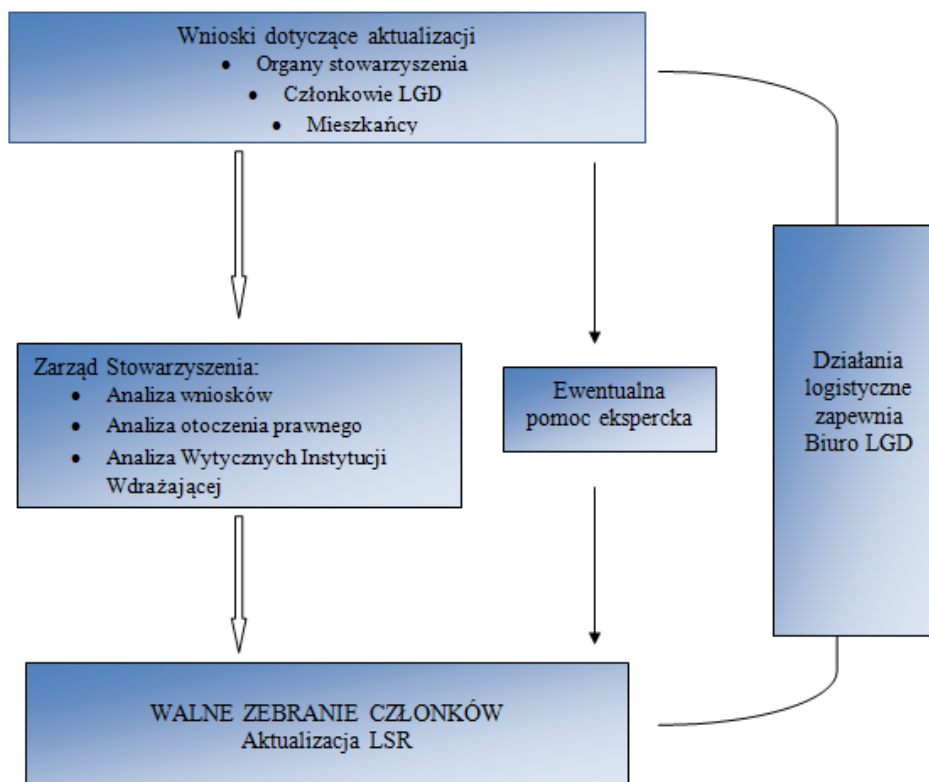
Tak jak wykazano na wstępie, w toku partycypacyjnego procesu tworzenia LSR analizie poddano dokumenty różnego rodzaju: dokumenty programowe i strategiczne, ewaluacje, opracowania, raporty, sprawozdania oraz literaturę fachową. Analiza danych będzie kontynuowana na etapie wdrożenia LSR.

Załączniki

Załącznik 1 - Procedura aktualizacji LSR

Celem procedury jest sformalizowanie procesu dokonywania korekt w LSR, by zapewnić jak najszerszy udział partnerów LGD i wszystkich mieszkańców obszaru oraz dostosowanie zapisów LSR do wymogów prawnych, aktualizacji danych dotyczących obszaru, korekta zapisów wynikająca z ewaluacji. Proces wdrażania i aktualizacji odbywa się z jak najszerszym udziałem partnerów LGD i wszystkich mieszkańców obszaru. Wszystkie działania LGD dotyczące wdrażania LSR są jawne. LGD monitoruje na bieżąco wdrażanie LSR. Aktualizacja LSR nie powinna być dokonywana częściej niż raz w roku na Walnym Zebraniu Członków, ale dopuszcza się nadzwyczajne okoliczności wprowadzania dodatkowych korekt. Wsparcie administracyjne związane z aktualizacją LSR zapewnia biuro LGD. Niezależnie od działań inicjowanych przez LGD LSR podlega aktualizacji każdorazowo w celu dostosowania do Wytycznych IZ wydawanymi w celu zapewnienia zgodności sposobu realizacji LSR z przepisami UE w zakresie rozwoju lokalnego kierowanego przez społeczność, a także w celu zapewnienia jednolitego i prawidłowego wykonywania przez LGD zadań związanych z realizacją LSR określonych w tych przepisach oraz w przepisach o rozwoju lokalnym z udziałem lokalnej społeczności. Wnioski w sprawie zmian zapisów w LSR mogą zgłaszać: członkowie LGD, organy Stowarzyszenia oraz mieszkańcy obszaru na terenie którego realizowana jest LSR. Zgłaszanie wniosków jest sformalizowane. Przyjmowane jest na formularzu - dostępnym na stronie internetowej oraz w biurze LGD. Wnioski w sprawie aktualizacji LSR rozpatrywane są przez Zarząd LGD nie później niż w kwartale w którym zostały zgłoszone. Zarząd dokonuje potrzebnych analiz do wprowadzania zmian w LSR. Analizy te wykonywane są na bieżąco w ramach ciągłego monitoringu: analizy zgłaszanych do LGD wniosków, analizy otoczenia prawnego związanego z funkcjonowaniem LGD i wdrażaniem LSR oraz analizy uchwał organów Stowarzyszenia wnioskujących o zmiany, korzystając przy tym w razie szczególnie skomplikowanych spraw z zewnętrznego wsparcia eksperckiego. Zmiana LSR w wyniku procedury aktualizacji LSR odbywa się w trybie określonym w Statucie LGD. Schemat procedury aktualizacji LSR przedstawia poniższy rysunek

WYKRES 14 SCHEMAT PROCEDURY AKTUALIZACJI LSR

Źródło: Opracowanie własne

Załącznik 2 - Procedury dokonywania ewaluacji i monitoringu

Procedury dokonywania ewaluacji i monitoringu

Niniejsze procedury wskazują m.in.: elementy funkcjonowania LGD, które będą podlegać ewaluacji, elementy wdrażania LSR, które będą podlegać ewaluacji, elementy, które LGD zamierza monitorować, kryteria, na podstawie których będzie przeprowadzana ewaluacja funkcjonowania LGD i realizacji LSR oraz czas, sposób i okres objęty pomiarem. Plan ewaluacji posłuży wdrożeniu systematycznych badań wartości oraz cech niniejszej LSR z punktu widzenia przyjętych kryteriów. Realizacja ewaluacji posłuży do usprawnienia, rozwoju oraz lepszego rozumienia realizowanych przez jednostkę działań. Głównym celem ewaluacji będzie ocena rzeczywistych i spodziewanych efektów realizacji zaproponowanej interwencji publicznej. Ewaluacja udzieli odpowiedzi na pytanie: czy zaplanowane działania przyniosły efekty? Plan ewaluacyjny zapewni realizację badań, które posłużą podniesieniu jakości i efektywności działań. Plan zakłada realizację dwóch kompleksowych badań ewaluacyjnych: ewaluacji on-going oraz ewaluacji ex-post.

Ewaluacja on-going LSR

Wyniki badania ewaluacyjnego będą miały dostarczyć informacji dotyczących skuteczności, efektywności oraz trwałości produktów i rezultatów realizacji LSR zgodnie z jej założeniami wynikającymi z zapisów przedmiotowego dokumentu z uwzględnieniem optymalności procesu wdrażania Strategii. Biorąc pod uwagę horyzont ewaluowanego dokumentu - rok 2020 – ewaluacja mid-term LSR powinna również pełnić funkcję weryfikacji i aktualizacji zarówno analizy SWOT, celów, zadań, jak i operacjonalizacji celów wraz z propozycją i prognozą mierników ich osiągnięcia na koniec 2020 roku. Zakłada się, że ewaluacja on-going powinna zostać przeprowadzona w połowie perspektywy planistycznej, a zatem w I kwartale 2018 roku. Celami szczegółowymi planowanej ewaluacji on-going będą:

- 1) Ocena wyników LSR (tj. produktów i rezultatów) oraz identyfikacja czynników sukcesu lub ryzyk osiągnięcia skwantyfikowanych celów.
- 2) Ocena systemu zarządzania i wdrażania programu – tzn. sprawności przepływu informacji, dokumentów, środków finansowych i realizacji zadań oraz identyfikacja barier prawnych i administracyjnych wdrażania LSR.
- 3) Ocena, czy warunki zewnętrzne wdrażania Strategii się zmieniły (np. aktualność programu względem zmieniającej się sytuacji społeczno-gospodarczej, strategii wspólnotowych, polityk krajowych, kontekstu prawnego, diagnozy potrzeb *etc.*) i czy w tym kontekście cele Strategii pozostają aktualne.
- 4) Ocena wpływu i użyteczności zakończonych działań, tj. ocena zadań zakończonych w ewaluowanym okresie w ramach poszczególnych celów operacyjnych LSR do 2020 roku.

Analizą objęte zostaną poszczególne części składowe Strategii (problemy, cele, produkty, rezultaty, *etc.*) i powiązania między nimi, a ewaluacja zostanie przeprowadzona w oparciu o następujące kryteria: trafność, spójność, efektywność i użyteczność³⁴. **Sposób pomiaru i zbierania danych na potrzeby ewaluacji obejmować będzie analizę dokumentacji monitoringowej, analizę desk research – opracowania naukowe, badawcze, strategie horyzontalne, metoda ta posłuży ocenie zmiany sytuacji społeczno-gospodarczej; FGI z osobami zaangażowanymi w realizację strategii; CATI/CAWI z adresatami LSR, matrycę logiczną – obrazującą komplementarność i konflikty pomiędzy poszczególnymi celami i przedsięwzięciami, analiza SWOT, analizę dokumentacji zadań realizowanych w ramach LSR oraz analizę architektury finansowania zadań. Wnioski i opinie wynikające z ewaluacji on-going zostaną uwzględnione w wyniku aktualizacji dokumentu, która powinna zostać przeprowadzona po zakończeniu badania. Sposób realizacji badania najlepiej przedstawić za pomocą tabeli.**

³⁴ trwałość – analiza obejmuje odpowiedniość i aktualność celów Strategii w odniesieniu do zmieniających się potrzeb, spójność – analiza obejmuje analizę powiązań i ocenę spójności pomiędzy poszczególnymi elementami LSR (analiza związków przyczynowo-skutkowych), skuteczność – badanie obejmuje wszystkie elementy LSR – czy w zamierzony sposób prowadzą do osiągnięcia celów, czy przedsięwzięcia przyporządkowane celom operacyjnym w sposób optymalny realizują misję i wizję rozwoju; Ocena skuteczności działań obejmie również analizę tempa wydatkowanych środków, jak również efekty LSR w kontekście osiągnięcia zaplanowanych wartości docelowych, efektywność – analiza dotyczy procesów i efektów w odniesieniu do zaangażowanych środków, użyteczność – ewaluacja pozwoli ocenić, na ile osiągnięte dzięki realizacji LSR efekty odpowiadają rzeczywistym potrzebom czy wyzwaniom społeczno-gospodarczym oraz oceni nieprzewidziane efekty prowadzonych działań

Tabela 8 Sposób realizacji ewaluacji on-going

CO ZOSTANIE ZBADANE?	KTO JE WYKONA?	JAK ZOSTANIE WYKONANE?	KIEDY?	OCENA	KRYTERIUM BADAWCZE
ANALIZA REALIZACJI STRATEGII W ZAKRESIE CELÓW (W TYM PRZYPISANYCH IM WSKAŹNIKÓW) ORAZ ZADAŃ					
<ul style="list-style-type: none"> W jakim stopniu cele strategii zostały osiągnięte? W jakim stopniu realizacja celów strategii przybliżyła LGD do przyjętej wizji rozwoju? Jak silny wpływ na realizację strategii miały czynniki zewnętrzne? Jakie były największe sukcesy w realizacji strategii? Jakie były największe niepowodzenia w realizacji strategii? Czy podobne lub lepsze rezultaty można było osiągnąć przy wykorzystaniu niższych nakładów finansowych? Czy cele strategii uwzględniają wykorzystanie obecnych potencjałów rozwojowych LGD? Czy realizacja strategii spełnia oczekiwania adresatów? Czy wystąpiły pozytywne efekty uboczne realizacji strategii? Jak należy przedefiniować cele, programy, zadania strategii tak aby strategia była aktualna w stosunku do zmian sytuacji społeczno-gospodarczej i zmian strategicznych kierunków państwa oraz uwarunkowań wewnętrznych polityki LGD? 	<p>Zewnętrzny niezależny ekspert</p>	<ul style="list-style-type: none"> Analiza dokumentacji monitoringowej; Analiza desk research – opracowania naukowe, badawcze, strategie horyzontalne, metoda ta posłuży ocenie zmiany sytuacji społeczno-gospodarczej; FGI z osobami zaangażowanym i w realizację strategii. 	<p>Czas pomiaru: I kwartał 2018 roku</p> <p>Okres objęty pomiarem: od początku wdrażania Strategii do momentu realizacji ewaluacji</p>	<p>Ocena realizacji celów zostanie przeprowadzona w ujęciu ilościowym (stopień osiągnięcia wartości docelowej wskaźnika i w ujęciu jakościowym – wskazanie oddziaływania i wpływu mnożnikowego na poszczególne grupy docelowe). Stopień realizacji celów zostanie zbadany poprzez zestawienie zakładanej i osiągniętej wysokości wskaźników monitorowania.</p> <p>Odpowiedzi na pytania udzielone zostaną również na podstawie badań jakościowych. Bazą do ich sformułowania będzie analiza zmian społeczno-gospodarczych otoczenia LGD, danych finansowych oraz opinii podmiotów zaangażowanych w realizację Strategii.</p>	<p>Skuteczność</p> <p>Efektywność</p> <p>Użyteczność</p> <p>Trafność i spójność</p>
OCENA SYSTEMU WDRAŻANIA STRATEGII					
<ul style="list-style-type: none"> Czy sposób organizacji wdrażania strategii był skuteczny? W jakim stopniu sposób organizacji wdrażania warunkował realizację celów strategii? Jakie czynniki instytucjonalne miały wpływ na osiągnięcie celów? Czy inny sposób organizacji wdrażania pozwoliłby na zwiększenie efektywności procesu realizacji 	<p>Zewnętrzny niezależny ekspert</p>	<ul style="list-style-type: none"> Analiza desk research – opracowania naukowe, badawcze, metoda ta posłuży ocenie zmiany sytuacji 	<p>Czas pomiaru: I kwartał 2018 roku</p> <p>Okres objęty pomiarem: od początku wdrażania</p>	<p>W ramach odpowiedzi na niniejsze pytania badawcze ocenie podlegać będzie wpływ struktury organizacji wdrażania strategii na osiągnięcie celów (w tym zakładanej wartości docelowej wskaźników). Procesy organizacyjne zostaną ocenione pod kątem ukierunkowania na realizację zadań oraz zoperacjonalizowanych celów (wskaźników).</p> <p>W celu udzielenia odpowiedzi na niniejsze pytanie</p>	<p>Skuteczność</p> <p>Efektywność</p>

<p>strategii?</p> <ul style="list-style-type: none"> • Czy inny sposób organizacji wdrażania pozwoliłby na zmniejszenie poniesionych nakładów finansowych na realizację strategii? • Czy sposób organizacji wdrażania umożliwi udział interesariuszy w realizacji celów strategii? • Jakie są ryzyka i bariery dla skutecznej i efektywnej realizacji strategii? 	<p>społeczno-gospodarczej;</p> <ul style="list-style-type: none"> • FGI z osobami zaangażowanym i w realizację strategii. 	<p>Strategii do momentu realizacji ewaluacji</p>	<p>wykonawca w pierwszej kolejności przeprowadzi analizę słabych stron i zagrożeń obecnego sposobu organizacji wdrażania, w tym:</p> <ol style="list-style-type: none"> a) luk w zakresie informacji niezbędnych do sprawnego wdrażania strategii, b) sprawności wymiany informacji między komórkami odpowiedzialnymi za realizację poszczególnych celów strategii, c) obciążeń administracyjnych (dla pracowników) związanych z procesem realizacji strategii, d) potencjału instytucjonalnego (ryzyka i bariery dla skutecznej i efektywnej realizacji strategii). 		
OCENA SYSTEMU MONITORINGU I EWALUACJI STRATEGII					
<ul style="list-style-type: none"> • Czy sposób organizacji monitoringu i ewaluacji umożliwia rzetelną ocenę stanu realizacji strategii? • Czy inny sposób organizacji monitoringu umożliwiłby uzyskanie lepszych rezultatów tego procesu? 	<p>Zewnętrzny niezależny ekspert</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Analiza desk research – opracowania naukowe, badawcze, dokumenty strategiczne, metoda ta posłuży ocenie zmiany sytuacji społeczno-gospodarczej; • FGI z osobami zaangażowanymi w realizację strategii. 	<p>Czas pomiaru: I kwartał 2018 roku</p> <p>Okres objęty pomiarem: od początku wdrażania Strategii do momentu realizacji ewaluacji</p>	<p>Ocenione zostaną:</p> <ol style="list-style-type: none"> a) stosowane procedury monitoringu, b) sposoby umożliwiające terminowe dostarczanie odpowiedniego zakresu danych m.in. na użytek sprawozdań rocznych, c) źródła oraz metody generowania danych oraz sposoby służące zapewnieniu wysokiej jakości pozyskiwanych danych, d) potrzeby w zakresie dostępu do danych niezbędnych do skutecznej realizacji procesu ewaluacji, e) zasoby ludzkie oraz potencjał instytucjonalny komórek zaangażowanych w monitorowanie strategii i jej ewaluację. 	<p>Skuteczność Efektywność</p>
OCENA SPOSOBU KOMUNIKACJI STRATEGII					
<ul style="list-style-type: none"> • Czy zastosowane narzędzia, kanały lub sposoby komunikacji sprzyjają upowszechnianiu wiedzy o strategii? • Czy mieszkańcy, przedsiębiorcy oraz organizacje pozarządowe i instytucje otoczenia biznesu znają wizję określoną w strategii? 	<p>Zewnętrzny niezależny ekspert</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Analiza dokumentacji monitoringowej • Analiza desk research – opracowania 	<p>Czas pomiaru: I kwartał 2018 roku</p> <p>Okres objęty pomiarem: od początku</p>	<p>Upowszechnianie wiedzy o strategii będzie oceniane zgodnie z następującymi kryteriami:</p> <ol style="list-style-type: none"> a) znajomość misji, wizji i celów strategicznych w następujących grupach docelowych: opinia publiczna (ogół mieszkańców), przedsiębiorcy, 	<p>Skuteczność Efektywność Użyteczność</p>

<ul style="list-style-type: none">• Czy wykorzystanie innych narzędzi, kanałów lub sposobów komunikacji przyniosłoby większe rezultaty?	<p>naukowe, badawcze, dokumenty strategiczne, metoda ta posłuży ocenie zmiany sytuacji społeczno-gospodarczej;</p> <ul style="list-style-type: none">• FGI z osobami zaangażowanymi w realizację strategii;• CATI/CAWI z adresatami LSR	<p>wdrażania Strategii do momentu realizacji ewaluacji</p>	<p>przedstawiciele organizacji pozarządowych,</p> <ul style="list-style-type: none">b) jakie są główne kanały odbioru informacji i instrumenty komunikacji na temat wizji LSR określonej w strategii stosowane przez poszczególne grupy,c) na ile w stosowane przez ww. grupy kanały pozyskiwania informacji i instrumenty komunikacji wpisują się działania komunikacyjne podejmowane przez LGD
---	--	--	---

Ewaluacja ex-post LSR

Ewaluacja ex-post umożliwi dokonania podsumowania efektów wdrażania LSR. Zbadana zostanie realizacja przyczynowo-skutkowych między podjętą interwencją a efektami wywołanymi przez LSR. Oceniony zostanie stopień, w jakim zrealizowane inwestycje przyczyniły się do osiągnięcia celu głównego oraz celów szczegółowych LSR. Biorąc pod uwagę horyzont ewaluowanego dokumentu – rok 2020 ewaluacja ex-post LSR powinna zostać przeprowadzona dwa lata po zakończeniu interwencji zgodnie z zasadą n+2, czyli w I kwartale 2023 roku. Celami szczegółowymi planowanej ewaluacji ex-post będą:

- 1) Ocenę stopnia osiągnięcia celów szczegółowych;
- 2) Wskazanie stopnia zaspokojenia potrzeb w poszczególnych przedsięwzięciach objętych wsparciem LSR;
- 3) Wskazanie potrzeb, które nadal wymagają wsparcia w poszczególnych celach LSR;
- 4) Ocenę stopnia osiągnięcia celu głównego LSR.

Ostatecznym efektem badania będzie zestaw wniosków wskazujących potrzeby LGD, które zaspokojono i które nadal pozostały do zaspokojenia w ramach poszczególnych celów. Wnioski będą wskazywać szczegółowo, jakie typy interwencji powinny być priorytetowe w przyszłości, wraz z uzasadnieniem.

Sposób pomiaru i zbierania danych na potrzeby ewaluacji będzie następujący:

- Analiza dokumentacji monitoringowej;
- Analiza desk research – opracowania naukowe, badawcze, dokumenty strategiczne, metoda ta posłuży ocenie zmiany sytuacji społeczno-gospodarczej;
- FGI z osobami zaangażowanymi w realizację strategii;
- CATI/CAWI z adresatami LSR (mieszkańcy, lokali przedsiębiorcy);
- Matryca logiczna – obrazująca komplementarność i konflikty pomiędzy poszczególnymi celami i przedsięwzięciami;
- Analiza SWOT cech LSR;
- Analiza dokumentacji zadań realizowanych w ramach LSR;
- Analiza architektury finansowania zadań.

Wnioski i opinie wynikające z ewaluacji ex-post zostaną uwzględnione w sporządzaniu strategii na kolejny okres programowania. Sposób realizacji badania najlepiej przedstawić za pomocą tabeli:

TABELA 9 SPOSÓB REALIZACJI EWALUACJI EX-POST

CO ZOSTANIE ZBADANE?	KTO JE WYKONA?	JAK ZOSTANIE WYKONANE?	KIEDY?	OCENA	KRYTERIUM BADAWCZE
Ocena realizacji celów					
<ul style="list-style-type: none"> • W jakim stopniu zostały osiągnięte cele ogólne, szczegółowe oraz wskaźniki w LSR? • Jakie problemy utrudniały realizację przedsięwzięć, LSR? • Jak kształtuje się poziom realizacji budżetu w podziale na przedsięwzięcia LSR? • W jakim stopniu podejmowane przez LGD działania przyczyniły się do jakości i efektywności wdrożonej pomocy (LSR)? • Jakie działania zrealizowane przez LGD zapewniły właściwą jakość realizacji LSR? • Czy wykorzystano wyniki ewaluacji mid-term? Jeśli tak, w jaki sposób? 	<p>Zewnętrzny niezależny ekspert</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Analiza dokumentacji monitoringowej; • Analiza desk research – opracowania naukowe, badawcze, dokumenty strategiczne, metoda ta posłuży ocenie zmiany sytuacji społeczno-gospodarczej; • FGI z osobami zaangażowanymi w realizację strategii; • CATI/CAWI z adresatami LSR • Matryca logiczna – obrazująca komplementarność i konflikty pomiędzy poszczególnymi celami i przedsięwzięciami; • Analiza SWOT cech LSR; 	<p>Czas pomiaru: I kwartał 2023 roku</p> <p>Okres objęty pomiarem : od początku wdrażania Strategii do momentu realizacji ewaluacji</p>	<p>Ocenie poddany zostanie stopień realizacji celów.</p>	<p>Skuźność Efektowność Trwałość</p>

Ocena rezultatów					
<ul style="list-style-type: none"> • Czy wydatkowane środki na wdrożoną pomoc przyczyniły się do osiągnięcia założeń zawartych w LSR i w jakim stopniu wpłynęły na osiągnięte rezultaty? • Czy możliwe byłoby osiągnięcie rezultatów LSR bez zewnętrznej pomocy finansowej albo przy wykorzystaniu niższych nakładów? • Czy podejmowane działania partnerskie przez LGD wpłynęły na jakość wdrażania LSR, na rozwój obszaru LGD i w jakim stopniu? • Czy beneficjenci/odbiorcy działań są zadowoleni z udzielonej pomocy? Czy udzielona pomoc przyczyniła się do rozwoju podjętych przez nich działań oraz czy spełnia ich oczekiwania? • Czy przekazana pomoc była/jest dla nich użyteczna? • Jak odbiorcy działań oceniają sposób funkcjonowania oraz działalność LGD? • Czy działalność LGD oraz wdrożona pomoc przynoszą długotrwałe efekty? Jakie, w jakim stopniu i dla kogo? • Jak kształtowało się zainteresowanie środowiska lokalnego działaniami podejmowanymi przez LGD? • Czy przyjęty system komunikacji LGD był skuteczny? • Jakiego rodzaju działania partnerskie podjęto? W jakim celu i z jakimi podmiotami? 	Zewnętrzny niezależny ekspert	<ul style="list-style-type: none"> • Analiza dokumentacji zadań realizowanych w ramach LSR. • Analiza dokumentacji monitoringowej; • Analiza desk research – opracowania naukowe, badawcze, strategie horyzontalne, metoda ta posłuży ocenie zmiany sytuacji społeczno-gospodarczej; • FGI z osobami zaangażowanymi w realizację strategii; • Analiza dokumentacji zadań realizowanych w ramach LSR; • Analiza architektury finansowania zadań. 	Czas pomiaru: I kwartał 2023 roku Okres objęty pomiarem : od początku wdrażania Strategii do momentu realizacji ewaluacji	Porównane zostaną nakłady do rezultatów realizowanych przedsięwzięć.	Efektywność Trwałość Skuteczność Użyteczność

Plan monitoringu

Monitoring jest procesem systematycznego zbierania i analizowania informacji ilościowych oraz jakościowych na temat funkcjonowania LGD oraz stanu realizacji LSR. Monitoring dotyczy kwestii finansowych i rzeczowych, których celem jest uzyskanie informacji zwrotnych na temat skuteczności i wydajności wdrażanej strategii, jak również ocena zgodności realizacji operacji z wcześniej zatwierdzonymi założeniami i celami. Elementami podlegające monitoringowi będzie monitoring wydatków środków na poszczególne operacje i działania własne LGD oraz rzeczowa realizacja LSR polegająca na ocenie:

- analizie stopnia osiągnięcia mierzalnych i weryfikowalnych wskaźników wykonalności celów strategii,
- monitorowaniu operacyjnym na podstawie bezpośrednich rozmów z beneficjentami i wizji lokalnych na miejscu realizacji operacji,
- wykorzystaniu partycypacyjnych metod ewaluacji (tj. angażowaniu społeczności lokalnej w proces ewaluacji);

Ze względu na specyfikę monitorowanych zagadnień przewiduje się, że sprawozdanie monitoringowe będzie powstawało co roku (w I kwartale roku następnego) i obejmowało będzie każdy pełen rok zaplanowanej interwencji. Plan monitoringu podsumowuje poniższa tabela:

TABELA 10 SPOSÓB REALIZACJI MONITORINGU

Co zostanie zbadane?	Kto je wykona?	Jak zostanie wykonane?	Kiedy?	Ocena
<ul style="list-style-type: none"> • Harmonogram ogłaszania konkursów, • Realizacja budżetu LGD, • Analiza 	Pracownicy biura LGD (ocena własna)	<ul style="list-style-type: none"> • dane zebrane z przeprowadzonych konkursów posłużą ocenie efektywności realizowanych działań bieżących biura LGD 	Na bieżąco, okres objmie cały pełen rok sprawozdawczy, raport z monitoringu sporządzany	<ul style="list-style-type: none"> • zgodność ogłaszania konkursów z harmonogramem, • stopień wykorzystania funduszy, • wysokość

stopnia osiągnięcia wskaźników, • Realizacja założonych operacji, • Ocena wykorzystania partycypacyjnego modelu ewaluacji.			będzie w I kwartale każdego roku	zakontraktowanych środków, • stopień realizacji wskaźników.
--	--	--	----------------------------------	--

Źródłem danych na potrzeby monitoringu będą dane pozyskiwane od beneficjentów. W celu zapewnienia dostępu do informacji od beneficjentów, należy zobowiązać ich do podpisania oświadczenia. Proponuje się następujący formularz do zbierania danych od beneficjentów:

Załącznik do Procedury dokonywania ewaluacji i monitoringu

ANKIETA MONITORUJĄCA WDRAŻANIE PROJEKTÓW ZREALIZOWANYCH W RAMACH LOKALNEJ STRATEGII ROZWOJU

Cel złożenia ankiety:	
☐	złożenie ankiety
☐	korekta ankiety

Potwierdzenie przyjęcia w biurze LGD

Beneficjent:	
Nr ewidencyjny wniosku nadany przez LGD:	
Nr ewidencyjny wniosku nadany przez UM:	

Dane dotyczące realizowanego projektu	
Tytuł (wg umowy):	
Cel (wg umowy):	
Cel ogólny LSR:	
Cel szczegółowy LSR:	
Przedsięwzięcie LSR:	
Data podpisania umowy z ZW (ewentualne aneksy):	
Data zakończenia realizacji operacji- złożenia wniosku o płatność ostateczną:	
Data wypłaty środków (wskazać datę otrzymania środków na rachunek bankowy beneficjenta) :	
Kwota otrzymanego dofinansowania:	
koszty całkowite:	
koszty kwalifikowalne:	
koszty niekwalifikowalne:	
Aktualne dane kontaktowe osoby mogącej udzielić informacji o projekcie	

Imię i nazwisko:	
Adres e-mail:	
Telefon/fax:	

Tabela nr 2. (Prosimy o podanie informacji o osiągniętym produkcie i rezultacie oraz o narzędziach ich weryfikacji w odniesieniu do propozycji, które zostały przyporządkowane do projektu zgodnie z przedsięwzięciem i celem szczegółowym LSR)

Aktualizacja celów i wskaźników Lokalnej Strategii Rozwoju			
Produkt projektu		Rezultat projektu	
<u>przyjęty w LSR</u> produkt wg przedsięwzięcia	<u>przyjęty w LSR</u> sposób weryfikacji wskaźnika produktu	<u>przyjęty w LSR</u> rezultat wg celu szczegółowego	<u>przyjęty w LSR</u> sposób weryfikacji wskaźnika rezultatu
<u>osiągnięty</u> produkt	sposób weryfikacji wskaźnika produktu	<u>osiągnięty</u> rezultat	sposób weryfikacji wskaźnika rezultatu
<i>(Prosimy o podanie informacji o osiągniętym produkcie w odniesieniu do w/w propozycji i/lub zaproponowanie innego)</i>	<i>(Prosimy o podanie narzędzi weryfikacji osiągnięcia produktu w odniesieniu do w/w propozycji i/lub zaproponowanie innego)</i>	<i>(Prosimy o podanie informacji o rezultacie w odniesieniu do w/w propozycji i/lub zaproponowanie innego)</i>	<i>(Prosimy o podanie narzędzi weryfikacji osiągnięcia rezultatu w odniesieniu do w/w propozycji i/lub zaproponowanie innego)</i>
Oddziaływanie projektu			
<u>przyjęty w LSR</u> wskaźnik oddziaływania projektu wg celu ogólnego		<u>przyjęty w LSR</u> sposób weryfikacji wskaźnika oddziaływania projektu	
propozycja beneficjenta dot. wskaźnika oddziaływania		propozycja beneficjenta dot. narzędzi pomiaru osiągnięcia wskaźnika oddziaływania	
<i>(Prosimy o podanie propozycji wskaźnika oddziaływania dot. ankietowanego projektu)</i>		<i>(Prosimy o podanie propozycji narzędzi pomiaru wskaźnika oddziaływania dot. ankietowanego projektu)</i>	
miejsowość, data		czytelny podpis osoby do reprezentacji beneficjenta w w/w projekcie	

Załącznik 3 - Plan działania wskazujący harmonogram osiągnięcia wskaźników produktu

CEL OGÓLNY 1 . ROZWÓJ PRZEDSIĘBIOR CZOŚCI I AKTYWNOŚCI SPOŁECZNO- GOSPODARCZEJ MIESZKAŃCÓW	Lata	2016-2018			2019-2021			2022 -2023			RAZEM 2016-2023		Poddzi ała nie/ zak res Progra mu
	Nazwa wskaźnika	Wartość z jednostką miary	% realizacji wskaźnika narastająco	Planowane wsparcie w PLN	Wartość z jednostką miary	% realizacji wskaźnika narastająco	Planowane wsparcie w PLN	Wartość z jednostką miary	% realizacji wskaźnika narastająco	Planowane wsparcie w PLN	Razem wartość wskaźników	Razem planowane wsparcie w PLN	
Cel szczegółowy 1.1. ROZWÓJ INNOWACYJNOŚCI I PRZEDSIĘBIORCZOŚCI MIESZKAŃCÓW													
Cel szczegółowy 1.1. Rozwój innowacyjności i przedsiębiorczości mieszkańców	Liczba zrealizowanych operacji polegających na utworzeniu nowego przedsiębiorstwa	6 szt.	40%	390 000	8 szt.	80%	520 000	3 szt.	100%	195 000	17 szt.	1 105 000	19.2 (2)
	Liczba zrealizowanych operacji ukierunkowanych na innowacje	3 szt.	100%	<i>środki powyżej</i>	0 szt.	100%	<i>środki powyżej</i>	0 szt.	100%	<i>środki powyżej</i>	3 szt.	<i>środki powyżej</i>	
	Liczba zrealizowanych operacji polegających na utworzeniu nowego przedsiębiorstwa (grupy defaworyzowane)	3 szt.	50%	195 000	3 szt.	100%	195 000	0 szt.	0%	0	6 szt.	390 000	
	Liczba zrealizowanych operacji polegających na rozwoju istniejącego przedsiębiorstwa	5 szt.	50%	725 500	3 szt.	70%	451 500	2 szt.	100%	301 000	10 szt.	1 505 000	
Razem cel szczegółowy 1.1										646 500		3 000 000	

Cel szczegółowy 1.2. WZROST AKTYWNOŚCI MIESZKAŃCÓW I PODNOSZENIE WIEDZY W ZAKRESIE OCHRONY ŚRODOWISKA I ZMIAN KLIMATYCZNYCH

Cel szczegółowy 1.2. Wzrost aktywności mieszkańców i podnoszenie wiedzy w zakresie ochrony środowiska i zmian klimatycznych	Liczba operacji wzmacniających kapitał społeczny, w tym przez podnoszenie wiedzy społeczności lokalnej	8 szt.	40%	160 000	8 szt.	80%	160 000	4 szt.	100%	80 000	20 szt.	400 000	19.2 (1)
	Liczba operacji wzmacniających kapitał społeczny, w tym przez podnoszenie wiedzy społeczności lokalnej (grupy defaworyzowane)	4 szt.	40%	80 000	4 szt.	80%	80 000	2 szt.	100%	40 000	10 szt.	200 000	
Razem cel szczegółowy 1.2				240 000			240 000			120 000		600 000	
FUNKCJONOWANIE LGD W RAMACH CELU OGÓLNEGO 1. ROZWÓJ PRZEDSIĘBIORCZOŚCI I AKTYWNOŚCI SPOŁECZNO-GOSPODARCZEJ MIESZKAŃCÓW													
FUNKCJONOWANIE LGD	Liczba osobodni szkoleń dla pracowników i organów LGD	12 szt.	50%	20 000	6 szt.	75%	10 000	6 szt.	100%	10 000	24 szt.	40 000	19.4 Koszty bieżące
													19.4 Koszty bieżące
Razem FUNKCJONOWANIE LGD				20 000			10 000			10 000		40 000	
ANIMACJA SPOŁECZNOŚCI LOKALNEJ W RAMACH CELU OGÓLNEGO 1. ROZWÓJ PRZEDSIĘBIORCZOŚCI I AKTYWNOŚCI SPOŁECZNO-GOSPODARCZEJ MIESZKAŃCÓW													
ANIMACJA SPOŁECZNOŚCI LOKALNEJ	Liczba podmiotów, którym udzielono indywidualnego doradztwa	57 szt.	50%	18 750	29 szt.	75%	9 375	29 szt.	100%	9 375	115 szt.	37 500	19.4 Aktywizacja

	Liczba spotkań informacyjno-konsultacyjnych LGD z mieszkańcami	7 szt.	50%	18 750	3 szt.	75%	9 375	3 szt.	100%	9 375	13 szt.	37 500	19.4 Aktywizacja
Razem ANIMACJA SPOŁECZNOŚCI LOKALNEJ				37 500			18 750			18 750		75 000	
Razem cel ogólny				1 248 500			1 219 750			670 750		3 715 000	
CEL OGÓLNY 2 WYKORZYSTANIE LOKALNEGO POTENCJAŁU DLA POPRAWY JAKOŚCI ŻYCIA MIESZKAŃCÓW	Lata	2016-2018			2019-2021			2022 -2023			RAZEM 2016-2023		Poddziałanie/zakres Programu
	Nazwa wskaźnika	Wartość z jednostką miary	% realizacji wskaźnika narastająco	Planowane wsparcie w PLN	Wartość z jednostką miary	% realizacji wskaźnika narastająco	Planowane wsparcie w PLN	Wartość z jednostką miary	% realizacji wskaźnika narastająco	Planowane wsparcie w PLN	Razem wartość wskaźników	Razem planowane wsparcie w PLN	
Cel szczegółowy 2.1. ROZWÓJ INFRASTRUKTURY TURYSTYCZNEJ, I REKREACYJNEJ													
Cel szczegółowy 2.1. Rozwój infrastruktury turystycznej, rekreacyjnej, kulturalnej	Liczba nowych obiektów infrastruktury turystycznej i rekreacyjnej	8 szt.	65%	734 341,40	2 szt.	35%	392 666,60	0 szt.	100%	0	10 szt.	1 127 008,00	19.2 (6)
	Liczba przebudowanych obiektów infrastruktury turystycznej i rekreacyjnej	2 szt.	100%	372 992,00	0 szt.	100%	0	0 szt.	100%	0	2	372 992,00	19.2 (6)

	Liczba zrealizowanych projektów współpracy	1 szt.	100%	90 000	0 szt.	0%	0	0 szt.	0%	0	1 szt.	90 000	19.3 Projekt y współpracy
	Liczba projektów współpracy wykorzystujących lokalne zasoby	1 szt.	100%	<i>środki powyżej</i>	0 szt.	100%	<i>środki powyżej</i>	0 szt.	100%	<i>środki powyżej</i>	1 szt.	<i>środki powyżej</i>	19.3 Projekt y współpracy
Razem cel szczegółowy 2.1				1 197 333,40			392 666,60			0		1 590 000	
Cel szczegółowy 2.2. ZACHOWANIE I GOSPODARCZE WYKORZYSTANIE UNIKATOWYCH ZASOBÓW KULTURY I DZIEDZICTWA KULTUROWEGO													
Cel szczegółowy 2.2. Zachowanie i gospodarcze wykorzystanie unikatowych zasobów kultury i dziedzictwa kulturowego	Liczba zabytków poddanych pracom konserwatorskim lub restauratorskim	3 szt.	30%	90 000	4 szt.	70%	120 000	3 szt.	100%	90 000	10 szt.	300 000	19.2 (5)

	Liczba zrealizowanych operacji obejmujących wyposażenie mające na celu szerzenie lokalnej kultury i dziedzictwa lokalnego	1 szt.	100%	środki powyżej	0 szt.	100%	środki powyżej	0 szt.	100%	środki powyżej	1 szt.	środki powyżej	
Razem cel szczegółowy 2.2				90 000			120 000			90 000		300 000	
Cel szczegółowy 2.3. PROMOCJA WALORÓW REKREACYJNYCH, PRZYRODNICZYCH ORAZ DZIEDZICTWA KULTUROWEGO OBSZARU LSR													
Cel szczegółowy 2.3. Promocja walorów rekreacyjnych, przyrodniczych oraz dziedzictwa kulturowego obszaru LSR	Liczba wydarzeń / imprez	7 szt.	30%	180 000	10 szt.	70%	240 000	7 szt.	100%	180 000	24 szt.	600 000	19.2 (8)
	Liczba zrealizowanych projektów międzynarodowej wykorzystujących lokalne zasoby przyrodnicze, kulturowe, turystyczne, produkty lokalne	1 szt.	100%	30 000	0 szt.	0%	0	0 szt.	0%	0	1 szt.	30 000	19.3 Projekt y współpracy
Razem cel szczegółowy 2.3				210 000			240 000			180 000		630 000	
FUNKCJONOWANIE LGD W RAMACH CELU OGÓLNEGO 2. WYKORZYSTANIE LOKALNEGO POTENCJAŁU DLA POPRAWY JAKOŚCI ŻYCIA MIESZKAŃCÓW													

FUNKCJONOWANIE LGD	Liczba osobodni szkoleń dla pracowników i organów LGD	12 szt.	50%	20 000	6 szt.	75%	10 000	6 szt.	100%	10 000	24 szt.	40 000	19.4 Koszty bieżące
Razem FUNKCJONOWANIE LGD				20 000			10 000			10 000		40 000	
ANIMACJA SPOŁECZNOŚCI LOKALNEJ W RAMACH CELU OGÓLNEGO 2. WYKORZYSTANIE LOKALNEGO POTENCJAŁU DLA POPRAWY JAKOŚCI ŻYCIA MIESZKAŃCÓW													
ANIMACJA SPOŁECZNOŚCI LOKALNEJ	Liczba podmiotów, którym udzielono indywidualnego doradztwa	58 szt.	50%	18 750	29 szt.	75%	9 375	29 szt.	100%	9 375	115 szt.	37 500	19.4 Aktywizacja
	Liczba spotkań informacyjno-konsultacyjnych LGD z mieszkańcami	7 szt.	50%	18 750	3 szt.	75%	9 375	3 szt.	100%	9 375	13 szt.	37 500	19.4 Aktywizacja
Razem ANIMACJA SPOŁECZNOŚCI LOKALNEJ				37 500			18 750			18 750		75 000	
Razem cel ogólny				1 554 833,40			781 416,60			298 750,00		2 635 000	
Razem LSR				2 803 333,40			2 001 166,60			969 500,00		6 350 000	
Razem planowane wsparcie na przedsięwzięcia dedykowane tworzeniu i utrzymaniu miejsc pracy w ramach poddziałania Realizacja LSR PROW													% budżetu poddziałania Realizacja LSR
												3 000 000	50%

Załącznik 4 - Budżet LSR w podziale na poszczególne fundusze EFSI i zakresy wsparcia

LSR będzie strategią jednofundusową finansowaną z EFRROW w łącznej kwocie 7 570 000 zł. Na realizację LSR (art. 35 ust. 1 lit. b rozporządzenia nr 1303/2013) przeznaczonych zostanie łączna kwota 6 000 000 zł. Na Współpracę EFRROW (art. 35 ust. 1 lit. c rozporządzenia nr 1303/2013) przeznaczona zostanie kwota 5% środków na realizację LSR w kwocie 300 000 zł, jednak na etapie wyboru LSR LGD ubiega się o 2% dostępnych środków na projekty współpracy w kwocie 120 000 zł, Koszty bieżące (art. 35 ust. 1 lit. d rozporządzenia nr 1303/2013) 1 300 000 zł, Aktywizacja (art. 35 ust. 1 lit. e rozporządzenia nr 1303/2013) 150 000 zł (tabela):

TABELA 11 PLANOWANY BUDŻET LSR NA POSZCZEGÓLNE ZAKRESY WSPARCIA

Zakres wsparcia	Wsparcie finansowe (PLN)					Razem EFSI
	PROW	RPO		PO RYBY	Fundusz wiodący	
		EFS	EFRR			
Realizacja LSR (art. 35 ust. 1 lit. b rozporządzenia nr 1303/2013)	6 000 000	-	-	-		6 000 000
Współpraca (art. 35 ust. 1 lit. c rozporządzenia nr 1303/2013)	120 000			-		120 000
Koszty bieżące (art. 35 ust. 1 lit. d rozporządzenia nr 1303/2013)	1 300 000	-	-	-	-	1 300 000
Aktywizacja (art. 35 ust. 1 lit. e rozporządzenia nr 1303/2013)	150 000	-	-	-	-	150 000
Razem	7 570 000	-	-	-	-	7 570 000

Źródło: Opracowanie własne

Zgodnie z art. 59 ust. 2 rozporządzenia nr 1305/2013 wkład EFRROW oblicza się na podstawie kwoty kwalifikowalnych wydatków publicznych. Jednocześnie w przypadku podmiotów sektora finansów publicznych poziom pomocy finansowej z EFRROW wynosi maksymalnie 63,63 % kosztów kwalifikowalnych, a wymagany krajowy wkład środków publicznych, w wysokości co najmniej 36,37% kosztów kwalifikowalnych projektu, pochodzi ze środków własnych beneficjenta. W ramach LSR dokonano podziału środków LSR na dwa cele ogólne, cel 1 LSR. ROZWÓJ PRZEDSIĘBIORCZOŚCI I AKTYWNOŚCI SPOŁECZNO-GOSPODARCZEJ MIESZKAŃCÓW - 60% dostępnego budżetu oraz cel 2 LSR 2. LSR WYKORZYSTANIE LOKALNEGO POTENCJAŁU DLA POPRAWY JAKOŚCI ŻYCIA MIESZKAŃCÓW - 40% dostępnego budżetu na poddziałanie 19.2 PROW. Razem planowane wsparcie na przedsięwzięcia dedykowane tworzeniu i utrzymaniu miejsc pracy w ramach poddziałania 19.2 PROW wyniesie 50%. Operacje LSR dostępne będą zarówno dla beneficjentów będących jednostkami sektora finansów publicznych jak i beneficjentów innych niż jednostki sektora finansów publicznych. Beneficjenci będący jednostkami sektora finansów publicznych będą mogli otrzymać wsparcie w ramach przedsięwzięć zaplanowanych w celach szczegółowych: 2.1. Rozwój infrastruktury turystycznej, rekreacyjnej, kulturalnej, 2.2. Zachowanie i gospodarcze wykorzystanie unikatowych zasobów kultury i dziedzictwa kulturowego oraz 2.3. Promocja walorów rekreacyjnych, przyrodniczych oraz dziedzictwa kulturowego obszaru LSR. W ramach tych celów zaplanowano, że 75% dostępnych środków będzie przeznaczony dla tego typu beneficjentów (tabela):

TABELA 12 PLAN FINANSOWY W ZAKRESIE PODDZIAŁANIA 19.2 PROW

	Wkład EFRROW	Budżet państwa	Wkład własny będący wkładem krajowych środków publicznych	RAZEM
Beneficjenci inni niż jednostki sektora finansów publicznych	2672460,00	1527540,00		4 200 000,00
Beneficjenci będący jednostkami sektora finansów publicznych	1145340,00		654660,00	1 800 000,00
Razem	3 817 800,00	1527540,00	654660,00	6 000 000,00

Źródło: Opracowanie własne

Załącznik 5 - Plan komunikacji LSR

Cel ogólne Planu Komunikacji

Celem ogólnym Planu Komunikacji LGD ze społecznością lokalną jest wspieranie realizacji celów LSR poprzez zachęcenie potencjalnych beneficjentów i mieszkańców obszaru LGD do korzystania ze środków wsparcia na rzecz realizacji lokalnych strategii rozwoju kierowanych przez społeczność oraz upowszechnianie efektów wykorzystania funduszy unijnych kierowanych na obszary wiejskie.

Cele szczegółowe działań informacyjno-promocyjnych

Cel ogólny PK realizowany będzie poprzez następujące cele szczegółowe:

- 1) Informowanie i wsparcie beneficjentów w zakresie pozyskiwania środków w ramach LSR oraz doradztwo w procesie realizacji projektów
- 2) Integracja i aktywizacja społeczności lokalnej z uwzględnieniem jej trójsektorowości
- 3) Budowanie pozytywnego wizerunku LSR wśród mieszkańców obszaru poprzez informowanie ich o możliwościach dofinansowania oraz o już zrealizowanych w ramach lokalnej strategii projektach i bezpośrednich korzyściach wynikających z ich realizacji oraz pozyskanie informacji od lokalnej społeczności o skuteczności środków przekazu i działań komunikacyjnych oraz kierunków realizacji LSR
- 4) Uzyskanie informacji zwrotnej nt. ocny jakości pomocy świadczonej przez LGD oraz jakości działań animacyjnych

Realizacja celu ogólnego PK wynika z obowiązku nałożonego na LGD zgodnie z art. 34 ust. 1 rozporządzenia (WE) 1303/2013 do zadań LGD należy rozwijanie zdolności podmiotów lokalnych do opracowywania i wdrażania operacji, w tym rozwijania ich zdolności zarządzania projektami. W tym zakresie zadaniem LGD będzie rozpowszechnianie informacji o możliwościach wsparcia przewidzianych w LGD wśród potencjalnych beneficjentów, którzy będą mogli ubiegać się o pomoc finansową w zakresie określonym w LSR. Planowane działania mają wzbudzić zainteresowanie oraz zachęcić potencjalnych beneficjentów do aplikowania o środki, zwiększając liczbę zrealizowanych projektów finansowanych ze środków dostępnych w LSR, a przez to wzmocnić konkurencyjność i atrakcyjność Lokalnej Grupy Działania i zrealizować cele przyjęte w LSR. Celem działań informacyjno-promocyjnych będzie również oddziaływanie na postawy społeczne, związane z terenami zależnymi od rybactwa i budowanie pozytywnego wizerunku tego terenu jako miejsca zamieszkania i prowadzenia działalności gospodarczej. **Cele PK zostały wypracowane partycypacyjnie przez członków LGD podczas szkolenia zorganizowanego w dniach 12-13 maja 2015 roku w Wisielce (gmina Wolin) pt. „Przygotowanie Lokalnej Grupy Działania do nowego okresu programowania 2014-2020.** Przesłanką do wyboru celów szczegółowych PK była analiza wniosków wynikających z badań ewaluacyjnych LSR 2007-2013, oceny własnej efektywności i skuteczności realizowanych działań informacyjno-promocyjnych i doradczych w okresie programowania 2007-2013³⁵. Na konieczność zaplanowania właściwego doradztwa świadczonego przez LGD na rzecz wnioskodawców oraz badania skuteczności prowadzonej kampanii informacyjno-promocyjnej w zakresie rozpowszechniania informacji na temat osi Leader wskazywał raport NIK *Wykorzystanie środków publicznych na wdrażanie lokalnych strategii rozwoju w ramach programu rozwoju obszarów wiejskich 2007–2013*, Warszawa 2015. Realizowane działania PK skierowane są do przedstawicieli sektora prywatnego, sektora publicznego i społeczeństwa obywatelskiego. Realizowane działania obejmują koszty produkcji i upowszechniania materiałów opracowanych specjalnie po to, by spełnić określone potrzeby różnych grup docelowych LSR, i sporządzonych w formie pisemnej, audiowizualnej i elektronicznej. Plan Komunikacji obejmuje również koszty przygotowania i organizacji wydarzeń i spotkań mających na celu upowszechnianie informacji lub poznawanie opinii różnych stron, których dotyczy LSR. W celu zapewnienia wymiernej oceny efektów i skuteczności prowadzonych działań informacyjno-promocyjnych LGD planuje realizację badań opinii publicznej (poziom wiedzy na temat działań LSR) oraz ankiet poszkoleniowych (ocena jakości prowadzonych szkoleń i świadczonego doradztwa). Cel ogólny i cele szczegółowe zostaną osiągnięte poprzez intensywne, różnorodnie i długofalowe działania informacyjno-promocyjne, których ważnym elementem będą kampanie: **promocyjno – wizerunkowe**, skierowane do mediów, ogółu mieszkańców oraz dotychczasowych i potencjalnych beneficjentów oraz **informacyjne i doradcze** – adresowane do konkretnych grup potencjalnych beneficjentów, uprawnionych do korzystania ze środków wsparcia na rzecz realizacji lokalnych strategii rozwoju kierowanych przez społeczność wskazanego w PROW 2014-2020 i rozporządzeniu Rady (WE) 1303/2013. W kolejnych fazach promocji LSR będzie podkreślana aktywność instytucji i przedsiębiorców w pozyskiwaniu środków poprzez informowanie o liczbie wniosków i zrealizowanych inwestycjach ze środków Unii Europejskiej. Dla podkreślenia znaczenia funduszy będących w dyspozycji LGD pokazane będą mocne strony ich wdrażania, w tym dokonane porównania LGD z wynikami innych grup (dane dotyczące zrealizowanych inwestycji przy wsparciu ze strony środków unijnych). Rozwój LGD podkreślany będzie również poprzez upowszechnianie licznych przykładów zrealizowanych lub realizowanych

³⁵ Zobacz. Badanie ewaluacyjne opinii środowiska lokalnego na temat działalności, funkcjonowania oraz rozpoznawalności LGD z ewaluacją wdrożenia Lokalnej Strategii Rozwoju Stowarzyszenia Lokalna Grupa Działania „Partnerstwo w rozwoju”, STREFAPLUS Warszawa 2015, str. 68 i nast.

projektów oraz wynikających z nich korzyści dla różnych grup docelowych wraz z podawaniem do publicznej wiadomości wykazu beneficjentów, tytułów projektów i przyznanych im kwot dofinansowania. Treść komunikatów dostosowana będzie do prowadzonych działań promocyjnych: **informacyjne** – w ramach Kampanii Informacyjnej (KI) – tj. treści pozbawione emocji, czyli czysto fachowe i informacyjne – narzędzia: biuletyn, ulotki, dokumenty programowe, **wizerunkowe** – reklama na materiałach promocyjnych spójna z Systemem Identyfikacji Wizualnej, promująca styl, elegancję i profesjonalizm oraz **perswazyjne** – wszelkie reklamy w telewizji lokalnej, radiowe, prasowe, na plakatach. Pełny komunikat emitowany podczas rozmowy w radio, wywiadu w telewizji, czy w postaci wręczonej ulotki powinien zawierać poniższe elementy składowe – treści: jednoznaczne oznaczenia organizatorów (czytelne logo lub nazwa LGD, Unii Europejskiej, PROW 2014-2020, odniesienie do strony internetowej LGD i SW wskazanie głównych grup docelowych z przykładowymi, możliwymi do realizacji projektów, podkreślenie, że aplikowanie o środki wsparcia jest proste oraz wskazanie przykładowego zakończonego projektu jako dobrego przykładu.

Grupy docelowe działań PK

W procesie komunikacji wyróżnić należy trzy podstawowe poziomy: wnioskodawcy i potencjalni beneficjenci środków dostępnych w LSR, grupy osób defaworyzowanych oraz ogół mieszkańców obszaru LSR. Z szerokiej grupy ogółu mieszkańców wyodrębnione zostaną podgrupy osób zaliczonych do grup defaworyzowanych (**Szczegółowy opis wraz z uzasadnieniem osób zidentyfikowanych zaliczonych do grupy defaworyzowanej znajduje się w Rozdziale I LSR. Charakterystyka LGD**). **Beneficjenci (wnioskodawcy)** – ta grupa dzielić się będzie na dwie części – potencjalnych beneficjentów (potencjalnych projektodawców) oraz beneficjentów (projektodawców), którzy już realizują projekty dofinansowane ze środków dostępnych w LSR: *Komunikat najbardziej rozbudowany i specjalistyczny, a jednocześnie istotnie aktywizujący, motywujący, pobudzający do działania*. **Potencjalni beneficjenci środka Realizacja lokalnych strategii rozwoju kierowanych przez społeczność (w tym koszty bieżące i aktywizacja)** – to do nich kierowana będzie większość działań komunikacyjnych. Informacja kierowana do tych grup powinna mieć przede wszystkim charakter motywujący do składania wniosków. **Ogół mieszkańców obszaru LSR** – w nim kumulują się efekty komunikacyjne działań i zachowań wszystkich grup interesariuszy środków wsparcia dostępnych w LSR. Wizerunek LGD w oczach społeczeństwa, wspierany przez media, decyduje o pozytywnym lub nieprzychylnym klimacie społecznym wokół środków dostępnych w ramach PROW 2014-2020, który skierowany jest przede wszystkim do mieszkańców terenów wiejskich, przedsiębiorców, samorządów i organizacji pozarządowych. Ponadto działania komunikacyjne adresowane będą również do: mediów lokalnych, partnerów społecznych i gospodarczych, instytucji zaangażowanych we wdrażanie LSR, decydentów i liderów lokalnych oraz środowisk opiniotwórczych (artyści, kościoły i związki wyznaniowe, sportowcy, branża reklamowa itp.).

Analiza efektywności zastosowanych działań komunikacyjnych i środków przekazu

Planowana ewaluacja PK oraz sprawozdawczość z prowadzonych działań informacyjno-promocyjnych. Ocena realizacji poszczególnych działań będzie dokonywana w oparciu o wskaźniki szczegółowo opisane w PK. Ocena efektywności działań Planu Komunikacji opierać będzie się na ocenie poszczególnych działań realizowanych w ramach Planu, dokonywanych m. in. za pomocą pre-testingu, badań ilościowych i jakościowych oraz analizy opinii zamieszczanych w mediach, opinii przedstawianych na spotkaniach z wnioskodawcami oraz ankiet satysfakcji zbieranych po realizacji szkoleń, warsztatów itp. Zaplanowane zostało gromadzenie kwartalnych raportów z realizacji działań informacyjno – promocyjnych PK i prezentacja wyników na posiedzeniu Walnego Zgromadzenia. **Opis wniosków/opinii zebranych podczas działań komunikacyjnych, sposobu ich wykorzystania w procesie realizacji LSR.** W PK przewidziane są działania mające na celu pozyskanie informacji o funkcjonowaniu LGD i realizacji LSR. Dane będą zbierane w formie informacji zwrotnej nt. oceny jakości pomocy świadczonej przez LGD pod kątem konieczności przeprowadzenia ewentualnych korekt w tym zakresie (np. dodatkowego przeszkolenia osób udzielających informacji i doradztwa (pracownicy biura LGD), przykładowo w zakresie komunikacji interpersonalnej bądź zmian w przepisach dotyczących zasad wsparcia. Informacje zbierane będą podczas działań informacyjnych o zasadach i efektach LSR skierowane do potencjalnych wnioskodawców oraz mieszkańców. Pozyskane w ten sposób informacje zostaną wykorzystane do aktualizacji LSR, procedur oraz ewentualnej zmiany funkcjonowania poszczególnych organów LGD czy biura. W sytuacji zaistnienia problemów z wdrażaniem LSR, a także potencjalnego pojawienia się sytuacji niesatysfakcjonującej akceptacji społecznej wdrożone zostaną następujące środki zaradcze:

Różnorodność adresatów komunikatów (grupy docelowe Planu Komunikacji), co może prowadzić do trudności w komunikacji	Wprowadzenie jasnych zasad podziału pomiędzy działaniami typowo promocyjnymi i aktywizującymi LGD a informacyjnymi i doradczymi realizowanymi przez biuro LGD bądź podmioty działające na rzecz LGD.
Brak zaufania do instytucji wdrażającej LSR (LGD oraz Samorząd Województwa) i przekonanie o ich niedostępności	Spotkania informacyjne dla beneficjentów. Okresowe spotkania LGD z Samorządem Województwa i rekomendacje sieci LGD z regionu
Wykorzystywanie kwestii funduszy do celów politycznych	Wzajemna kontrola członków stowarzyszenia, w tym JST zaangażowanych w realizację LSR
Brak zrozumienia przekazu przez mieszkańców, beneficjentów i potencjalnych beneficjentów	Formułowanie komunikatów w sposób spójny i przejrzysty. Okresowa analiza czytelności i przejrzystości przekazywanych informacji za pomocą dostępnych narzędzi (analiza indeks czytelność (mglistości) FOG) i opinie adresatów przekazu (badania ankietowe).

Wyniki działań realizowanych w ramach PK będą upubliczniane za pomocą internetowych środków przekazu. Raporty i zestawienia będą na bieżąco pojawiały się na stronie internetowej LGD jak również na stronach poszczególnych gmin członkowskich LGD. Na stronach gmin członkowskich zamieszczany będzie komunikat odsyłający odbiorców do strony internetowej LGD. Pozwoli to wszystkim zainteresowanym na zapoznanie się efektami działań przewidzianych w PK. **Łącznie na działania Planu Komunikacji LGD zamierza przeznaczyć całość dostępnych środków na Aktywizację LGD w kwocie 150 000 zł.**

TABELA 13 ZAKŁADANE WSKAŹNIKI W OPARCIU O PLANOWANY BUDŻET PLANU KOMUNIKACJI (FINANSOWANYCH W RAMACH PODDZIAŁANIA KOSZTY BIEŻĄCE I AKTYWIZACJI) ORAZ PLANOWANE EFEKTY DZIAŁAŃ KOMUNIKACYJNYCH

Termin	Cel szczegółowy	Nazwa działania komunikacyjnego	Adresaci działania komunikacyjnego (grupy docelowe)	Środki przekazu	Zakładane wskaźniki działań komunikacyjnych	Planowane efekty działań komunikacyjnych
II poł. 2016 r.	Informowanie i wsparcie beneficjentów w zakresie pozyskiwania środków w ramach LSR oraz doradztwo w procesie realizacji projektów. Budowanie pozytywnego wizerunku LSR wśród mieszkańców obszaru poprzez informowanie ich o możliwościach dofinansowania oraz o już zrealizowanych w ramach lokalnej strategii projektach i bezpośrednich korzyściach wynikających z ich realizacji.	Kampania informacyjna	- wszyscy potencjalni wnioskodawcy, w szczególności grupy defaworyzowane, które uzyskają wsparcie w ramach LSR	- szkolenia sektorowe, warsztaty - informacje zamieszczone na stronie www.partnerstwowrozwaju.pl - konsultacje i doradztwo świadczone przez pracowników biura - ogłoszenie na tablicy informacyjnej - artykuły/ogłoszenia w prasie lokalnej - ulotka informacyjna - plakaty o naborach - ogłoszenie w LGD, JST, PUP, OPS, OWES w zakresie działań skierowanych do grup defaworyzowanych	- liczba szkoleń/warsztatów - 12 - liczba uczestników szkoleń/warsztatów -120 - liczba udzielonych konsultacji - 50 - liczba ogłoszeń na tablicy informacyjnej LGD - 5 - liczba ogłoszeń na stronach www i portalach społ. - 5 - liczba artykułów/ogłoszeń w prasie lokalnej – 2 - liczba ulotek informacyjnych – 12.000 - liczba plakatów o naborach - 120 - liczba ogłoszeń na tablicach w instytucjach publicznych, w tym w JST, PUP, OPS, OWES w zakresie działań skierowanych do grup defaworyzowanych - 5	Poinformowanie potencjalnych wnioskodawców o możliwości ubiegania się o pomoc finansową, pomoc przy złożeniu wniosku do LGD, udzielenie informacji o dalszej procedurze udzielania wsparcia i jego rozliczenia. Poinformowanie potencjalnych wnioskodawców o głównych zasadach interpretacji poszczególnych kryteriów oceny używanych przez organ decyzyjny LGD (zwłaszcza kryteriów oceny zgodności z LSR). <i>Dotarcie z informacją do grup defaworyzowanych.</i> Poszerzenie wiedzy wszystkich mieszkańców obszaru nt. dostępnych środków wsparcia.

	Uzyskanie informacji zwrotnej nt. oceny jakości pomocy świadczonej przez LGD oraz jakości działań animacyjnych pod kątem konieczności przeprowadzenia ewentualnych korekt w tym zakresie (np. dodatkowego przeszkolenia osób udzielających pomocy, np. w zakresie komunikacji interpersonalnej)	Badanie satysfakcji w zakresie jakości usług doradczych LGD oraz działań animacyjnych	- potencjalni wnioskodawcy - mieszkańcy obszaru LSR	- ankieta papierowa badania satysfakcji po przeprowadzonych szkoleniach/warsztatach - ankieta papierowa jakości udzielonego doradztwa	- ilość wypełnionych ankiet przez uczestników szkoleń, warsztatów – 100%, - ilość ankiet wypełnionych przez beneficjentów konsultacji – 50%		Zebranie opinii dotyczących satysfakcji wnioskodawców z pomocy udzielanej przez LGD, a także identyfikacja ewentualnych problemów.
I pol. 2017 r.	Informowanie i wsparcie beneficjentów w zakresie pozyskiwania środków w ramach LSR oraz doradztwo w procesie realizacji projektów.	Kampania informacyjna	- wszyscy potencjalni wnioskodawcy, w szczególności grupy defaworyzowane, które uzyskają wsparcie w ramach LSR	- szkolenia sektorowe, warsztaty - informacje zamieszczone na stronie www.partnerstwowrozwaju.pl - konsultacje i doradztwo świadczone przez pracowników biura - ogłoszenie na tablicy informacyjnej - artykuły/ogłoszenia w prasie lokalnej - ulotka informacyjna - plakaty o naborach - ogłoszenie w LGD, JST, PUP, OPS, OWES w zakresie działań skierowanych do grup defaworyzowanych	- liczba szkoleń/warsztatów - 6 - liczba uczestników szkoleń/warsztatów -60 - liczba udzielonych konsultacji - 30 - liczba ogłoszeń na tablicy informacyjnej LGD - 3 - liczba ogłoszeń na stronach www i portalach społ. - 3 - liczba artykułów/ogłoszeń w prasie lokalnej – 1 - liczba plakatów o naborach - 120 - liczba ogłoszeń na tablicach w instytucjach publicznych, w tym w JST, PUP, OPS, OWES w zakresie działań skierowanych do grup defaworyzowanych - 3		Poinformowanie potencjalnych wnioskodawców o możliwości ubiegania się o pomoc finansową, pomoc przy złożeniu wniosku do LGD, udzielenie informacji o dalszej procedurze udzielania wsparcia i jego rozliczenia. Poinformowanie potencjalnych wnioskodawców o głównych zasadach interpretacji poszczególnych kryteriów oceny używanych przez organ decyzyjny LGD (zwłaszcza kryteriów oceny zgodności z LSR). <i>Dotarcie z informacją do grup defaworyzowanych.</i> Poszerzenie wiedzy wszystkich mieszkańców obszaru nt. dostępnych środków wsparcia.

<p>Promocja LGD i LSR, integracja i aktywizacja społeczności lokalnej z uwzględnieniem jej trójsektorowości, w celu efektywnego wdrożenia środków dostępnych LSR</p>	<p>Kampania promocyjno-aktywizacyjna</p>	<p>- członkowie LGD, mieszkańcy obszaru LGD, przedsiębiorcy, NGO, lokalni liderzy, samorządowcy</p>	<p>- realizacja/uczestnictwo w wydarzeniach promocyjnych związanych z obszarem LSR - gadzety promocyjne - konkursy - newsletter dla członków LGD i osób zainteresowanych</p>	<p>- liczba wydarzeń promocyjnych – 6 - ilość gadżetów – 1000 - liczba konkursów - 1 - liczba wydań biuletynu (newsletter) LGD - 6</p>		<p>Integracja i aktywizacja społeczności lokalnej, wymiana informacji pomiędzy zaangażowanymi podmiotami, wzrost rozpoznawalności LGD</p>
<p>Uzyskanie informacji zwrotnej nt. oceny jakości pomocy świadczonej przez LGD oraz jakości działań animacyjnych pod kątem konieczności przeprowadzenia ewentualnych korekt w tym zakresie (np. dodatkowego przeszkolenia osób udzielających pomocy, np. w zakresie komunikacji interpersonalnej)</p>	<p>Badanie satysfakcji w zakresie jakości usług doradczych LGD oraz działań animacyjnych</p>	<p>- potencjalni wnioskodawcy - wnioskodawcy w poszczególnych zakresach operacji w ramach LSR - mieszkańcy obszaru LSR</p>	<p>- ankieta papierowa badania satysfakcji po przeprowadzonych szkoleniach/warsztatach - ankieta papierowa jakości udzielonego doradztwa - ankiety w wersji elektronicznej rozsyłane na adresy email wnioskodawców - ankieta zamieszczona na stronie internetowej LGD</p>	<p>- ilość wypełnionych ankiet przez uczestników szkoleń, warsztatów – 100%, - ilość ankiet wypełnionych przez beneficjentów konsultacji – 50% - ankiety rozesłane do min. 50% wnioskodawców (zakończonych konkursów) - wypełnienie ankiety ze strony internetowej przez min. 1% mieszkańców obszaru</p>		<p>Zebranie opinii dotyczących satysfakcji wnioskodawców z pomocy udzielanej przez LGD, a także identyfikacja ewentualnych problemów.</p>

<p>II pol. 2017 r.</p>	<p>Informowanie i wsparcie beneficjentów w zakresie pozyskiwania środków w ramach LSR oraz doradztwo w procesie realizacji projektów.</p>	<p>Kampania informacyjna</p>	<p>- wszyscy potencjalni wnioskodawcy, w szczególności grupy defaworyzowane, które uzyskają wsparcie w ramach LSR</p>	<p>- konsultacje i doradztwo świadczone przez pracowników biura</p>	<p>- liczba udzielonych konsultacji - 30</p>	<p>Poinformowanie potencjalnych wnioskodawców o możliwości ubiegania się o pomoc finansową, pomoc przy złożeniu wniosku do LGD, udzielenie informacji o dalszej procedurze udzielania wsparcia i jego rozliczenia. Poinformowanie potencjalnych wnioskodawców o głównych zasadach interpretacji poszczególnych kryteriów oceny używanych przez organ decyzyjny LGD (zwłaszcza kryteriów oceny zgodności z LSR). <i>Dotarcie z informacją do grup defaworyzowanych.</i> Poszerzenie wiedzy wszystkich mieszkańców obszaru nt. dostępnych środków wsparcia.</p>
	<p>Promocja LGD, integracja i aktywizacja społeczności lokalnej z uwzględnieniem jej trójsektorowości, w celu efektywnego wdrożenia środków dostępnych LSR</p>	<p>Wymiana doświadczeń</p>	<p>- wszyscy potencjalni wnioskodawcy, w szczególności grupy defaworyzowane - członkowie LGD, mieszkańcy obszaru LGD, przedsiębiorcy, NGO, lokalni liderzy, samorządowcy</p>	<p>- wizyta studyjna (wyjazd integracyjny) - newsletter dla członków LGD i osób zainteresowanych</p>	<p>- liczba wyjazdów studyjnych – 1 - liczba wydań biuletynu (newsletter) LGD - 6</p>	<p>Integracja i aktywizacja społeczności lokalnej, wymiana informacji pomiędzy zaangażowanymi podmiotami. Sieciowanie przedstawicieli różnych sektorów i grup wsparcia z uwzględnieniem grup defaworyzowanych</p>

	<p>Uzyskanie informacji zwrotnej nt. oceny jakości pomocy świadczonej przez LGD oraz jakości działań animacyjnych pod kątem konieczności przeprowadzenia ewentualnych korekt w tym zakresie (np. dodatkowego przeszkolenia osób udzielających pomocy, np. w zakresie komunikacji interpersonalnej)</p>	<p>Badanie satysfakcji w zakresie jakości usług doradczych LGD oraz działań animacyjnych</p>	<p>- potencjalni wnioskodawcy - wnioskodawcy w poszczególnych zakresach operacji w ramach LSR - mieszkańcy obszaru LSR</p>	<p>- ankieta papierowa badania satysfakcji po zorganizowanym wyjeździe studyjnym - ankieta papierowa jakości udzielonego doradztwa - ankiety w wersji elektronicznej rozsyłane na adresy email wnioskodawców - ankieta zamieszczona na stronie internetowej LGD</p>	<p>- ilość wypełnionych ankiet przez uczestników wyjazdu studyjnego – 100%, - ilość ankiet wypełnionych przez beneficjentów konsultacji – 50% - ankiety rozesłane do min. 50% wnioskodawców (zakończonych konkursów) - wypełnienie ankiety ze strony internetowej przez min. 1% mieszkańców obszaru</p>	<p>Zebranie opinii dotyczących satysfakcji wnioskodawców z pomocy udzielanej przez LGD, a także identyfikacja ewentualnych problemów.</p>
<p>I poł. 2018 r.</p>	<p>Informowanie i wsparcie beneficjentów w zakresie pozyskiwania środków w ramach LSR oraz doradztwo w procesie realizacji projektów.</p>	<p>Kampania informacyjna</p>	<p>- wszyscy potencjalni wnioskodawcy, w szczególności grupy defaworyzowane, które uzyskają wsparcie w ramach LSR</p>	<p>- szkolenia sektorowe, warsztaty - informacje zamieszczone na stronie www.partnerstwowrozwoju.pl - konsultacje i doradztwo świadczone przez pracowników biura - ogłoszenie na tablicy informacyjnej - artykuły/ogłoszenia w prasie lokalnej - ulotka informacyjna - plakaty o naborach - ogłoszenie w LGD, JST, PUP, OPS, OWES w zakresie działań skierowanych do grup defaworyzowanych</p>	<p>- liczba szkoleń/warsztatów - 3 - liczba uczestników szkoleń/warsztatów -45 - liczba udzielonych konsultacji - 30 - liczba ogłoszeń na tablicy informacyjnej LGD - 3 - liczba ogłoszeń na stronach www i portalach społ. - 3 - liczba artykułów/ogłoszeń w prasie lokalnej – 1 - liczba plakatów o naborach - 120 - liczba ogłoszeń na tablicach w instytucjach publicznych, w tym w JST, PUP, OPS, OWES w zakresie działań skierowanych do grup defaworyzowanych - 3</p>	<p>Poinformowanie potencjalnych wnioskodawców o możliwości ubiegania się o pomoc finansową, pomoc przy złożeniu wniosku do LGD, udzielenie informacji o dalszej procedurze udzielania wsparcia i jego rozliczenia. Poinformowanie potencjalnych wnioskodawców o głównych zasadach interpretacji poszczególnych kryteriów oceny używanych przez organ decyzyjny LGD (zwłaszcza kryteriów oceny zgodności z LSR). <i>Dotarcie z informacją do grup defaworyzowanych.</i> Poszerzenie wiedzy wszystkich mieszkańców obszaru nt. dostępnych środków wsparcia.</p>

	Promocja LGD i LSR, integracja i aktywizacja społeczności lokalnej z uwzględnieniem jej trójsektorowości, w celu efektywnego wdrożenia środków dostępnych LSR	Kampania promocyjno-aktywizacyjna	- członkowie LGD, mieszkańcy obszaru LGD, przedsiębiorcy, NGO, lokalni liderzy, samorządowcy	- konkursy - newsletter dla członków LGD i osób zainteresowanych	- liczba konkursów - 1 - liczba wydań biuletynu (newsletter) LGD - 6		Integracja i aktywizacja społeczności lokalnej, wymiana informacji pomiędzy zaangażowanymi podmiotami, wzrost rozpoznawalności LGD
II poł. 2018 r.	Informowanie i wsparcie beneficjentów w zakresie pozyskiwania środków w ramach LSR oraz doradztwo w procesie realizacji projektów.	Kampania informacyjna	- wszyscy potencjalni wnioskodawcy, w szczególności <i>grupy defaworyzowane, które uzyskają wsparcie w ramach LSR</i>	- konsultacje i doradztwo świadczone przez pracowników biura	- liczba udzielonych konsultacji - 30		Poinformowanie potencjalnych wnioskodawców o możliwości ubiegania się o pomoc finansową, pomoc przy złożeniu wniosku do LGD, udzielenie informacji o dalszej procedurze udzielania wsparcia i jego rozliczenia. Poinformowanie potencjalnych wnioskodawców o głównych zasadach interpretacji poszczególnych kryteriów oceny używanych przez organ decyzyjny LGD (zwłaszcza kryteriów oceny zgodności z LSR). <i>Dotarcie z informacją do grup defaworyzowanych.</i> Poszerzenie wiedzy wszystkich mieszkańców obszaru nt. dostępnych środków wsparcia.

<p>Uzyskanie informacji zwrotnej nt. oceny jakości pomocy świadczonej przez LGD oraz jakości działań animacyjnych pod kątem konieczności przeprowadzenia ewentualnych korekt w tym zakresie (np. dodatkowego przeszkolenia osób udzielających pomocy, np. w zakresie komunikacji interpersonalnej)</p>	<p>Badanie satysfakcji w zakresie jakości usług doradczych LGD oraz działań animacyjnych</p>	<p>- potencjalni wnioskodawcy - wnioskodawcy w poszczególnych zakresach operacji w ramach LSR - mieszkańcy obszaru LSR</p>	<p>- ankieta papierowa badania satysfakcji po przeprowadzonych szkoleniach/warsztatach - ankieta papierowa jakości udzielonego doradztwa - ankiety w wersji elektronicznej rozsyłane na adresy email wnioskodawców - ankieta zamieszczona na stronie internetowej LGD</p>	<p>- ilość wypełnionych ankiet przez uczestników szkoleń, warsztatów – 100%, - ilość ankiet wypełnionych przez beneficjentów konsultacji – 50% - ankiety rozesłane do min. 50% wnioskodawców (zakończonych konkursów) - wypełnienie ankiety ze strony internetowej przez min. 1% mieszkańców obszaru</p>		<p>Zebranie opinii dotyczących satysfakcji wnioskodawców z pomocy udzielanej przez LGD, a także identyfikacja ewentualnych problemów.</p>
<p>Promocja LGD i LSR, integracja i aktywizacja społeczności lokalnej z uwzględnieniem jej trójsektorowości, w celu efektywnego wdrożenia środków dostępnych LSR</p>	<p>Kampania promocyjno-aktywizacyjna</p>	<p>- członkowie LGD, mieszkańcy obszaru LGD, przedsiębiorcy, NGO, lokalni liderzy, samorządowcy</p>	<p>- spotkania informacyjne i szkoleniowe - newsletter dla członków LGD i osób zainteresowanych</p>	<p>- liczba spotkań - 1 - liczba wydań biuletynu (newsletter) LGD - 6</p>		<p>Integracja i aktywizacja społeczności lokalnej, wymiana informacji pomiędzy zaangażowanymi podmiotami.</p>

<p>I pol. 2019 r.</p>	<p>Informowanie i wsparcie beneficjentów w zakresie pozyskiwania środków w ramach LSR oraz doradztwo w procesie realizacji projektów.</p>	<p>Kampania informacyjna</p>	<p>- wszyscy potencjalni wnioskodawcy, w szczególności grupy defaworyzowane, które uzyskają wsparcie w ramach LSR</p>	<p>- szkolenia sektorowe, warsztaty - informacje zamieszczone na stronie www.partnerstwowrozwoju.pl - konsultacje i doradztwo świadczone przez pracowników biura - ogłoszenie na tablicy informacyjnej - artykuły/ogłoszenia w prasie lokalnej - ulotka informacyjna - plakaty o naborach - ogłoszenie w LGD, JST, PUP, OPS, OWES w zakresie działań skierowanych do grup defaworyzowanych</p>	<p>- liczba szkoleń/warsztatów - 3 - liczba uczestników szkoleń/warsztatów -30 - liczba udzielonych konsultacji - 30 - liczba ogłoszeń na tablicy informacyjnej LGD - 3 - liczba ogłoszeń na stronach www i portalach społ. - 3 - liczba artykułów/ogłoszeń w prasie lokalnej – 1 - liczba plakatów o naborach - 120 - liczba ogłoszeń na tablicach w instytucjach publicznych, w tym w JST, PUP, OPS, OWES w zakresie działań skierowanych do grup defaworyzowanych - 3</p>		<p>Poinformowanie potencjalnych wnioskodawców o możliwości ubiegania się o pomoc finansową, pomoc przy złożeniu wniosku do LGD, udzielenie informacji o dalszej procedurze udzielania wsparcia i jego rozliczenia. Poinformowanie potencjalnych wnioskodawców o głównych zasadach interpretacji poszczególnych kryteriów oceny używanych przez organ decyzyjny LGD (zwłaszcza kryteriów oceny zgodności z LSR). <i>Dotarcie z informacją do grup defaworyzowanych.</i> Poszerzenie wiedzy wszystkich mieszkańców obszaru nt. dostępnych środków wsparcia.</p>
	<p>Promocja LGD i LSR, integracja i aktywizacja społeczności lokalnej z uwzględnieniem jej trójsektorowości, w celu efektywnego wdrożenia środków dostępnych LSR</p>	<p>Kampania promocyjno-aktywizacyjna</p>	<p>- członkowie LGD, mieszkańcy obszaru LGD, przedsiębiorcy, NGO, lokalni liderzy, samorządowcy</p>	<p>- konkursy - newsletter dla członków LGD i osób zainteresowanych</p>	<p>- liczba konkursów - 1 - liczba wydań biuletynu (newsletter) LGD - 6</p>		<p>Integracja i aktywizacja społeczności lokalnej. Podtrzymywani sieci wypracowanych partnerstw, Zachowanie łączności z LGD.</p>

	<p>Uzyskanie informacji zwrotnej nt. oceny jakości pomocy świadczonej przez LGD oraz jakości działań animacyjnych pod kątem konieczności przeprowadzenia ewentualnych korekt w tym zakresie (np. dodatkowego przeszkolenia osób udzielających pomocy, np. w zakresie komunikacji interpersonalnej)</p>	<p>Badanie satysfakcji w zakresie jakości usług doradczych LGD oraz działań animacyjnych</p>	<p>- potencjalni wnioskodawcy - wnioskodawcy w poszczególnych zakresach operacji w ramach LSR - mieszkańcy obszaru LSR</p>	<p>- ankieta papierowa badania satysfakcji po przeprowadzonych szkoleniach/warsztatach - ankieta papierowa jakości udzielonego doradztwa - ankiety w wersji elektronicznej rozsyłane na adresy email wnioskodawców - ankieta zamieszczona na stronie internetowej LGD</p>	<p>- ilość wypełnionych ankiet przez uczestników szkoleń, warsztatów – 100%, - ilość ankiet wypełnionych przez beneficjentów konsultacji – 50% - ankiety rozesłane do min. 50% wnioskodawców (zakończonych konkursów) - wypełnienie ankiety ze strony internetowej przez min. 1% mieszkańców obszaru</p>	<p>Zebranie opinii dotyczących satysfakcji wnioskodawców z pomocy udzielanej przez LGD, a także identyfikacja ewentualnych problemów.</p>
<p>II poł 2019 r.</p>	<p>Informowanie i wsparcie beneficjentów w zakresie pozyskiwania środków w ramach LSR oraz doradztwo w procesie realizacji projektów.</p>	<p>Kampania informacyjna</p>	<p>- wszyscy potencjalni wnioskodawcy, w szczególności <i>grupy defaworyzowane, które uzyskają wsparcie w ramach LSR</i></p>	<p>- konsultacje i doradztwo świadczone przez pracowników biura</p>	<p>- liczba udzielonych konsultacji - 30</p>	<p>Poinformowanie potencjalnych wnioskodawców o możliwości ubiegania się o pomoc finansową, pomoc przy złożeniu wniosku do LGD, udzielenie informacji o dalszej procedurze udzielania wsparcia i jego rozliczenia. Poinformowanie potencjalnych wnioskodawców o głównych zasadach interpretacji poszczególnych kryteriów oceny używanych przez organ decyzyjny LGD (zwłaszcza kryteriów oceny zgodności z LSR). <i>Dotarcie z informacją do grup defaworyzowanych.</i> Poszerzenie wiedzy wszystkich mieszkańców obszaru nt. dostępnych środków wsparcia.</p>

	Promocja LGD i LSR, integracja i aktywizacja społeczności lokalnej z uwzględnieniem jej trójsektorowości, w celu efektywnego wdrożenia środków dostępnych LSR	Kampania promocyjno-aktywizacyjna	- członkowie LGD, mieszkańcy obszaru LGD, przedsiębiorcy, NGO, lokalni liderzy, samorządowcy	- newsletter dla członków LGD i osób zainteresowanych	- liczba wydań biuletynu (newsletter) LGD - 6		Podtrzymanie efektów integracji i aktywizacji społeczności lokalnej, w tym sieci partnerstw. Zachowanie łączności z LGD.
I poł. 2020 r.	Promocja LGD i LSR, integracja i aktywizacja społeczności lokalnej z uwzględnieniem jej trójsektorowości, w celu efektywnego wdrożenia środków dostępnych LSR	Kampania promocyjno-aktywizacyjna	- członkowie LGD, mieszkańcy obszaru LGD, przedsiębiorcy, NGO, lokalni liderzy, samorządowcy	- konkurs - newsletter dla członków LGD i osób zainteresowanych	- liczba konkursów - 1 - liczba wydań biuletynu (newsletter) LGD - 6		Integracja i aktywizacja społeczności lokalnej. Podtrzymywani sieci wypracowanych partnerstw, Zachowanie łączności z LGD.
	Poinformowanie beneficjentów i członków LGD o efektach wdrożenia LSR	Kampania informacyjna	- beneficjenci LSR, członkowie LGD	- konferencja podsumowująca wdrażanie LSR	- liczba konferencji - 1		Wzrost liczby osób poinformowanych o efektach LSR.
II poł. 2020 r.	Poinformowanie ogółu mieszkańców o efektach wdrożenia LSR	Kampania informacyjna	- wszyscy mieszkańcy obszaru LGD	- artykuły w prasie lokalnej - ulotki/broszury - ankiety	- liczba artykułów w prasie -1 - liczba ulotek/broszur - liczba ankiet na stronach internetowych gmin członkowskich LGD - 1		Wzrost liczby osób poinformowanych o efektach LSR. Zwrot ankiet na poziomie 2% mieszkańców LGD.